

11. Tiistaina 25 päivänä helmikuuta 1992

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ehdotus erään lakiehdotuksen jättämisestä lepäämään:

1) Ehdotus laiksi kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain muuttamisesta. 308

Hallituksen esitys n:o 219/1991 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 26/1991 vp

Kolmas käsittely:

2) Ehdotukset laeiksi valtiopäiväjärjestyksen ja edustajanpalkkiosta annetun lain sekä eduskunnan virkamiehistä annetun lain 4 §:n muuttamisesta 309

Hallituksen esitys n:o 226/1991 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1

Toinen käsittely:

3) Ehdotus laiksi pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta annetun lain 6 ja 9 §:n muuttamisesta 310

Hallituksen esitys n:o 217/1991 vp
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 1

4) Ehdotus laiksi maanmittausmaksusta annetun lain 5 ja 9 §:n muuttamisesta. ,,

Hallituksen esitys n:o 222/1991 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 1

S. 5) Ehdotus laiksi Suomen Vientiluotto Oy:n korkotuesta, valuuttakurssitappioiden korvaamisesta ja antolainauksen valtion takauksista annetun lain muuttamisesta 310

Hallituksen esitys n:o 229/1991 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 1

6) Ehdotus laiksi vientitakuulain 2 a ja 3 §:n muuttamisesta ,,

Hallituksen esitys n:o 228/1991 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 2

Ainoa käsittely:

7) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen ja eräiden ohje- ja johtosääntöjen muuttamisesta ,,

Puhemiesneuvoston ehdotus n:o 1

8) Puhemiesneuvoston ehdotus valtiontilintarkastajain johtosäännön muuttamisesta 311

Puhemiesneuvoston ehdotus n:o 2
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3

Ensimmäinen käsittely:

9) Ehdotukset laiksi pakkokeinolain 1 ja 2 luvun muuttamisesta ja laiksi rikoslain 28 luvun 7 §:n muuttamisesta ,,

Hallituksen esitys n:o 153/1991 vp
Lakialoitteet n:ot 2, 7 ja 46/1991 vp
Lakivaliokunnan mietintö n:o 1

10) Ehdotukset laiksi jakolain muuttamisesta ja eräksi muiksi erillisiä palstoja koskeviksi laeiksi

S.

320

Hallituksen esitys n:o 198/1991 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 2

11) Ehdotus laiksi Kehitysaluerahasto Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

,,

Hallituksen esitys n:o 212/1991 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 3

Esitellään:

12) Hallituksen esitys n:o 234/1991 vp laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta

321

13) Hallituksen esitys n:o 230/1991 vp työntekijäin eläkemaksua koskevaksi lainsäädännöksi

350

14) Hallituksen esitys n:o 1 yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta koskevan lainsäädännön muuttamisesta

357

15) Hallituksen esitys n:o 3 laiksi leimaverolain 54 ja 88 §:n muuttamisesta

,,

16) Hallituksen esitys n:o 4 laiksi Kansainvälisen Itämeren kalastuskomission suositusten voimaansaattamisesta annetun lain muuttamisesta

,,

17) Hallituksen esitys n:o 5 laiksi Posti- ja telelaitoksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

358

18) Hallituksen esitys n:o 7 laiksi alueen luovuttamisesta Savukosken kunnalle

,,

19) Ed. Aittoniemen lakialoite n:o 1 laiksi rikoslain 36 luvun 4 §:n muuttamisesta

,,

20) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 2 laiksi kalastuslain 9 ja 88 §:n muuttamisesta

359

21) Ed. Alhon ym. lakialoite n:o 3 laiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämisestä annetun lain muuttamisesta

S.

360

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Biaudet, Donner, Dromberg, Gustafsson, Hurskainen, Hämäläinen, Jouppila, Jäätteenmäki, Kanerva, Korkea-aho, Korva, J. Leppänen, Miettinen, Mäkelä, Mäki-Hakola, Pekkarinen, Ranta, O. Rehn, Rinne, T. Roos, Saapunki, Sasi, Seppänen, Tenhiälä ja Väyrynen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Hurskainen, Mäkelä ja Pekkarinen, virkatehtävien vuoksi edustajat Donner, Jäätteenmäki, Miettinen, Mäki-Hakola, Ranta, Sasi, Seppänen ja Tenhiälä sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Gustafsson, Hämäläinen, Korkea-aho, Korva, J. Leppänen, Rinne ja Saapunki sekä kuluvan kuun 28 päivään yksityisasioiden vuoksi edustajat Dromberg ja Jouppila.

Ilmoittautuneita edustajia

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että edustajat Koistinen ja Lehtinen ovat ilmoittautuneet minulle ja siis tulleet oikeutetuiksi ryhtymään edustajantointaan hoitamaan.

Uusi hallituksen esitys

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan helmikuun 14 päivästä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 6, joka nyt on edustajille jaettu.

Ed. Rinteen ym. kirjelmä valtioneuvoston jäsenen virkatoimen lainvastaisuudesta

Toinen varapuhemies: Esitellään ed. Rinteen ja viiden muun edustajan allekirjoittama kirjelmä, joka sisältää muistutuksen valtioneuvoston jäsenen virkatoimen lainvastaisuudesta.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnalle

Suomen Hallitusmuodon 6 §:n 2 momentti on näin kuuluva: 'Kansalaisten työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa. Valtiovallan asiana on tarvittaessa järjestää Suomen kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä, mikäli laissa ei ole toisin säädetty.'

Pääministeri Esko Tapani Ahon johtaman hallituksen, jonka valtiovarainministerinä on Iiro Tahvo Juhani Viinanen ja työministerinä Ilkka Armas Mikael Kanerva, aikana on maamme työttömyysprosentti noussut 13,5 prosenttiin ollen työttömien määrä nyt noin 340 000, joka on suurin kautta maamme tähänastisten vaiheiden. Suomen työttömyysprosentti onkin tällä hetkellä merkittävästi suurempi kuin Euroopan yhteisöjen alueen vastaava luku, eikä työttömyytemme yhdessäkään työvoimapiirissämme alita Euroopan yhteisöjen alueen työttömyysastetta. Yhdysvaltojenkin työttömyysaste on vain noin puolet Suomen vastaavasta.

Pääministeri Esko Tapani Ahon johtaman hallituksen talous- ja työllisyyspolitiikka on alusta alkaen ollut tietoista peruslakimme säätämisen työn perusoikeuden säännöksen rikkomista, ja äskettäin kuultujen, sosialidemokraattien laatiman työllisyysväläkysymyksen käsittelyn yhteydessä pääministeri Esko Tapani Ahon ja työministeri Ilkka Armas Mikael Kanervan kannanottojen perusteella on selvästi pääteltävissä, ettei työttömyyden lieventäminen, saati sitten torjunta, ole hallituksen ensisijaisena tavoitteena, vaan että se aikoo tietoisesti jatkaa yhä räikeämmällä tavalla perustuslakimme rikkomista.

Allekirjoittaneet kansanedustajat katsovat, että pääministeri Esko Tapani Aho ja valtiovarainministeri Iiro Tahvo Juhani Viinanen ovat syyllistyneet Hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin rikkomiseen johtamansa, työllisyyden hoidon täysin laiminlyöneen talouspolitiikkansa vuoksi. Hallitus on mainittujen ministereiden johdolla

aiheuttanut suurtyöttömyyden mm. seuraavilla tavoilla: rajoittamalla julkisia investointeja silloin, kun niitä olisi pitänyt tuntuvasti lisätä, laiminlyömällä yrityselämään kohdistuvat elvytystoimet juuri nyt, kun ne olisivat välttämättömiä, ja vähentämällä 'raippaverolla' ja muilla etujen huononnuksilla kansalaisten kulutusmahdollisuuksia juuri aikana, jolloin yrityselämä kipeimmin kaipaa asiakkaita.

Äskettäin suoritetun välikysymysäänestyksen tulos osoittaa, että hallitukselle luottamuksensa antaneet kansanedustajat ja eduskuntaryhmät, etunenässä kokoomuksen ja keskustan eduskuntaryhmät, ovat poliittisessa ja moraalisisessa vastuussa työttömyyden lisäämisestä. Heidän toimiaan ei kuitenkaan tutkita valtakunnanoikeudessa, niitä tutkiskelevat sen sijaan työttömät ja aikanaan koko Suomen kansa. Mielestämme pääministeri ja valtiovarainministeri ovat virkatoimissaan yleensä ja työministeri omissa erityistoimissaan säännönmukaisesti ja muutenkin merkittävästi toimineet tavalla, joka välittömästi on lisännyt työttömyyttä tai on oleellisesti siihen myötävaikuttanut.

Hallitusmuodon 6 §:n 2 momenttia tulkittaessa on todettava, ettei sen velvoittavuuden voida katsoa toteutuvan vasta sitten, kun koko maan työvoima on työttömänä, vaan huomattavasti ennen. Vaikka kansalaisilla ei katsottaisikaan olevan työn saamiseen subjektiivista oikeutta, täytyynee kaikkien tunnustaa, että perustuslain juuri mainittu kohta tulee valtiotalta velvoittavaksi silloin, kun työttömyys maassa on lyhyessä ajassa lähes kolminkertaistunut. Mainituissa lainkohdassa ei määritellä työn kestoa eikä laatua. Hallituksen ja erityisesti mainittujen kolmen ministerin ajamat leikkuritoimet merkitsevät mm. sitä, että nuorilta estetään työn perusoikeuden toteutuminen jopa sijaisuustyösuhteissakin. Alle 30-vuotiaita nuoria onkin työttöminä lähes 100 000. Voimassa oleva työllisyyslaki turvaa jokaiselle halukkaalle yli vuoden työttömänä olleelle vähintään puolen vuoden työsuhteen julkisella sektorilla. Hallituksen ja erityisesti juuri mainitsemiemme kolmen ministerin tehtäviensä laiminlyömisestä johtuva työttömyyden tietoinen lisääminen on johtanut siihen, ettei veloitetyöllistettäviäkään koskeva työllisyyslain kohta voi enää toteutua.

Valtiovallan asiana on siis tarvittaessa järjestää Suomen kansalaisille mahdollisuus tehdä työtä. Työllistäminen on tietysti helpompaa hyvissä taloudellisissa olosuhteissa, toisaalta on kuitenkin todettava, että työn merkitys ihmiselle

korostuu tilanteissa, joissa taloudellinen kehitys on yleisesti johtanut vaikeuksiin työllisyyden ylläpitämisessä.

Edellä esittämillämme perusteilla teemme me allekirjoittaneet kansanedustajat eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenen ja oikeuskanslerin virkatointen lainmukaisuutta annetun lain nojalla muistutuksen pääministeri Esko Tapani Ahoa, valtiovarainministeri Iiro Tahvo Juhani Viinasta ja työministeri Ilkka Armas Mikael Kanervaa vastaan Hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin ja muiden työllisyyttä koskevien lakien rikkomisesta ja tehtäviensä laiminlyömisestä työllisyyden hoidossa ja kahta ensiksi mainittua vastaan myös sen vuoksi, että he ovat maan ilmeiseksi vahingoksi johtaneet virka-asemaansa väärinkäyttäen valtion talouspolitiikkaa niin, ettei valtiolta ole voinut toteuttaa Hallitusmuodon 6 §:n 2 momentissa säädettyä työllistämismuutetta.

Tämän muistutuksen tarkoituksena on, että mainitut kolme ministeriä saatetaan teoistaan ja laiminlyönneistään vastuuseen valtakunnan oikeudessa.

Helsingissä helmikuun 21. päivänä 1992

Heikki Rinne Matti Vähänäkki
Raimo Vuoristo Jukka Roos
Reijo Laitinen Jukka Gustafsson

Toinen varapuhemies: Eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenen ja oikeuskanslerin virkatointen lainmukaisuutta 25 päivänä marraskuuta 1922 annetun lain 2 §:n 3 momentin mukaan on kirjelmä keskustelutta lähetettävä perustuslakivaliokuntaan.

Kirjelmä lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain muuttamisesta

Lepäämään jättäminen

Hallituksen esitys n:o 219/1991 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 26/1991 vp

Toinen varapuhemies: Viime istunnossa ed. Stenius-Kaukonen ed. Laineen

kannattamana ehdotti silloin hyväksytyn lakiehdotuksen jättämistä lepäämään. Siitä ehdotuksesta on nyt tehtävä päätös.

Ensin sallitaan keskustelu asiasta ja sen jälkeen toimitetaan äänestys lepäämäänjättämisehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos vähintään 1/3 eduskunnan kaikista jäsenistä kannattaa lepäämäänjättämisehdotusta, on lakiehdotus, sanamuodoltaan sellaisena kuin se on kolmannessa käsittelyssä hyväksytty, jätetty lepäämään seuraavien varsinaisten valtiopäivien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin, mutta muussa tapauksessa on lepäämäänjättämisehdotus hylätty.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Toinen varapuhemies: Nyt on äänestettävä lepäämäänjättämisehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Joka kannattaa ehdotusta, että esillä oleva lakiehdotus, sanamuodoltaan sellaisena kuin se on kolmannessa käsittelyssä hyväksytty, jätetään lepäämään seuraavien varsinaisten valtiopäivien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin, äänestää "jaa"; joka ei sitä kannata, äänestää "ei". Jos vähintään 1/3 eduskunnan kaikista jäsenistä kannattaa lepäämäänjättämisehdotusta, on se hyväksytty, mutta muussa tapauksessa on sanottu ehdotus hylätty.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

R. Aho, Aittoniemi, Andersson, U. Anttila, Apukka, Astala, Haavisto, Hassi, Hautala, Helke, Jurva, Korhonen, Laakso, Laaksonen, Laine, P. Leppänen, Mäkipää, Nikula, O. Ojala, Polvi, Polvinen, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Riihijärvi, Rimmi, Rätty, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Tennilä, Urpilainen, Wahlström, Vistbacka ja Vähäkangas.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Alho, S.-L. Anttila, Antvuori, Aula, Backman, von Bell, Björkenheim, Enestam, Hacklin, Halonen, Heikkinen, Hiltunen, Huuhtanen, Häkämies, Iivari, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jansson, Jokiniemi, Juhantalo, Järvelähti, Jääs-

keläinen, Kaarilahti, Kalli, Kalliomäki, Kallis, Kankaanniemi, Karhunen, Kasurinen, Kauppi-
nen, Kautto, Kekkonen, Kemppainen, Kohijo-
ki, Koistinen, Komi, Koski, Koskinen, Kuitti-
nen, Kuuskoski, Kääriäinen, Laakkonen, Lahi-
kainen, Lahti-Nuuttila, Lahtinen, Laitinen, Lai-
voranta, Lamminen, M. Laukkanen, V. Laukka-
nen, Laurila, Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Liikka-
nen, Lindqvist, Lindroos, Linnainmaa, Lippo-
nen, Louekoski, Louvo, Luhtanen, Luttinen,
Luukkainen, Malm, Markkula, Mattila, Metsä-
mäki, Moilanen, Morri, Muttalainen, Myller,
Mölsä, Niinistö, Nordman, Norrback, Nyby,
Näsi, A. Ojala, Ollila, Paakkinen, Paasio, Palo-
heimo, Pelttari, Perho-Santala, M. Pietikäinen,
S. Pietikäinen, Pokka, Puhakka, Puisto, Rask,
Rauramo, E. Rehn, Renko, Renlund, J. Roos,
Rossi, Rusanen, Rynänen, Rönnholm, Rönty-
nen, Saari, Saario, Saastamoinen, Salolainen,
Savela, Savolainen, Seivästö, Skinnari, Suhola,
Särkijärvi, Taina, Takala, Tiuri, Toivonen, Tuo-
mioja, Turunen, Tykkyläinen, Törnqvist, Ukko-
la, Uosukainen, Vanhanen, Varpasuo, Vehka-
oja, Westerlund, Vihriälä, Viinanen, Viljamaa,
Viljanen, Virrankoski, Vuorensola, Vuoristo,
Vähänäkki, Väistö ja Zyskiewicz.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Biaudet, Donner, Dromberg, Gustafsson,
Hurskainen, Hämäläinen, Jouppila, Jäätteenmä-
ki, Kanerva, Korkea-
oja, Korva, J. Leppänen,
Miettinen, Mäkelä, Mäki-Hakola, Pekkarinen,
Pesälä, Ranta, O. Rehn, Rinne, T. Roos, Saa-
punkki, Sasi, Seppänen, Tenhiälä ja Väyrynen.

Toinen varapuhemies: Äänestyk-
sessä on annettu 34 jaa- ja 139 ei-ääntä; poissa
26. (Koneään. 1)

Eduskunta on hylännyt lepäämäänjättämisen-
ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laeiksi valtiopäiväjärjestyksen ja
edustajanpalkkiosta annetun lain sekä eduskun-
nan virkamiehistä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 226/1991 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1

Toinen varapuhemies: Ensin sal-
litaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan.
Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtä-
vät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolman-
nessa käsittelyssä lakiehdotuksista, jotka voi-
daan nyt hyväksyä tai hylätä.

Koska toisessa käsittelyssä päätetyistä la-
kiehdotuksista ensimmäinen lakiehdotus on
hyväksyttävä perustuslain säätämismenettelyssä
ja toisesta lakiehdotuksesta on päätettävä
valtiopäiväjärjestyksen 70 §:ssä säädettyä jär-
jestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavas-
ti:

Ensin tehdään päätös siitä perustuslakivalio-
kunnan ehdotuksesta, joka koskee ensimmäi-
sen lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi.
Jos perustuslakivaliokunnan ehdotus hyväksy-
tään, päätetään mainitun lakiehdotuksen hy-
väksymisestä tai hylkäämisestä. Jos sitä vas-
toin ehdotus sanotun lakiehdotuksen julistami-
sesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös
lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi le-
päämään ensimmäisiin vaalien jäljellä pidettä-
viin varsinaisiin valtiopäiviin tai sen hylkäämi-
sestä.

Tämän jälkeen käsitellään toinen lakiehdotus,
joka on katsottava valtiopäiväjärjestyksen 70 §:n
mukaisesti rauenneeksi, jollei sitä koskevaa eh-
dotusta ole kannattanut vähintään 2/3 annetuista
äänistä.

Lopuksi tehdään päätös kolmannesta lakiehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Ensimmäinen lakiehdotus julistetaan kiireelli-
seksi yksimielisesti.

Ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään yksi-
mielisesti.

Toinen lakiehdotus hyväksytään yksimielises-
ti.

Kolmas lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan
päättäneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta annetun lain 6 ja 9 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 217/1991 vp
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 1

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 1. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 6 ja 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi maanmittausmaksusta annetun lain 5 ja 9 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 222/1991 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 1

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 1. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 5 ja 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi Suomen Vientiluotto Oy:n korotuesta, valuuttakurssitappioiden korvaamisesta ja antolainauksen valtion takauksista annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 229/1991 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 1

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 1. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1, 2 ja 5 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi vientitakuulain 2 a ja 3 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 228/1991 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 2

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2 a ja 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen ja eräiden ohje- ja johtosääntöjen muuttamisesta

Ainoa käsittely
Puhemiesneuvoston ehdotus n:o 1

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on puhemiesneuvoston ehdotus n:o 1. Ensin sallitaan keskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään eduskunnan päätösehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Keskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen eduskunnan päätösehdotuksen 18 a, 18 b, 37 ja 44 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen eduskunnan päätösehdotuksen 1 ja 23 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, kolmannen eduskunnan päätösehdotuksen 10 ja 12 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

neljännen eduskunnan päätösehdotuksen 17 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, viidennen eduskunnan päätösehdotuksen 20 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, kuudennen eduskunnan päätösehdotuksen 1—14 §, johtosäännön uusi nimike, voimaantulosäännös, johtolause ja eduskunnan päätösehdotuksen nimike,

seitsemännen eduskunnan päätösehdotuksen 19 ja 20 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kahdeksannen eduskunnan päätösehdotuksen 3, 4, 6—8 ja 11 §, 4 §:n edellä oleva väliotsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Toinen varapuhemies: Eduskunta päättäneen, että eduskunnan päätökset eduskunnan kanslian ohjesäännön, eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännön, eduskunnan pankkivaltuusmiesten johtosäännön, eduskunnan kirjaston ohjesäännön ja eduskunnan tili-säännön muuttamisesta julkaistaan Suomen sädöskokoelmassa.

Hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Puhemiesneuvoston ehdotus valtioneuvoston johtosäännön muuttamisesta

Ainoa käsittely

Puhemiesneuvoston ehdotus n:o 2

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan keskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään eduskunnan päätösehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Keskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta eduskunnan päätösehdotuksen 1

ja 4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Toinen varapuhemies: Eduskunta päättäneen, että eduskunnan päätös valtioneuvoston johtosäännön muuttamisesta julkaistaan Suomen sädöskokoelmassa.

Hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotukset laiksi pakkokeinolain 1 ja 2 luvun muuttamisesta ja laiksi rikoslain 28 luvun 7 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 153/1991 vp

Lakialoitteet n:ot 2, 7 ja 46/1991 vp

Lakivaliokunnan mietintö n:o 1

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelu:

Ed. Niinistö: Herra puhemies! Ihan lyhyesti tässä lainsäädännössä on kysymys siitä, että eduskunta säätäessään rikoslain ykkösvaiheen vähän toista vuotta sitten teki aika pahan laatuksen virheen muuttamalla oikeusministeriön esitystä sillä tavalla, että poliisin mahdollisuudet käyttää pakkokeinoja moottoriajoneuvojen luvattomiin käyttöönottajiin olennaisesti heikkenivät. Valiokunnan mietinnössä omaksutulla ratkaisulla ongelma nyt poistuu. Ratkaisumalleja, niin kuin lakialoitteista on havaittavissa, oli useitakin, ja ainakin allekirjoittaneen mielestä nyt valiokunnassa hyväksytty tapa sinänsä on riittävä perusongelman poistamiseen. Tämän jälkeen siirrytään jälleen tilanteeseen, jossa poliisi kykenee huomattavasti paremmin hallitsemaan nimenomaan moottoriajoneuvojen luvattomia käyttöönottamisia, jotka hyvin voimakkaasti kasvoivat osaksi varmasti eduskunnan virheen johdosta.

Ehkä lainsäädännön sisällöstä — kysymyksessä on varsin pieni muutos mutta hyvin vaikuttava muutos — ei kannata tämän enempää puhua, mutta kokonaisuudessaan asiaan liittyy kaksi hyvin mielenkiintoista yleisempää näkökulmaa, joista muutaman ajatuksen lausun.

Ensinnäkään ei voida olla tekemättä sitä johtopäätöstä, että poliisin toimivaltuuksilla on ai-

van suora syy-yhteys siihen, kuinka paljon rikoksia tapahtuu, eli poliisin toimivaltuuksilla on suora syy-yhteys siihen, voidaanko rikoksia ennalta ehkäistä. Se on kiistaton lopputoteama koetusta tilanteesta.

Voidaan arvioida, että tänä vuonna satoihin-tuhansiin suomalaisiin kohdistuu jonkin asteinen rikos, joihinkuihin syvemmin, joihinkuihin vähän vähemmän loukkaava. Kuitenkin satojen-tuhansien suomalaisten oikeusturvaa loukataan vielä tämän vuoden aikana. Minusta kannattaisi pitää aina tämä tausta mielessä, kun esimerkiksi salissa varsin usein on puhjennut keskustelu poliisin toimivaltuuksista. Ei se niitä omaksi ilokseen käytä vaan suojataksaan, ettei olisikaan satojatuhansia. Toivottavasti vain satatuhatta suomalaista joutuisi rikoksen kohteeksi. Silloinkin on kysymys kansalaisten oikeusturvasta. Monet haluavat nähdä vain mitalin toisen puolen eli sen oikeusturvan, että poliisi ei saisi puuttua oikeastaan kenenkään ihmisen olemiseen ja tekemiseen. Mutta pitää muistaa, että vaakakupissa on myös toinen elementti eli loukattujen suojaaminen.

Toinen havainto tästä prosessista. Virrehän paljastui varsin nopeasti kentällä. Sen johdosta eduskunnalle heti sen kokoonnuttua tehtiin useampikin lakialoite, joista jokainen täysin hyväksyttävällä tavalla olisi paikannut ongelman. Ensimmäinen niistä lähti liikkeelle huhtikuussa viime vuonna ja muut kaksi pika pikaa sen jälkeen. Aika yllättävää on, että me saamme lakiesityksen nenämme eteen vasta nyt eli noin vuoden kuluttua siitä, kun selvät paikkauskeinot jo olivat nähtävissä.

Alan pikkuhiljaa olla aika vakuuttunut siitä, että Suomi on aika byrokraattinen maa. Nimitäin kun oikeusministeriö sai aloitteet valmisteltavakseen, siellä lähti vanha työryhmäruletti pyörimään ja pyöri aika pitkään ja hartaasti, tällä kertaa valitettavasti ilman mainittavaa menestystä, nimittäin työryhmän ehdotustahan lakivaliokunta ei hyväksynyt. Päinvastoin lakivaliokunta aika yksimielisesti jätti oikeusministeriön valmistelun hivenen sivuraiteille ja eteni aika pitkälti lakialoitteiden varassa.

Onkohan nyt kysymys siitä, että virkamiehille helposti syntyy sellainen kuva, että kansanedustajat eivät saisi niin hirvittävästi puuttua lainsäädäntöön, jopa niin, että heillä ei olisi mahdollisuutta korjata omia virheitäänkään? Olin jollakin tavalla aistivinanani tämänkin tyyppistä ehkä tiedostamatonta perusasennetta. Siksi tiukasti nimittäin viime keväänä elettiin tilanteessa, jossa

kukin virkamies totesi, että tällaista muutosta ei voi ilman työryhmän työtä tehdä, ilman perusteellisia kartoituksia. Riittävän perusteelliset kartoitukset olisi saatu asiantuntijakuulemisessa noin kahden viikon aikana. Kohtuullinen aika-taulu muutokselle olisi ollut se, että eduskunta olisi sen hyvinkin ennättänyt viime kesänä hyväksyä.

Tietysti voidaan sanoa, että ei vahinko niin kauhean suuri ollut. Lukuisia autoja siinä välissä lähti. Vaikkei välittäisi edes autonomistajien vahingoista, kannattaisi kuitenkin välittää siitä, että sanoma tällaisesta hyvin löysästä lainsäädännöstä meni hyvin nopeasti erityisesti nuorille perille. Siellä alettiin kokea, että suomalainen yhteiskuntahan hyväksyy asian, koska esimerkiksi poliisi ei voi sen johdosta edes kiinni ottaa. Tämä on puoliluvallista sen jälkeen. Sellaista viestitystä ei tietysti kannattaisi kovin moneen kertaan antaa.

Ihan lopuksi kiinnitän huomiota lakivaliokunnan mietinnön niihin kohtiin, joissa korostetaan kansalaisen omaa mahdollisuutta torjua rikoksia taikka oikeastaan jopa velvollisuutta torjua niitä. Hyväksyn sinänsä tällaisen ajattelun, että jokainen suojatkoon omaisuuttaan niin pitkälle kuin se kohtuudella käy. Mutta varoitaisin kuitenkin siitä ajattelutavasta, että me nostaisimme täällä kädet pystyyn, että työnnettäisiin kaikki vastuu ihmisille heidän omaisuutensa ja oman itsensä suojaamisesta tai ainakin pääasiassa heille. Silloinhan yhteiskunta luopuu nimittäin velvollisuudesta huolehtia siitä, että jokaisella on vapaus olla ja mennä Suomessa niin kuin haluaa, ettei tarvitsisi koko ajan miettiä sitä, minkä asteisesti minun on nyt suojauduttava. Vastaavasti se merkitsisi aikamoista epäluuloa siihen, kykeneekö yhteiskunta antamaan tätä suojelua. Jos nimittäin tätä rataa lähdetään pidemmälle, me olemme hyvin pian siinä tilanteessa kuin kuulemma jossain etelän maissa, että palkataan yksityisvartijoita hoitamaan niitä tehtäviä, joita pohjoismaiset perinteet ainakin kyllä selvästi edellyttäisivät yhteiskunnan hoidettaviksi.

Oikeusministeri P o k k a : Arvoisa puhemies! Olen todella tyytyväinen siitä, että lakivaliokunta on saanut tämän asian tähän vaiheeseen, että eduskunnan täysistuntokäsittelyssä on valiokunnan mietintö, joka toivon mukaan nyt ripeästi etenee laiksi.

Yhdyn täysin ed. Niinistön puheenvuoroon siinä, että asia olisi varmasti voitu kyllä kohtuu-

della ratkaista paljon aikaisemmin. Kysymyshän oli autovarkauksista lähteneestä keskustelusta, että poliisilla ei ole tarpeeksi valtuuksia pidättää auton luvatta käyttöön ottajia.

Tosin kyllä täytyy tällä kertaa sanoa, että eduskunnassakin lakivaliokunnan käsittely kesti melko pitkän aikaa. Valiokunta on halunnut täsmentää oikeusministeriön ehdotusta. Tässä on otettu matkustuskieltoa koskevaan pykälään ja myös pidättämisedellytyksiin luvaton käyttö, mikä tehostaa poliisin pidätysoikeuksia. Pidän tätä lopputulosta hyvänä.

Toivon mukaan tämä sen käytännön ongelman ratkaisee, josta ainakin julkisuudessa on paljon keskusteltu. Tosin tässä kyllä syypää löytyy tästä samasta talosta. Aikanaan eduskuntakäsittelyssä rikoslain ensimmäinen osauudistus sai sen muodon, että poliisilta nämä oikeudet menivät, ja nyt korjataan lakia. Toivottavasti tämä korjaus on niin hyvä, että tämän kanssa tullaan toimeen. Uskon tällä hetkellä kyllä niin, koska valiokunnassahan käytiin tästä asiasta hyvin perusteellinen keskustelu, mikä näkyy myös valiokunnan kannanotoissa, miten tästä eteenpäin.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä haluaisin vain muutamalla sanalla kosketella käsittelyä valiokunnassa. Kyllä asia voidaan nähdä pikkuisen myönteisemmässäkin valossa kuin ed. Niinistö näki. Minusta on aika hyvä asia, että alle vuodessa saatiin korjaus tehtyä. Tässä talossa herätettyjen aloitteiden pohjalta prosessi lähti liikkeelle, ja vuodessa syntyi kelpo ratkaisu tähän ongelmaan. Se on minusta hyvä asia. Ei ongelma ollut aivan yksinkertainen. Se oli visainen kysymys, moninaisia juridisia ongelmia, ja sen vuoksi valiokunnassa vaati ihan oman aikansa tämän ratkaisun kypsyttely. Ei valiokunta varmasti vielä joulun alla olisi tähän ratkaisuun päässyt, joten kyllä tämä on kaiken kaikkiaan myönteinen asia.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olisin muutamain sanoin yhtynyt ed. Niinistön esittämään kritiikkiin, mitä tulee virkamiesten suhtautumiseen eduskunnassa tehtyihin lakialoitteisiin. Sama suhtautuminen jossain määrin on tiedemiespiirissä. Muistan opiskeluajoilta, että kun erästä lakia tutkittiin, niin professori totesi, että niin kuin olette huomanneet, tämä on hyvin looginen laki, pykälät soveltuvat hyvin toisiinsa ja on sulava laki, mutta yksi pukinsorkka eli tämä 5 § on vähän

ristiriidassa koko lain kanssa. Minä sanon teille, opiskelijat, mistä se johtuu. Se johtuu siitä, että eduskunta kaikessa viisaudessaan muutti tämän pykälän siitä, mitä asianomainen ministeriö ja hallitus oli eduskunnalle esittänyt.

Kyllä virkamiehilläkin meidän ministeriöis-sämme, useammassakin, kuten olen todennut, on aika yliolkainen käsitys eduskunnan kyvystä myös itse luoda ja esittää lainsäädäntöä. Vähän ollaan niin kuin huutolaispojan asemassa. Tässä suhteessa olisi toivottavaa, että valiokuntien puheenjohtajat ottaisivat ryhdikkäämmän asenteen suhteissaan ministereihin.

Mitä tulee itse lakiesitykseen tai lakivaliokunnan mietintöön, niin yhdyin sen perusteluihin. Niihin edustajiin, jotka ovat aloitteet tehneet, ovat poliisimiehet ottaneet viime kesän ja kevään aikana yhteyttä, ja katson, että kaikilla noilla kolmella tavalla, mitkä on esitetty, asia olisi tullut hoitoon, ja nyt se lakivaliokunnan sorvaamana todella tulee hoidetuksi.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pokalle. Tämän asian sorvaaminen kesti kyllä täällä eduskunnassa, mutta mielestäni se johtui pitkälti siitä, että hallituksen esitys oli hyvin haulikolla ammuttu. Täällä olisi tullut pidätysoikeus aviopetoksesta ja pidätysoikeus asiakirjan luvattomasta paljastamisesta tai elatusturvarikoksesta tai houkuttelemisesta alkoholipitoisten aineiden valmistamiseen. Tämä rikosten luettelo, josta olisi hallituksen esityksen mukaan seurannut pidätysoikeus, oli melkoisen kattava. Itse pidän nyt lopputulosta hyvänä, kun se on sorvattu hyvin tarkasti koskien nimenomaan varsinaista ongelmaa eli autojen luvatonta käyttöönottoa. Tästä osittain kiitos ed. Vähänäkkille, jonka mallin mukaisesti tätä on lakivaliokunnassa voitu sorvata.

Ed. A i t t o n i e m i: Herra puhemies! Solmio ei oikein sovi tänään puvun väriin, kun pimeässä sieppasin ensimmäisen, joka käteeni sattui komerosta ja kävi vähän tällä tavalla, mutta kyllä kai tämä tähän yleiskuvaan sopii varsin hyvin. (Ed. Vähänäkki: Hyvä väri!) — No, kiitoksia, ed. Vähänäkki.

Täällä on vallinnut, herra puhemies, varsin suuri konsensus siitä, että vuoden riitaisena valiokunnassa ollut asia nyt näin yksimielisesti päätetään eduskunnassa. Mutta kyllä minä voin sanoa teille, että te olette nyt kokonaisuudessaan erehtyneet, niin ministeri Pokka, ed. Niinistö kuin ed. Vähänäkki ja erityisesti ed. Haavisto.

Täytyy tässä pikkuisen historiaa selventää käsiteltävänä olevalle lainkohdalle. Ensinnäkin voimassa oleva pakkokeinolaki säättää, että rikoksesta epäilty voidaan muiden edellytysten olemassa ollessa pidättää tai vangita, jos rikoksesta on säädetty korkeimpana rangaistuksena enemmän kuin yksi vuosi vankeutta. Tämä lainkohta jäi täpärästi tällaisena voimaan vuonna 86, kun esitutkintalakia käsiteltiin. Silloin valiokunta äänesti siitä, tuleeko tämän pykälän sisällöksi se, että pidättäminen ja vangitseminen on mahdollista, kun suurin rangaistus on vähintään yksi vuosi, vai silloin kun se on enemmän kuin yksi vuosi. Silloin tämä lievämpi kanta voitti, toisin sanoen rikos, josta on enimpänä rangaistuksena säädetty vain yksi vuosi vankeutta, ei edellytä tarvittaessa pidättämistä tai vangitsemista. Silloin kuitenkin lakivaliokunta lähti siitä, että asiaa pitää tarkastella myöhemmin ja lähteä ehkä siitä, että tiukempi kanta, jossa vähintään vuoden rangaistus riittäisi pidättämiseen ja vangitsemiseen, tulisi lainkohdan sisällöksi.

Ongelma, jonka vuoksi tätä lainkohtaa eli pidättämisvaltuuksia alettiin uudelleen sorvata, johtui siitä, että rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäisessä vaiheessa tehtiin hassi, ei Satu Hassi vaan muu hassi, nimenomaan ei niinkään moottoriajoneuvon luvattoman käyttöönottamisen ja yleensä käyttöönottamisen osalta, vaan siinä, että varkauden rangaistusmaksimia lähdettiin keinotekoisesti alentamaan kahdesta vuodesta puoleentoista vuoteen. (Ed. Louekoski: Se ei pidä paikkaansa!) Näin ollen koska varkaudessa, varastamisessa, tahallisuus ulottuu esineen anastamiseen itselle, mutta luvattomassa käytössä ei näin pitkälle, on selvää, että luvattomasta käytöstä ei voitu säätää yhtä korkeata maksimirangaistusta kuin varkaudesta. Näin ollen aivan oikein luvattoman käytön korkeimmaksi rangaistukseksi tuli yksi vuosi vankeutta ja kävi niin, että poliisin pidättämisvaltuudet eivät tänäkään päivänä ulotu esimerkiksi moottoriajoneuvon luvattomaan käyttöönottoon.

Jos varkausrikoksesta olisi rangaistus pidetty kahdessa vuodessa, silloin luvattoman käytön rangaistuksena olisi ollut sopiva puolitoista vuotta ja nykyinenkin pakkokeinolainsäädäntö olisi antanut mahdollisuuden pidättämiseen. (Ed. Halonen: Jos ja jos!) Kun näin kävi rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen yhteydessä ja poliittisissa kahinoissa, niin ilmentymä oli se, että sama autovaras saattoi saman yön aikana varastaa 3—4 autoa ja poliisilla ei

ollut mahdollisuutta häntä pidättää, laittaa kaltereiden taakse vähän jäädyttelemään tunteitaan, vaan autovarkaavat näyttelivät poliisille pitkää nenää ja sanoivat, että minä lähdän tuosta läheiseltä marketin pysäköintipaikalta varastamaan uuden auton heti, kun tämä kuulustelu on tehty, ja näin myös usein tapahtui.

Siinä vaiheessa aivan oikein eduskunnassa ed. Niinistö heräsi ja teki lakialoitteen omalla nimellä, ja tämä lakialoite lähti siitä, että moottoriajoneuvon luvattoman käyttöönoton, siis luvattoman käytön, rangaistus nostetaan puoleentoista vuoteen. Tällöin pidättäminen olisi mahdollista. Tämä ed. Niinistön aloite, sellaisenaan hyvä, on kuitenkin rikosoikeuden yleisten oppien vastainen sikäli, että kun varkaudessa, varastamisessa, tahallisuus ulottuu esineen lopullisesti itselle anastamiseen, luvattomassa käytössä taas ei, niin näille ei voida säätää samaa rangaistusta, siis puolentoista vuoden maksimia. Siinä oli tämä ongelma.

Allekirjoittanut ja ed. Vistbacka ryntäsivät myös samoille markkinoille ja tekivät muutamaa päivää myöhemmin aloitteen, jolla pakkokeinolakia muutettaisiin siten, että pidättämiseen ja vangitsemiseen olisi mahdollisuus, kun rikoksesta säädetty ylin rangaistus on vähintään yksi vuosi. Tämä olisi silloin kohdistunut kaikkiin rikoksiin tällä tavalla, aivan sillä tavalla kuin lakivaliokunta vuonna 86 suunnitteli. Ed. Haaviston ajatus siitä, että poliisi jonkun avionrikojan tai muun laittaisi putkaan automaattisesti, kun laki siihen antaa mahdollisuuden, on järjetön. Totta kai poliisi noudattaa lain mukaista harkintaa, tosin sanoen ed. Haaviston näkemys oli perusteeton.

Kolmas aloite, joka tehtiin myöhemmin, oli ed. Vähänäkin aloite, joka tarkoittaa sitä, että pakkokeinolain asianomaiseen pykälään tulisi merkintä, että pidättäminen ja vangitseminen on mahdollista, jos rikoksesta säädetty ylin rangaistus on enemmän kuin yksi vuosi, siis niin kuin tähänkin saakka, mutta jatkona "tai luvaton käyttö". Tämä oli sellainen rusinamenetelmä, jolla ed. Vähänäkki halusi yksittäisenä tapauksena luvattoman käytön asettaa myös pidättämisen ja vangitsemisen mahdollisuuden alaiseksi.

Tällaisella lähdettiin lakivaliokuntaan aikaan, ja hallitus ministeri Pokan ansiosta teki hallituksen esityksen, koska eihän tässä talossa yleensä voi kansanedustaja saada aloitettaan läpi. Mutta kas kummaa, tuo hallituksen esitys olikin täsmälleen saman sisältöinen kuin edusta-

jien Aittoniemen ja Vistbackan tekemä esitys, ja lainsäädäntöneuvos Törnqvist kävi puolustele-massa sitä hallituksen esitystä valiokunnassa samoin perustein kuin äsken olen juuri mainin-nut. Toisin sanoen tämä olisi kaiken kattava, rikosoikeudellisesti oikeaoppinen, niin kuin hän sanoi, sanoen ed. Niinistön tekemää aloitetta siitä, että luvattoman käytön ja varastamisen rangaistusmaksimi nostettaisiin samalle tasolle eli 1,5 vuoteen, rikosoikeudellisten periaatteiden vastaiseksi.

Näin hallitus teki esityksen, joka vastasi allekirjoittaneen tekemää aloitetta. (Min. Pokka: Ollaan kerrankin samaa mieltä!) Olin aivan tyytyväinen, että hallitus on oikeilla systeemeillä. Mutta sen jälkeen kun tätä asiaa pyöritettiin, ed. Halonen on siellä ollut varapuheenjohtajana mukana, niin loppujen lopuksi eräässä vaiheessa kukaan ei enää tiennyt, missä mennään, kenen aloitteesta on kysymys vai onko hallituksen esityksestä. Tästä syystä aivan oikein puheenjohtaja monta kertaa lopetti keskustelun ja siirrettiin se seuraavaan torstaihin, jotta saataisiin vähän järjikkästä selvitetä.

Loppujen lopuksi, koska ed. Niinistön ehdotus oli rikosoikeudellisten periaatteiden vastainen, vastakkain tietyllä tavalla jäi kaksi aloitetta: allekirjoittaneen ja hallituksen esitys sekä ed. Vähänäkin esitys. Mutta hallituksen esitystä ei voitu siitä syystä hyväksyä, että se oli täsmälleen saman sisältöinen perusperiaatteiltaan kuin oppositiossa olevan pienen puolueen kansanedustajan tekemä lakialoite. Oltiin näin ollen ns. pattitilanteessa, koska eihän täällä pienen oppositiopuolueen ehdotus voi mennä läpi, vaikka se olisi kansakunnan kannalta jopa tärkeä.

Näin ollen viimeinen pakotie, johon mentiin, oli ed. Vähänäkin tekemä aloite, joka sellaise-naan on aivan järkevä ja korjaa tämän ongel-man. Minä kannatan kyllä tätä tietyllä tavalla lämpimästi. Toisin sanoen luvaton käyttö nos-tettiin erillisenä niiden rikosten joukkoon, joiden osalta pidättäminen on mahdollista. On kuitenkin aika surkuhupaisaa, että pakkokeinolain tärkeimmässä perussäännöksessä mainitaan yksi "rusina", yksi rikos, joka tämän perussäännök-sen lisäksi on sen arvoinen, että siitä voidaan pidättäminen tai vangitseminen suorittaa. Tämä on systeemin tarina, ja tästä syystä asia vei niin pitkän aikaa myös lakivaliokunnassa.

Surkuhupaisinta tässä asiassa on, että kun kovalla kiireellä sitten kahmittiin kasaan, mitä oli saatavissa, niin myös matkustuskieltoa kos-keva lainkohta muutettiin. Sinne tuli myös, että

matkustamiskielto voidaan antaa, jos rikoksesta säädettyä ylin rangaistus on enemmän kuin yksi vuosi tai rikos on luvaton käyttö. Minun mieles-täni on surkuhupaisaa, että luvattomasta käy-töstä laitettiin myös matkustuskieltoa koske-vaan pykälään oma mainintansa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että jos joku nuorimies varastaa paikkakunnalta auton, hän ei saa lähteä naapuripitäjän puolelle lainkaan varastamal-laan autolla. Tämähän on jo minun mielestäni kohtuutonta, jos toinen kerran rikokseen syyllis-tyy: Tällainen riski laitetaan. Hän näin ollen syyllistyisi samalla kertaa ajoneuvon luvatto-maan käyttöönottamiseen sekä matkustuskiel-lon rikkomiseen. Tämä on tietyllä tavalla houku-tusta suurempiin rikoksiin. Ette tästä mitään puhunut, ministeri Pokka, mutta kun katsotte tätä asiaa, niin varmaan hymyilette tekin hiljai-sesti. Hymyilette jo nytkin, mutta te hymyilette kohteliaisuudesta minulle, kun näette minut täällä tämän kravattini kanssa.

Herra puhemies! Minä olen kuitenkin jättänyt tähän valiokunnan mietintöön vastalauseen, joka ei ole kyllä ollenkaan saman sisältöinen, minkä minä olen jättänyt. Mutta kun oikein tarkemmin katselee, niin kyllä tämä mutkien kautta tietyksi vastaa pohjaltaan sitä, mitä olen tarkoittanut. Minun vastalauseessani mainitaan esimerkiksi, että olisi pitänyt säätää "1 mom. kuten hallituksen esityksessä". Enhän minä olen hallituksen esityksen takana, vaan hallitus on ollut minun esitykseni takana valiokunnassa, kun hallitus antoi täsmälleen samanlaisen esityk-sen kuin minä olin antanut, mutta ei sitä voitu hyväksyä, kun minä olen SMP:stä, pienestä oppositioryhmästä. Tällaiset merkinnät ovat naurettavia. Siitä huolimatta, herra puhemies, tulen toisessa käsittelyssä esittämään, että minun vastalauseeni otetaan käsittelyn pohjaksi, vaika siinä ei ole sanaakaan lakitekstiä. Kyllä siitä huolimatta mutkien kautta voidaan havaita, mitä tarkoitetaan. Herra puhemies! Tulen teke-mään vielä kerran tämän esityksen, jonka kan-nalla hallitus ja hallituspuolueetkin olivat mel-kein koko hallituksen voimalla aikanaan. Yritän vielä kerran, jos saisimme hallituspuolueet jär-kiintymään ja tulemaan tämän alkuperäisen esi-tyksensä taakse, jolloin laista saataisiin kerralla ja kunnolla sellainen, ettei sitä jouduta joka vuosi muuttamaan.

Jossakin vaiheessa katsotaan, että aviorikos, ei sellaista kyllä ole olemassakaan, mutta sen tyyppinen rikos, tarvitsee myös pidättämisoikeu-den. Taas lisätään perussäännökseen yksi rusina,

niin että pidättäminen on myös mahdollista, jos kysymyksessä on luvaton käyttöönottoaminen tai aviorikos.

Oikeusministeri P o k k a : Arvoisa herra puhemies! Ed. Aittoniemi kyllä puhui niin, että minultakin meinaa pokka pettää.

Mutta itse tästä asiasta sanoisin, että olemme tällä kertaa ed. Aittoniemen kanssa aivan samaa mieltä. Hallituksen esityshän lähti siitä linjasta, minkä eduskunta oli yhteisesti hyväksynyt rikoslain kokonaisuudistuksessa, eli autoja nyt ei erikseen näissä pakkokeinoissa määrätty, vaan nämä säännökset olivat yleisiä.

Kuitenkin käsittääkseni lopputulos tästä on tärkein, ja nyt näiden monimutkaisten ja pitkällisten keskustelujen jälkeen, joita lakivaliokunnassa on käyty ja joista ed. Aittoniemi tässä teki aika tarkkaa selkoa, on päästy tulokseen, joka nyt käsittääkseni antaa poliisille ne oikeudet pidättää autovarkaita, mihin toki hallituksen alkuperäisenkin esitys olisi päätyntä. Mielestäni kuitenkin paras ei voi olla hyvän vihollinen eli kyllä tämä lakivaliokunnan ehdotus on ihan säälinen, koska se täyttää sen tuloksen, mihin tällä uudistuksella pyritään. Toivon, että tämä saadaan mahdollisimman pian voimaan, ja toivottavasti tämä esitykseen sisältyvä matkustuskietoasia ei johda taas keskusteluun, että lakia pitää kohta korjata. Mutta kyllä pidätysoikeus tässä tulee, ja se on kai pääasia.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voisi sanoa, että ed. Aittoniemi ei ainakaan liian tunnontarkasti seurannut sitä valiokuntakäsittelyä, jossa itse olin mukana, niin että mielenkiinto kyllä säilyi kuulijalla koko ajan.

Haluaisin kuitenkin kiinnittää vakavasti huomiota siihen, että hallituksen esityksessä oli aikoinaan se ongelma, että poliisiviranomaiset olivat tiukasti sitä mieltä, että he eivät halua tuossa vaiheessa, kun he joutuvat toimenpiteensä tekemään, ennakoita sitä, mikä tulee olemaan rangaistus. Tämä aiheutti sen, että lähdettiin etsimään sellaista, niin kuin sanonta kuului, täsmäasetta, joka täyttäisi nämä edellytykset.

Kun olen niitä harvoja lakivaliokunnan jäseniä, jotka eivät ole tehneet tästä lakialoitetta, niin minun mielestäni lopputulos on erinomaisen hyvä. Se on lähtenyt liikkeelle ed. Vähänäkin aloitteen eräistä ideoista, mutta se täydentää myös niitä kantoja, joita valiokunnassa muut esittivät ja joita oli hallituksen esityksessä. Lop-

putulos on tärkein eikä kai se, ollaanko isosta vai pienestä ryhmästä.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemen selvitys siitä, minkä vuoksi lakivaliokunta muutti hallituksen esitystä, on kyllä surkuhupaisin, mitä minä olen kuullut tässä eduskunnassa tämän vuoden aikana. Olen erittäin tyytyväinen, että ministeri Pokkanen ei vastusta sitä, että hallituksen esitystä lakivaliokunnassa muutettiin. Minusta alkupe-
räisen esityksen hyväksyminen olisi ollut järkyttävää. Minä ihmettelen, miten ministeri Pokka ylipäätään on voinut esitellä tällaisen lakiesityksen, mikä alkuperäinen oli. En usko suomalaisen poliisiin. Se kyllä käyttää jokaikisen por-
saanreian hyväkseen, mikä vain suinkin on mahdollista.

Jos tämä hallituksen alkuperäinen esitys olisi mennyt läpi, niin siellä olisi sellaisia rikoksia kuin asiakirjan luvaton paljastaminen, virkavelvollisuuden rikkominen tai puolueettomuusmääräyksen rikkominen, joista olisi voinut pidättää. Minun mielestäni tällainen on kyllä oikeusvaltioon aivan kertakaikkisen kuulumat-
on, kohtuuton asia.

Täytyy muistaa, mitä poliisi teki, kun virkarikoslainsäädäntö muutettiin ja siinä tuli rikosoi-
keuden alaiseksi valmisteltavana olevan tiedon paljastaminen. Poliisi yritti tehdä kotietsinnän erään lehden toimitukseen, jollaista ei ole tapahtunut Suomenmaassa sitten 1930-luvun. Eli ei poliisille kyllä tällaisia valtuuksia pidä antaa, ja onneksi tätä on lakivaliokunnassa muutettu jär-
kevään suuntaan.

Oikeusministeri P o k k a : Herra puhemies! Ed. Ukkolan puheenvuoroja yleensä hyvin har-
taasti kuuntelen. Olen huomannut, että hän yleensä puhuu järkeä, mutta tässä kyllä nyt huomautan, että ei pidä sekoittaa eri asioita. Se, mistä ed. Ukkola puhuu näiden takavarikkojen osalta, on asia erikseen.

Se linja, mikä nyt tämän pakkokeinolain uu-
distamisessa tehtiin, on sopusoinnussa sen kans-
sa, mitä eduskunta rikoslain ensimmäistä osauu-
distusta tehdessään yksituumaisesti oli hyväksy-
mässä. Tässä täytyy lähteä siitä, että vaikka me hyvin tarkasti haluammekin varjella, mihin po-
liisi saa puuttua ja mihin ei, niin eihän säännö-
sten soveltaminen ole sellaista, että niitä luetaan lakikirjasta, vaan poliisillakin on silloin koh-
tuusharkinta. Tähänhän tämä perustui aika-
naan, kun rikoslaki tehtiin ja pakkokeinolain

säännökset kirjoitettiin, että ne ovat yleisiä ja niissä on rangaistusasteikkoon sidottu se, miten saadaan toimia. Kyllä se toimiva järjestelmä tällaisenakin on, joten olen kyllä tässä ed. Ukkolan kanssa eri mieltä.

Nyt tässä lakivaliokunnan mietinnössä on lähdetty luvaton käyttöönottoa erikseen säätelemään, ja se on tietysti mahdollista, ja sillä on haluttu tuoda tämä autoasia siinä aivan erikseen esille. Tämä on lakivaliokunnan kanta, ja eihän siinä mitään, kyllä laki silläkin tavalla toimii.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yhtyen ed. Halosen sanoihin olen sitä mieltä, että ed. Aittoniemen on turha kiukutella täällä ryhmänsä pienuutta ja saattaa sen asian syyksi se, ettei joku hänen esityksensä mene välttämättä läpi. Hänellä on kenttä avoin suurentaa ryhmäänsä seuraavissa vaaleissa vaikka kuinka suureksi.

Olisin tässä yhteydessä todennut, että ed. Aittoniemi myös tuon historian puhuu hieman muunnellen. Nythän pakkokeinolaki, joka ei viime vaan sitä edellisen eduskunnan aikana hyväksyttyihin, pohjautuu aika pitkälti kansainvälisiin sopimuksiin. Aikanaan todettiin, että siihenastinen Suomen pakkokeinolainsäädäntö edellytti liian pitkiä pidätys- ja vangitsemisaikoja, ja tästä pyrittiin kiinteästi pois. Toisaalta viime eduskuntakaudella ed. Aittoniemi oli erittäin ansiokkaasti tekemässä rikoslain osittaisuudistusta, jossa todella mm. varkaus- ja kavallusrikosten maksimi putosi 1,5 vuoteen. Minusta on erittäin hyvä, että se putosi, koska Suomessa on nakkivarkaita, niin kuin traditionaalisesti jo sanotaankin, vankilassa liikaa, kun sen sijaan sairaalakuntoon ihmisiä kadulla hakkaavia henkilöitä laitetaan ainoastaan sakkorangaistuksen pariin. Minusta tämä lopputulos on erinomaisen tärkeä, ja uskon, että poliisikuntamme on tyytyväinen, kun he saavat autovarkaan myös ottaa kiinni eikä tarvitse kuunnella pelkkää haistattelua, kun auto on pysäytetty, että sinä et voi minua vangita.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Halonen tarkoitti kohtuullistamissäännöstä, jota poliisi vastusti, jossa poliisi olisi joutunut arvioimaan, minkälainen rangaistus asiasta mahdollisesti olisi tulossa niissä olosuhteissa. Hallitushan muutti tältä osin tätä kohtaa siihen suuntaan kuin poliisi halusi. Ei se olisi ollut esteenä. Ei poliisi enää vastustanut sen

jälkeen tätä asiaa. Ed. Halonen on tainnut olla pikkuisen torkuksissa jossakin vaiheessa eduskunnassa.

Herra puhemies! Ed. Ukkolalle sanon, että hänellä on vähän sama vika kuin minulla ensimmäisellä kaudella eduskunnassa: Puututaan kaikkiin asioihin, vaikka ei ole vähäisintäkään tietoa. Ed. Ukkola ei ole ollut asian kanssa minkäänlaisessa tekemisessä, ja sen huomasi hänen puheenvuorostaankin.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vähänäkille annan ainoastaan yleisen huomautuksen siitä, millä tavoin rikoslakia on muutettu myös pakkokeinolain osalta. On lähdetty yleiseen linjaan sillä tavoin, ettei luetella niin kuin aikaisemmin esimerkiksi törkeän varkauden osalla lueteltiin pitkä rimpsu, mm. ”joka anastaa kedolla nukkuvalta” ja se oli törkeä rikos. Nyt on lähdetty nimenomaan yleiselle tasolle ja sen johdosta lakivaliokunnan muutos on poikkeus siitä, mitä yleisesti on viime aikoina sekä prosessioikeuden että rikosoikeuden puolella säädetty.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vistbacka on mielestäni aivan oikeassa siinä, että se on poikkeuksellinen, se on ruma, mutta se on paljon käytännöllisempi kuin ne puhtaat mallit mitä esiteltiin. Kun tiedetään, että meillä on sekä rikoslainsäädännön uudistamisen pitkä projekti meneillään että tämän lisäksi meille on myös tulossa seuraamusjärjestelmä kokonaisuudessaan vielä käsiteltäväksi, niin väliaikaiseen käyttöön joka säädöksellä tässä mielessä väistämättä on, tämä oli kaikkein paras ja siinä mielessä sopivin.

Voin vain todeta sen, että en tiedä, kuka milloinkin nukkuu ja mitäkin puhuu, mutta kyllä mielestäni olisi korrektia, että nyt kun valiokunta on saanut lopultakin lähes yksimielisen kannanoton, niin siitä voisi olla iloinen. Niin opposition edustajana kuin täällä olenkin, mielestäni hallitus oli tässä joustava ja hallituspuolueiden edustajat myöskin. Minun mielestäni seuraavan kerran joku muu ehkä onnistuu tekemään sellaisen aloitteen, jota voisi täällä kehua. Ed. Aittoniemen sopii vain odottaa aikoja parempia.

Ed. V. Laukkanen: Arvoisa puhemies! Tässä kysymyksessä on todellakin tavattoman mielenkiintoista se, että tätä voidaan pitää todella puhdaspiirteisenä rikosoikeudellisena kysymyksenä. Itse kun olen ollut rikosoikeuden tutkija ja kun se on niitä harvoja alueita, jolla voin ainakin jonkin tasoista asiantuntemusta omata, niin mielelläni puutun tähän keskusteluun tavallista syvällisemmin.

Ed. Aittoniemi on esittänyt lakialoitteen, jota voidaan pitää toiseksi parhaana. Myönnän siis, että ed. Aittoniemen esitys sisältää oikeita piirteitä. Se oli myös hallituksen esitys, mutta haluan sanoa selkeästi, että tämä esitys on vain toiseksi paras enkä siten voi lainkaan ymmärtää sitä, että se pitäisi hyväksyä, jos kerran on vieläkin parempi vaihtoehto.

Ed. Aittoniemen ja hallituksen esityksen suurin virhe on siinä, että kun pidätysoikeutta alennetaan puolestatoista vuodesta yhteen vuoteen, se alkaa kattaa sellaisia rikoksia, joista ei ole koskaan tarkoitettu, että pidätysoikeus olisi sallittua. On useita sellaisia rikoksia. Täällä on jo mainittu aviopetos, on myös lannoite- ja rehulakirikoksia, joissa maksimirangaistus on yksi vuosi. Ei ole mitään järkevää perustelua sille, että mikäli moottoriajoneuvojen luvattomien käyttöjen osalta on vaikea ongelma, kun poliisi ei saa pidättää, asia ratkaistaan siten, että sen jälkeen myös rehulakirikokseen syyllistynyt maanviljelijä voidaan pidättää. Tämä ei ole oikeata rikosoikeudellista tekniikkaa.

Toinen vahva kritiikki tätä tekniikkaa vastaan on se, että perinteisesti pidätysoikeus on määräytynyt sen mukaan, kuinka vakavasta rikoksesta on kysymys. Tämä taas, kuinka vakava rikos on, ilmenee perinteisesti rikoksesta säädetyn enimmäisrangaistuksen perusteella. Voidaan siis todeta, että ei ole oikein alentaa pidätysoikeutta vain siksi, että haluttaisiin sallia luvattoman käytön kohdalla pidätysoikeus.

Sen takia oikea ratkaisu olisi ehdottomasti korottaa luvattoman käytön maksimirangaistusta yhdestä vuodesta puoleentoista. Ed. Niinistö on nimenomaan tehnyt tämän sisältöisen aloitteen. Jo viime keväänä aivan ensi töikseni havaitsin, että tämä aloite on aivan hyvä.

Palaan vielä lyhyesti ed. Vähänäkin aloitteeseen ja nyt lopulliseen muotoonsa tulleeseen esitykseen, jolla korjattaisiin tämä ongelma.

On tietysti mahdollista tehdä tällainen poikkeus, että pidätys ei ole sallittua, jos maksimirangaistus on yksi vuosi, paitsi jos henkilö syyllistyy moottoriajoneuvon luvattomaan käyttöön-

toon. Mutta tämä ratkaisutapa on ehdottomasti rikosoikeudellisten periaatteiden vastainen. Se poikkeaa yleisistä rikosoikeudellisista perusteista ilman mitään järkevää syytä. Ei ole sellaista tarvetta, kuten jo sanoin, kun kerran parempi vaihtoehto on se, että säädetään maksimirangaistus puoleksitoista vuodeksi. Haluaisin kyllä ed. Vähänäkin eduksi sanoa, että jopa meidän rikosoikeudelliset asiantuntijamme ovat puoltaneet sitä ratkaisua, että tehtäisiin tällainen poikkeus. Mutta minun mielestäni se ei todellakaan ole mahdollista.

Jos ajatellaan sitä, että maksimirangaistus korotettaisiin puoleksitoista vuodeksi, ed. Aittoniemi on kritisoinut sitä voimakkaasti, ja keskeisimpänä perusteena on ollut se, että varkausrikoksesta seuraa myös puolentoista vuoden vankeusrangaistus. On siis keskeinen kysymys, voidaanko tällainen lainsäädäntö hyväksyä, että luvattoman käytön maksimirangaistus on puolitoista vuotta ja varkausrikoksen maksimirangaistus on puolitoista vuotta. Ed. Aittoniemi vastaa tähän kysymykseen kielteisesti, mutta hän on väärässä tältä osin. Meillä on ollut voimassa vuosikymmeniä lainsäädäntö, jossa varkausrikoksen maksimirangaistus on kaksi vuotta ja myös luvattoman käytön maksimirangaistus oli kaksi vuotta. Kukaan ei koskaan väittänyt, että tämä lainsäädäntö olisi jollakin tavalla ongelmallinen tai vastoin rikosoikeudellisia periaatteita.

Tätä voin perustella ennen kaikkea sillä, että meidän täytyy tarkastella aina kunkin rikoksen tunnusmerkistöä ja niitä tekoja, jotka mahtuvat tietyn tunnusmerkistön puitteisiin. Varkausrikos, jossa siis maksimirangaistus on puolitoista vuotta, käsittää käytännössä vain ne teot, joissa anastuksen kohteena on korkeintaan 15 000 markan omaisuus. Jos anastetun omaisuuden arvo on selvästi tätä suurempi, kysymys on jo törkeästä varkaudesta, ja törkeän varkauden maksimirangaistus on neljä vuotta. Nyt voidaan verrata luvattomaan käyttöön: Henkilö, joka ottaa moottoriajoneuvon luvatta käyttöönsä, voi ottaa vanhan Wartburgin, tuliterän Mercedesen tai 22 metriä pitkän rekka-auton. Nyt voimme havaita, että luvattomasti käyttöön otetun omaisuuden arvo voi vaihdella 500 markan rämästä aina miljoonan, puolentoista miljoonan markan autoon. Kun nämä kaikki teot on käsiteltävä saman rangaistusasteikon puitteissa, on mieleltöntä sanoa, että rangaistusmaksimi pitäisi rajata siihen puoleentoista vuoteen, joka seuraa 15 000 markan anastamisesta.

On myös otettava huomioon, että luvattomaan käyttöön liittyy paljon vaaratekijöitä. Esimerkiksi kuljettaja saattaa ajaa alkoholin vaikutuksen alaisena ja auto saattaa romuttua. Toiseksi luvaton käyttäjä voi jättää auton minne tahansa syylistymättä enää mihinkään erilliseen rikokseen, ja tämä taas mahdollistaa sen, että tämä auto anastetaan tai otetaan uudelleen luvatta käyttöön.

Näin ollen voin todeta, että rikosoikeudelliset periaatteet eivät suinkaan ole, niin kuin ed. Aittoniemi väittää, esteenä sille, että luvattoman käytön maksimirangaistus korotetaan puoleentoista vuoteen. En ole yksin tämän kantani kanssa, koska muistutan siitä, että hallituksen alkuperäinen esitys oli nimenomaan puolitoista vuotta vankeutta, mutta lakivaliokunta rehellisesti sanottuna tunaroi tässä asiassa ja tiputti maksimirangaistuksen vastoin hallituksen esitystä yhdeksi vuodeksi.

Tämän vuoksi olen tehnyt vastalauseen, jonka tulen esittämään toisessa käsittelyssä. Se lähtee todellakin siitä, että luvattoman käytön maksimirangaistus korotetaan puoleksitoista vuodeksi, mutta sen verran olen ed. Niinistön esitystä parannellut, että olen ulottanut tämän korotuksen koskemaan vain moottoriajoneuvoja, koska se on täysin riittävää tältä osin, kun ajatellaan alkuperäistä tarvetta.

Lopuksi totean vielä, että on ollut suuri onnettomuus, että kahden vuoden maksimirangaistus on tiputettu yhteen vuoteen autojen luvattoman käytön osalta, koska se on antanut aivan väärän viestin nuorisolle.

Vielä voin todeta, että sinänsä en usko koko rikosoikeudelliseen järjestelmään kovinkaan paljoa. Se, että esitän maksimirangaistuksen korottamista, ei perustu siihen, että normaali rangaistus käytännössä nousisi oikeastaan lainkaan, vaan kysymys on pikemminkin rikosoikeudellisen sisäisen johdonmukaisuuden noudattamisesta.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Totean ed. V. Laukkaselle, että rikoslaissa on useita rikoksia, joissa ei ole koskaan käytetty pidättämistä tai vangitsemista, niiden joukossa, joissa sitä olisi voitu käyttää. Pidättämiseen ja vangitsemiseen on myöskin muut perusteet eikä ainoastaan tämä yleiskohta. Siihen vaaditaan myöskin tutkinnallinen tarpeellisuus jne. Näistä asioista on mielestäni turha jatkaa keskustelua.

Mitä tulee ed. V. Laukkasen näkemyksiin, niin rikosoikeuden yleisiä oppeja ei muutella

sillä, että on kysymys 500 markan Wartburgista tai 500 000 markan Mersusta jonkun porvarin käsissä. Rikosoikeuden yleisistä opeista on kysymys tässä siitä, mihin saakka tahallisuus riittää, riittääkö se esineen anastamiseen itselle vai vain sen käyttämiseen ja sen jälkeen jättämiseen tai palauttamiseen sellaiseen paikkaan, josta omistajalla on mahdollisuus saada se itselleen. Tässä on selkeä ero, ja rikosoikeuden yleisten oppien periaatteita ei pidä mennä rusikoimaan, koska silloin lähdetään samoille linjoille kuin — vaikkakin eri asiassa sanoen — varkausrikoksen maksimirangaistuksen alentamisessa puoleentoista vuoteen. Nyt ollaan tässä tilanteessa kuin varis tervatulla sillalla, vuoroin nokka ja vuoroin pyrstö kiinni. Virhe tehtiin silloin, kun lähdettiin laskemaan varkausrikoksen rangaistusasteikkoa. Silloin jouduttiin tähän systeemiin ja kierteseen.

Toisin sanoen minä arvostan ed. V. Laukkasen korkeata asiantuntemusta oikeustieteen lisensiaattina totta kai, mutta hänen puheensa ei muuttanut minun näkemyksiäni tästä asiasta tippaakaan.

Ed. Niinistö: Arvoisa puhemies! Ed. V. Laukkanen pontevasti kannattaa tekemääni lakialoitetta. Toteaisin, että jos sen perustelut luetaan, niin olen tähännyt juuri tarkkaan siihen lopputulokseen, mikä on näissä jälkimmäisissä lakialoitteissa ja mihin lakivaliokunta on päätenyt. Toki olisin kyllä itsekkin sitä mieltä, että tämä olisi ollut linjakkain ratkaisu tässä tilanteessa. Itse asiassa se olisi ollut sama ratkaisu, johon oikeusministeriö, lainvalmistelukunta, rikoslakiprojektin työryhmä olivat itse päätyneet, ellei eduskunta olisi mennyt hivenen muuttamaan.

Se muutos tapahtui nimenomaan ed. Aittoniemen aloitteesta. Luulen, että juuri sen vuoksi kukaan ei osannut epäilläkään, että ed. Aittoniemen edellisessä eduskunnassa tekemä aloite rangaistuksen laskemiseksi johtaisi näin hirvittävän epäedulliseen lopputulokseen, koska kaikki tietysti luottivat siihen, että hän poliisimiehenä suurin piirtein tietää, mitä ehdottaa. Mutta tuo aukko kuitenkin valitettavasti jäi.

On harmi, että ed. Aittoniemi poistui salista. Nimittäin jos hän on kokenut tämän käsittelyn taktiseksi peliksi, jota hän kuvaili, en ollenkaan ihmettele, että siihen aikaa kului mm. ed. Aittoniemen osalta. Luulen, että hän oli kuitenkin lakivaliokunnassa ainoa, joka omassa päässään pyöritteli muidenkin puolesta taktisia ajatuksia.

En minä muita nähnyt. Muun muassa sen vuoksi minun oli varsin helppo, kun on lopputulos on tyydyttävä, lähteä kompromissiesitykseen mukaan vastoin omaa lakialoitettanikin.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Ed. V. Laukkanen toi esiin, että poliisin pidätysoikeus laajenisi sangen laajalle eri rikoksiin, jos yleinen enintään-sana olisi sinne merkitty. Uskon kuitenkin, että myös ed. Laukkanen on rikosoikeudellisissa tutkimuksissaan selvittänyt niitä tutkimuksia, joita on suoritettu nimenomaan poliisin esitutkinnassa tekemistä pidätyksistä. Sieltä ei käy ilmi käsitykseni mukaan, itse en ainakaan ole havainnut, että ed. Laukkanen esille tuomien asioitten johdosta olisi pidätyksiä suoritettu. Nimenomaan silloin, jos tähän olisi saatu sana enintään, ei tarvitsisi tulevaisuudessa mahdollisesti korjata, jos nousee samanlainen häly esimerkiksi vakuutuspetoksesta kuin nyt on moottoriajoneuvon luvattomasta käyttöönnotosta noussut. Mahdollisesti hetken päästä joudutaan lisäämään sinne vakuutuspetos.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa puhemies! Vaikka ed. Aittoniemi jo häipyihin, haluan todella korostaa, että opiskelusta näyttää olevan jotain hyötyä, koska ed. Aittoniemi sekoittaa pahan kerran rikosoikeuden yleiset opit ja tahallisuus-käsitteen. Tässä ei ole lainkaan kysymys tahallisuudesta vaan siitä, että vertailemme kahden rikosta: toisaalta esimerkiksi 12 000 markan anastusta ja toisaalta miljoonan markan auton luvattonta, ehkä pitkäaikaistakin käyttöä. Relevantti kysymys kuuluu: Voiko luvattoman käytön rangaistusuhka olla suurempi kuin varkausrikoksen? Vastaukseni on myönteinen, ehdottomasti voi olla tai se voi olla ainakin vähintään saman suuruinen.

Toisena asiana haluan sanoa, että ed. Vistbacka on siinä mielessä aivan oikeassa, että esimerkiksi vakuutuspetoksen osalta esitys todella korjaisi tilanteen. Siinä mielessä se on ehdottomasti parempi kuin ed. Vähänäkin esitys. Se on ehdottomasti näin. Mutta olen nyt puuttunut rikosoikeudessa tähän kysymykseen siinä mielessä, että jos luvaton käyttö on ollut todellinen ongelma, niin sen korjaaminen tapahduisi rikosoikeudellisesti oikein esittämälläni tavalla, mutta tämän myötä tietysti moni muu asia paranee. Sitä en lainkaan kiistä. Tosin siinä tulee vielä se huono puoli kylläkin, että jotkut rikokset tulevat pidätysoikeuden alaisiksi, vaikka sitä ei kukaan haluaisikaan.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Viimeisessä sivulauseessa tavallaan tuli perustelu, mikä vuoksi hallituksen esityksen tapaa ei loppujen lopuksi valiokunta hyväksynyt. Toisin sanoen jos kerran on lähdetty liikkeelle siitä, että ongelma on autojen luvaton käyttö, ja kuullaan asian tuntijat tästä asiasta, niin jos sen sivuseurauksena tulee samalla poliisille laajentuneet oikeudet lukuissaan joukkoon muita tekoja, voi olla, että valiokunnan enemmistö olisi ollut sillä kannalla, että hyvä näidenkin kohdalla. Mutta sitten pitää kuulla niistä myös asiantuntijoita ja pitää olla myös jotain hallituksen esityksen perusteluissa eikä niin, että ne tulevat sivutuotteina.

Nyt on valiokunta tehnyt nimenomaan sen, mistä lähdettiin liikkeelle. Vielä kerran kiitokset siitä sekä ministeriön suuntaan että valiokunnan enemmistölle, että lopulta löydettiin sellainen ratkaisu, joka antoi vastauksen siihen, mitä haluttiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotukset laiksi jakolain muuttamisesta ja eräiksi muiksi erillisistä palstoja koskeviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 198/1991 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 2

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotus laiksi Kehitysaluerahasto Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 212/1991 vp

Talousvaliokunnan mietintö n:o 3

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys n:o 234/1991 vp laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Oikeusministeri **P o k k a** : Arvoisa rouva puhemies! Nyt eduskunnan käsittelyyn tuleva hallituksen esitys lepäämäänjättämissäännöstön muuttamisesta merkitsee näiden säännösten poistumista historiaan meidän perustuslaistamme lähes kokonaisuudessaan. Hallituksen esitys on muotoutunut erittäin monien vaiheiden kautta, ja jos jonkinlaista ääneenajattelua voi harjoittaa, niin olen huomannut vuosien mittaan, että loppujen lopuksi, jos tehdään todella isoja valtiosääntömuutoksia, niihin kypsyttään aika nopeasti, vaikka on saatettu ehkä vuosikymmeniä asiasta käydä laajaa keskustelua. Tämähän on juuri sellainen asia. Lepäämäänjättämissäännöstöä pohdittiin joskus 1970-luvulla peräti kolmessa komiteassa ja toimikunnassa, mutta ei niissä minkäänlaiseen yksimielisyyteen päästy. 1980-luvulla oli valtiosäännön tarkistamiskomitea ja silloin päästiin eräisiin muutoksiin, jotka olivat aika isoja, miten tätä lepäämäänjättämissäännöstöä muutetaan. Muutokset tarkoittivat silloin sitä, että enää ei voinut äänestää lakia yli vaalien, vaan ainoastaan yli valtiopäivien. Nämä uudistukset tulivat voimaan keväällä 1987.

Sen jälkeen valtiovarainministeri Ahti Pekka ja monet muut valtiovarainministerit hänen jälkeensä ovat aika toimeliaasti vaatineet valtion menojen säästämistä koskevien lakien eli säästölakien säätämisen helpottamista. Tämä on ollut aivan erityisesti valtiovarainministereiden harrastus, ja syyt varmasti ymmärtää.

Uudistusehdotuksen laatiminen annettiin ensiksi perustuslakien valtionaloussäännöstön uudistamiskomitealle, mutta tämä komitea katsoi kuitenkin säästölakien säätämisenjärjestyksen uudistamisen edellyttävän, että sitä pohditaan lepäämäänjättämissäännöstön kokonaisuuden kanssa yhdessä.

Sen jälkeen oikeusministeriö asetti uuden toimikunnan selvittämään kiireellisesti säästölaki-

en säätämisenjärjestystä sekä lepäämäänjättämissäännösten ja verolakien säätämisenjärjestystä kokonaisuudessaan. Silloin elettiin syksyä 1990. Tämä toimikunta runsas vuosi sitten istui joulun alla, budjettikäsittelyjen alla ja niiden aikana. Toimikunta laati ehdotuksen säästölakien säätämisenjärjestyksen helpottamisesta, ja sen pohjalta laaditun lakiesityksen eduskunta hyväksyi lopullisesti tässä samassa salissa noin kuukausi sitten aika värikkäiden keskustelujen jälkeen.

Toimikunta laati erikseen ehdotuksen lepäämäänjättämismahdollisuuden lähes täydellisestä poistamisesta ja verolakien erityisen säätämisenjärjestyksen kumoamisesta. Nyt käsiteltävä hallituksen esitys pohjautuu tähän toimikunnan yksimieliseen ehdotukseen.

Arvoisa rouva puhemies! Haluan tässä yhteydessä vielä kerran painottaa sitä, että tämä lepäämäänjättämissäännöstön kokonaisuudistus on ehkä tärkein valtiosääntömuutos sitten hallitusmuodon säätämisen vuonna 1919. En tahdo tällä painotuksella mitenkään vähätellä sitä uudistusta, jonka me hyväksyimme keväällä eli presidentin suoraa kansanvaalia, mutta tällä muutoksella, joka nyt lähtee valiokuntakäsittelyyn, on todella syvälinen vaikutus siihen, miten me toimimme. Nyt me olemme siirtymässä enemmistöparlamentarismiin. Hallitus valmistelee, ja eduskunta päättää näistä laeista.

Ehdotettua uudistusta ei tietenkään pidä liikaa dramatisoida. Ensinnäkin perustuslain säätämistä koskevat määräenemmistösäännöksethän jäävät ennalleen. Eli sen mukaan, mitä on perustuslaissa, toimitaan niin kuin ennenkin. Samoin kansalaisten perusoikeudet tulevat edelleen nauttimaan samaa perustuslain suojaa, mikä niillä nykyisinkin on.

Tietysti jos kansainvälistä vertailua käy, niin on tietysti paljon maita, jotka ovat pystyneet hoitamaan asiansa ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta, joten ei tämä tietysti kansainvälisesti kovin uusi malli ole, että meilläkin siirrytään enemmistöparlamentarismiin. Mutta meillä on ollut erikoinen perustuslakimme, jossa on omat historialliset säännöksensä. Se on lähtenyt siitä, että meillä on vahva presidentti ja puolueet on enemmistöpäätöksillä pakotettu toimimaan konsensusperiaatteella. Malli on toiminut omalla aikanaan oikeastaan erittäin hyvin, mutta kyllä siinä omat ongelmansa on ollut. Siihen, että Suomessa poliittisissa puolueissa mielialat ovat juuri tällä hetkellä kypsyneet aika suopeiksi sille, että lepäämäänjättämissäännökset voidaan siirtää historiaan, sillä seikalla on ollut vaikutus-

ta, että meillä on nyt taloudellisia vaikeuksia. Nähtävästi tarvittiin tällainen suuri taloudellinen kriisi ennen kuin ruvettiin miettimään, mikä merkitys sillä on, että hallitus voi, jos se nauttii eduskunnan enemmistön luottamusta, toimia myös säästöpäätösten osalta niin kuin se järkevänä pitää. Kansa sitten vaaleissa arvioi ja eduskunta luottamuslauseäänestyksissä, onko hallituksen linja järkevä.

Toinen seikka, joka on nyt kovasti tuonut enemmistöparlamentarismien esille, on Euroopan yhentyminen ja yleisemminkin maailman nopea muuttuminen. Luultavaa on, että seuraavat vuosikymmenet me elämme aika nopeiden muutosten aikaa ja meidän on kyettävä uudistamaan lainsäädäntöämme yhtä joustavasti kuin muutkin meihin verrattavat maat. Tämä on käsittääkseni tarpeellista ja välttämätöntä aivan riippumatta siitä muodosta, jolla osallistumme Euroopan yhdentymiseen.

Edellä olen hyvin lyhyesti todennut, että lepäämäänjättämissäännöstö ei heikennä perustuslaissa turvattujen oikeuksien suojaa, mutta ongelma on siinä, että kaikki yksilön perustavaa laatua olevat oikeudet eivät nykyisin suinkaan ole perustuslain suojaamia. Erityisen huonosti perustuslaissamme on suojattu toimeentulon lakisääteinen perusturva. Tämän vuoksi säästölakien säätämisjärjestystä helpotettaessa valtiopäiväjärjestykseen sisällytettiin erityinen perusturvan suojalauseke. Minun ei sitä tarvitse kovin paljon selostaa, koska varmasti tämä säännös on tunnettu. Sen nojalla säästötoimia haluttiin ohjata muihin kohteisiin kuin toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan. Sama periaatehan halutaan säilyttää lepäämäänjättämissäännösten kokonaisuudistuksessa. Toimeentulon lakisääteinen perusturvahan on uusi ilmaus perustuslaissa. Silloin kun puhutaan uusista ilmauksista, niin ilman muuta niissä on tulkinnanvaraisuutta. Tulkinnan tulee aikanaan suorittamaan eduskunta ja eduskunnan perustuslakivaliokunta.

Aikanaan kun säästölakien säätämisjärjestystä koskeva lakiesitys tänne tuli, nähtiin kovasti vaivaa tämän käsitteen täsmentämiseksi ja eduskunnassa sosiaalivaliokunta, perustuslakivaliokunta ja vielä eduskunnan täysistunto jatkoivat käsitteen tarkentamista. Tämä eduskuntakäsittely on nyt hyödynnetty tässä uudessa hallituksen esityksessä, ja siinä on nyt lueteltu 30 etuuslajia, jotka ainakin ovat suojattuja. Suojan piiri on muutenkin pyritty määrittelemään laajasti. Haluan tämän nyt kertoa ihan valiokuntakäsittelyn pohjaksi, koska olen ymmärtänyt, että tätä

perusturvan suojalauseketta näiden määrävähemmistösäännösten poistamisen yhteydessä on pidetty hyvin tarpeellisena. Suojalauseke vaikeuttaa toimeentuloa lakisääteisen perusturvan pieniäkin heikennyksiä, mutta toisaalta suoja ei ole kovin vahva, sillä määrätietoinen enemmistöhan voi murtaa lepäämäänjättämissuojan runsaassa vuodessa.

Tämän vuoksi haluan tässäkin yhteydessä viitata siihen, että meillä on perusoikeusuudistus vireillä. Itse asiassa perusoikeuskomitea jättää mietintönsä huomenna. Toivon kovin, että me voisimme perusoikeusuudistuksella kansalaisten perusturvaa koskevat säännökset muun ohella saada sen verran sitovalla tavalla hoidettua, että voimme sitten tällaisesta, niin kuin itse ymmärrämme hiukan väliaikaisesta suojalausekkeesta, joka nyt sisältyy tähän hallituksen esitykseen, aikanaan luopua, kun perusturvauudistus tulisi voimaan. Nämä asiathan olivat tietyllä tavalla kytöksissä yhteen: Kun määrävähemmistösäännösten poistamisesta joulun alla hallituksen ja eduskuntaryhmien kesken keskusteltiin, silloinhan sovittiin, että hallitus vie myöskin perusoikeusuudistusta eteenpäin ja siinäkin saadaan valtiosääntömuutoksia aikaan.

Ajattelin, arvoisa rouva puhemies, että tällainen lyhyt kertaus siitä, mistä lähdettiin ja minkä vuoksi näinkin suureen valtiosääntömuutokseen on päädytty, on ehkä hyvä tässä esittelynä suoriuttava.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli erittäin hyvä, että ministeri Pokka kertasi näitä asioita. Kuten hän totesi, tämä on merkittävimpiä lainsäädäntömuutoksia, mitä tässä maassa on tehty. Ihmettyttää se vähäinen kiinnostus, joka täällä salissa asiaa kohtaan on.

Ministeri toi esille sen, että huomenna jättää perusoikeuskomitea mietintönsä, ja kiinnostava kysymys erityisesti vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä on se, missä aikataulussa perusoikeudet perustuslakiin kirjataan. Tästähan ei ole annettu minkäänlaisia takeita. Hallituksen esityksessäkkin todetaan, että tämän vaalikauden aikana. Onko hallituksen tarkoitus se, että tämä hallituksen esitys etenee omaa tahtiaan ja perusoikeuksien kirjaaminen perustuslakiin jää sitten myöhempään vaiheeseen?

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on nimenomaan todennut, että ennen kuin me tiedämme, millä tavalla perusoikeudet perustuslakiin kirjataan, meillä ei ole valmiutta hyväksyä lepää-

määnjättämissäännösten poistamista. Kaikille on tunnettu se tosiasia, että vasemmisto yleensä ja vasemmistoliiton eduskuntaryhmä sekä sen edeltäjä SKDL:n eduskuntaryhmä on kannattanut enemmistöparlamentarismiin siirtymistä, mutta ei ilman perusoikeuksien kirjaamista perustuslakeihin. Tämähän on oleellinen kysymys, ja tässä mielessä meidän lainsäädäntömme on todella heikko.

Toinen asia, mikä on meillä heikko, on se, että presidentillä on hyvin paljon valtaa. Tähän aika-
taulukusymykseen haluaisin vielä ministerin vastauksen.

Oikeusministeri P o k k a : Arvoisa rouva puhemies! Palautan taas mieleen sen tammikuisen keskustelun, joka käytiin sen väliaikaisen säästö-lakiehdotuksen yhteydessä, kun se hyväksyttiin. Silloinhan ymmärsin, että eduskunnassa on kovasti halua käsitellä tämä määrävähemmistösäännösten poistamista koskeva lakiesitys kiireellisenä. Hallitushan ei, niin kuin silloin joulun alla sovittiin, ole tässä halunnut olla määrääjänä, vaan asia jätettiin eduskuntaryhmien käsiin. Mikäli näin toimitaan, sehän tarkoittaa sitä, että määrävähemmistösäännösten pysyvä poistaminen tulisi voimaan hyvinkin nopeasti.

Sen sijaan perusoikeusuudistuksessa on järkevää varmasti lähteä siitä, että me joudumme käsittelemään sitä kaksilla valtiopäivillä. Hallitus on sitoutunut antamaan perusoikeusuudistuksen tälle eduskunnalle, ja aikataulun mukaan, mikäli poliittista yksituumaisuutta vain löytyy, näin voidaan kyllä menetellä.

Koska komitea jättää huomenna mietintönsä, en käy nyt asiaa sen yksityiskohtaisemmin käsittelemään. Totean vain, että näinhän tästä joulun alla, silloin kun eduskuntaryhmien piirissä aika laajasti yksituumaisuuteen päästiin näistä uudistuksista, sovittiin, tämä olisi se etenemistapa. Minulla on kyllä täysi syy uskoa, että määrävähemmistösäännösten poistamiseen löytyy ehkä viiden kuudesosan enemmistö.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Pokka viittasi siihen, että nämä määrävähemmistösäännökset ja lepäämäänjättämissäännökset ovat olleet tarpeen mm. vahvaa presidenttivaltaa vastaan tai sen johdosta. Näin on varmasti asia ollutkin, mutta jos tämä pitää paikkansa, niin presidentin valtan on vain vahvistumassa kansanäänestyksen ja ehkä näiden EY-toimien johdosta, jotka näyttävät olevan edessä.

Minun käsitykseni on se, että nämä muutokset ovat olleet vaikeuksissa nimenomaan sen vuoksi, että porvaristo tässä maassa on pitänyt tarpeellisenä vähemmistösuojaa itselleen tilanteessa, jossa se arvioi työväenliikkeen uudistus-tahdon johtavan yhteiskunnallisiin uudistuksiin. Tämä asia on yhteydessä sen kanssa, mistä ministeri mainitsi, että valtiovarainministerit ovat ryhtyneet vaatimaan säästölakeja ja lepäämäänjättämissäännösten poistamista. Näinhän asia on. Pyrkimyksenä on murtaa hyvinvointivaltiota, hyvinvointiyhteiskuntaa. Se mielestäni tässä on taustalla.

Totean mielenkiinnolla, että ministeri yhdisti Euroopan yhdentymisasian esillä olevaan asiaan. Saattaa olla, että hallitus onkin ajatellut tätä tavoitetta.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tammikuinen räihinä aikaan syntyi siitä, että täällä ed. S-L. Anttila käänsi kolmeen kertaan takkinsa, tästä lähdettiin aikanaan silloin liikkeelle.

Mitä tulee määrävähemmistökysymykseen, sanon suoraan sen, että viime tammikuussa täällä eduskunnassa haisi selvästi poliittisen petoksen maku toiselta puolelta ja petettyjen haju toiselta. Olen varma siitä, että kun määrävähemmistösuoja lopullisesti poistuu, nimenomaan tulkinta, jonka perustuslakivaliokunta täällä tekee poliittisella voimalla, tulee nakertamaan perusturvan puolella hitaasti ja hiljaa sillä tavalla, että myöskään perusturva ei, vaikka se lailla olisi muodollisesti säädetty ja vahvistettu ja turvattu, olekaan turvattu.

Nämä tulkinta-asiathan on nähty ja tullaan näkemään myös Euroopan yhteisöä koskevan sopimuksen yhteydessä, onko kysymyksessä perustuslain muuttaminen vai ei. Poliittiset ryhmät tulevat tekemään tietynlaisia päätöksiä, tietynlaisia tulkintoja. Siinä ei laki merkitse mitään. Perusturvan varassa elävät ovat turvattomia. Erityisesti siinä tapauksessa sosialidemokraatitkin ovat selvästi antaneet ymmärtää lakien käsittelyssä, että he eivät perusturvasta loppujen lopuksi välitä yhtään mitään.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusministeri Pokka puheenvuoronsa alkuosassa mainitsi nimenomaan sen, että yllättävän nopeasti kypsyttään myös poliittisissa puolueissa tällaisiinkin valtiosääntöuudistuksiin ja -muutoksiin. Todella hyvin nopeasti oikeusministeri Pokkakin on muuttanut kä-

sityksensä juuri päinvastaiseksi. Noin vuosi siten perustuslakivaliokunnan mietintöön jätetys-
sä vastalauseessa nimenomaan oikeusministeri
Pokka 7 päivänä helmikuuta oli juuri päinvastai-
sella kannalla, mitä hän nyt on esitellessään tätä
muutosta.

Arvoisa puhemies! Eräs toinen asia, johon ed.
Aittoniemi jo puuttui: Nimenomaan tulkinta
tulee perustuslakivaliokuntaan, niin kuin tietysti
oikein on, toimeentulon lakisääteisestä perustur-
vasta, ja juuri niin kuin oikeusministeri sanoi, on
sellaisia asioita, joihin perustuslakivaliokunta
joutuu ottamaan kantaa, kuuluvatko ne tämän
lain suojaamaan piiriin. Valitettavasti tämän
vajaan viiden vuoden aikana, kun olen ollut
perustuslakivaliokunnan jäsen, niin riippuen sii-
tä, mikä poliittinen ryhmittymä on hallituksessa,
ne kansanedustajat, jotka edustavat hallituspuo-
lueita, haluavat tukea hallitusta siitä huolimatta,
että periaatteellisesti jokainen perustuslakivalio-
kunnan jäsen voi itsenäisesti tehdä päätöksen.
Mutta valitettavasti, ainakin näin olen ollut
havaitsevinani, kiinteästi seurataan hallituksen
esityksiä.

Oikeusministeri P o k k a : Arvoisa puhemies!
Olen tainnut useammankin kerran sanoa, että
kyllä tässä suurimmat takinkäännökset näiden
määrävähemmistösäännösten osalta ovat tapah-
tuneet nimenomaan porvarillisissa puolueissa.
Sehän on aivan totta. (Ed. Stenius-Kaukonen:
Etenkin keskustassa!) — Erityisesti keskustas-
sa, joka on ollut varmaan kaikkein jyrkimmin
yleensä perustuslakien muutoksia vastaan. —
Mutta kyllä itsekkin olen huomannut sen, että
aika on muuttunut, ja kyllä tällaisen normaalin
länsimaisen demokratian olisi nyt tarve saada
tulla voidaan myös Suomessa. Olen kyllä tässä
eduskunnan puolella, koska katson, että silloin
kun enemmistö päättää eduskunnassa ja enem-
mistön nojalla toimiva hallitus hoitaa asioita, se
on parempi kuin se, että eduskunnassa ei saada
mitään päätöksiä aikaan.

Perusturvasta vielä. Sosiaaliturvan rahoitus
on ongelma-asia yleensäkin semmoisessa kan-
santaloudessa, jossa rahat uhkaavat loppua, niin
kuin meillä nyt Suomessa on ollut, ja joudutaan
säästämään. Kysymyksen on silloin siitä, mistä
leikataan, jos joudutaan etuuksia vähentämään.
Olen ymmärtänyt, että eduskunnan kanta, joka
tammikuussa, kun käsiteltiin säästölakiesitystä,
tuli esille, oli se, että nimenomaan perusturvaa
halutaan suojata, mikä on sosiaalisesti täysin
kestävä ja oikeudenmukainen perusta. Sillä olisi

kuitenkin peruslain turva, ettei millä tahansa
säästöpäätöksellä voida perusturvalla turvattui-
hin etuuksiin puuttua.

Tosin minun täytyy sen verran kuitenkin ju-
ristina sanoa, että semmoista pykälää ei kyllä
ole, jossa perusturva olisi aukottomasti suojattu.
Aina löytyy joku porsaanreikä, jolla voidaan
tehdä laki, millä siihen kuitenkin puututaan.
Mutta on tämä kuitenkin parempi kuin nykyjär-
jestelmä, jossa ei ole mitään suojaa.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa rouva puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen
puheenvuorossaan kertoi, että vasemmistoliitto
ja sen edeltäjät ovat olleet aikanaan nimen-
omaan tavallisen enemmistöparlamentarismien
kannalla ja näin ollen vaatineet lepäämäänjättä-
missäädösten kumoamista. Kun nyt sitten halli-
tus vihdoin esittää tällaista äärivasemmistonkin
vuosikymmeniä vaatimaa uudistusta, niin va-
semmistoliiton eduskuntaryhmä onkin asettu-
massa uudistusta vastaan. Tulee ihan mieleen se,
mistä meitä porvarillisten puolueiden kansan-
edustajia aina syytetään, että me kannatamme
kaikkia hyviä uudistuksia paitsi juuri niitä, jotka
ovat sillä hetkellä käsittelyssä.

Mielestäni tämä vasemmistoliiton eduskunta-
ryhmän suhtautuminen tuntuu hyvin taktiselta.
Hyvin selvästi vaikuttaa siltä, että lähtökohtan-
ne on se, että tämä enemmistödemokratiaan
siirtyminen mielestämme on osaltaan kaventa-
massa opposition vaikutusmahdollisuuksia, ja
sitä kautta olette asettumassa vastaan. Näin
myös sen vuoksi, että perusoikeuksiin vetoami-
nen tässä tilanteessa on aika huonosti perustel-
tua, kun tämän esityksen osalta nimenomaan
samalla esitetään, että nykyisenlainen lepää-
määnjättämismahdollisuus säilytettäisiin toi-
meentulon lakisääteisen perusturvan osalta.

Kyllä henkilökohtaisesti ja kokoomuksen
eduskuntaryhmän puolesta toivon, että täällä
eduskunnassa tänä päivänä, 90-luvulla, löytyisi
laaja yhteisymmärrys siitä, että voitaisiin nor-
maaliin enemmistödemokratiaan Suomessakin
siirtyä.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro):
Puhemies! Hyväksyn täysin vasemmistoliiton
huolen perusoikeusuudistuksen ja tämän valtio-
sääntöuudistuksen yhteydestä sisällöllisesti ja
aikataulullisesti myös. Siksi minusta oli hyvä,
että ministeri Pokka täsmällisesti kertoi, mikä
tosiasia on, että ryhmät ovat tehneet selkeän
sopimuksen, jossa on myös aikataulu sisällä. Se

on hyväksyttävä aikataulu ja sellainen, jonka pitäisi tyydyttää kaikkia, joille tämä perusläh-
tökohta, niin kuin vasemmistoliitolle, on saman
kaltaisen. Minusta tässä ei ole mitään ongelmia,
vaan jos asiaa katsoo, niin kuin on sovittu
paperilla saakka, kaikille pitäisi löytyä tästä
aivan asiallisesti edettävä tie. No, ei ed.
Aittoniemelle, jonka demokratiakäsitys on var-
sin vaihteleva ja pelin tilanteita kulloinkin huo-
mioiva.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa
puhemies! Todettakoon nyt vielä se, mitä ed.
Stenius-Kaukonen edellä sanoi, että vasemmis-
toliitto on edelleen selkeästi enemmistöparla-
mentarismin takana tässäkin asiassa. Mutta
olemme todenneet, että perusoikeudet kuuluvat
oleellisesti tähän asiaan. Ongelma tällä hetkellä
on se, että me emme oikein pysty luottamaan
nykyisen hallituksen sanansa pitämiseen tässä
asiassa. Kaiken lisäksi meillä ei ole vielä tiedossa,
minkälainen Längin komitean mietintö on pe-
rusoikeuksien osalta, saati se, minkälaisen esi-
tyksen hallitus tulee aikanaan antamaan. Siinä
mielessä on erittäin ongelmallista tämän käsitte-
lyssä olevan lain kiireellinen eteenpäin vieminen
tämän kevään aikana, ellei perusoikeusesitystä
hallitukselta tule. Kuuntelin äsken siihen malliin,
että hallitukselta sitä ei ole tulossa ilmeisesti
tämän vuodentakaa aikana.

Toistan edelleen, että olemme ilman muuta
tämän perusasian takana mutta edellyttämme,
että perusoikeuksiin saadaan perustuslain tasoi-
nen suoja, joka on tietysti kaiken kaikkiaan
sitten aukollinen, niin kuin ministerikin totesi.

Mitä sitten tulee muihin vastauspuheenvuo-
roissa sivuttuihin asioihin, palaan niihin varsi-
naisessa puheenvuorossani.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspu-
heenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowitz
väitti, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmän
kanta on taktinen. Luulen, että tämä määri-
telmä sopii moneen muuhun eduskuntaryh-
mään paremmin kuin meihin. Hallituksen esi-
tyksen perusteluissa todetaan mm., että sama
valtiosääntöongelma, vähemmistöjen oikeuksia
kunnioittamattoman enemmistodemokratian
vaara, on muuallakin kuin Suomessa. Tämä
on meidän huolestamme, miten heikommassa ase-
massa olevien ihmisten ja yleensä vähemmis-
töjen oikeudet voidaan turvata tässä maassa.
Tämä on meidän päällimmäinen huolestamme,
ja tämän ongelman hallituskin tunnustaa ole-

massa olevaksi. Tässä mielessä on täysin turha
yrittää sivuuttaa tämä vakava ongelma huitaise-
malla vasemmistoliitto taktiseksi lähtökohdil-
taan, kun se suhtautuu kriittisesti hallituksen
esitykseen.

Kuten ed. Helle totesi, perusoikeuskomitea
jättää ehdotuksensa huomenna. Ei se takaa vielä
mitään siitä, mitkä tulevat olemaan ne perusoi-
keudet, mitkä perustuslakiin kirjataan. Tässä
meidän huolestamme ja epäuskomme suuntautuu
nimenomaan siihen, mitä kokoomus on valmis
hyväksymään. Mehän tiedämme varsin hyvin,
että juuri kokoomus ei ole kiinnostunut yleensä
heikommassa asemassa olevien kansalaisten oi-
keusturvasta. Tältä kohden voimme kyllä suo-
raan sanoa sen osoitteen, mistä tämä johtuu.
Tässä ei ole kysymys todellakaan taktiikasta
vaan aidosta huolesta siitä, minkälaisia pykäläiä
kokoomus on valmis perusoikeuksiksi hyväksy-
mään.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoi-
sa puhemies! Ed. Kalliomäki selosti aivan oikein
sitä sopimusta, jonka eduskuntaryhmät täällä
eduskunnassa aikoinaan ovat tehneet. Tässä so-
pimuksessa ei ole mukana SMP:tä eikä siinä ole
myöskään vasemmistoliittoa, sen sijaan siinä
ovat mukana kaikki muut minun käsittääkseni.

Sopimuksen mukaan ryhmät ovat sopineet,
että tämä asia käsitellään kiireellisenä. Mutta
sen lisäksi tässä myös sovitaan, että perusoikeus-
komitean esityksen jälkeen ryhdytään perusoi-
keuksia laajentamaan ja viemään niitä myös
perustuslakiin. Tätä yksityiskohtaa en ole hy-
väksynyt, koska todella haluan nähdä, mikä on
Längin komitean mietinnön sisältö ja miten
laajana nämä ns. subjektiiviset perusoikeudet
tulisivat perustuslakiin.

Täytyy muistaa, mikä oli tänä päivänä täällä
eduskunnassa esillä: Kolmea ministeriä yrite-
tään saada perustuslain nojalla valtakunnan-
oikeuteen, koska meillä on 350 000 työtöntä.
Millä muulla tavalla näille 350 000:lle saa-
daan tässä taloudellisessa tilanteessa töitä kuin
palkkaamalla heidät kansanedustajien avustajik-
si?

Ed. M. Laakkonen (vastauspuheenvuo-
ro): Rouva puhemies! Ed. Stenius-Kaukoselle
olisin muistuttanut tarpeesta perehtyä hallituk-
sen lakiesityksen yksityiskohtaisiin perustelui-
hin, (Ed. Stenius-Kaukonen: Olen hyvin tark-
kaan lukenut sen, juuri niihin vetosin äsken!)
joissa myös hyvin yksityiskohtaisesti 14 kohtaa

mainiten todetaan toimeentulon lakisääteisen perusturvan piiriin kuuluvat, tänä päivänä lainsäädännössä turvatut etuudet.

Mitä tulee ed. Helteen puheenvuoroon, ettei vielä ole tietoa perusoikeuskomitean työn sisälöstä eikä mahdollisesta hallituksen lakiesityksestä, nyt täytyy muistaa se, ettei keskusta ainaakaan ole ollut se, joka on edellyttänyt tämän lakiesityksen käsittelemistä kiireellisenä, vaan kyllä kiireellisyyspaine on tullut lähinnä tietyistä kokoomuksen ja myös sosialidemokraattien taholta. Sopimukseen, johon ed. Ukkola viittasi, kiireellisyyskohta on kirjattu niin, että "pyritään" tämän lakiesityksen läpiviemiseen kiireellisenä, ei niin, että on sovittu sen läpivienti kiireellisenä.

Haluan vain todeta, arvoisa rouva puhemies, että edelleen pyrimme siihen. Ymmärrän oikein hyvin ed. Helteen huolen siitä, millä tavoin perusoikeuskomitean työ etenee lakiesitykseksi. Myönnän sen, että näillä on olemassa, totta kai, tietty henkinen yhteys myös tämän lakiesityksen rinnalla. Sen vuoksi olisi ilman muuta meillä valmiutta siihen, että odottaisimme ja katsoisimme, mitä siitä syntyy.

Ed. H ä k ä m i e s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun vasemmistoliiton edustajien puheenvuoroja kuuntelee, ei voi välttyä siltä ajatukselta, että kysymyksessä on todella pelkästään taktiikka. Vuosikymmeniä näitä asioita on ilmeisesti vaadittu, ja nyt kun esitys on täällä, kanta onkin kielteinen ja perusteluksi esitetään suurin piirtein sitä, ettei voida hyväksyä, kun ei tiedetä, miten kokoomus jossakin asiassa menettelee.

Pohjimmiltaan kai vasemmistoliiton kohdalla on kysymys siitä, ettei edelleenkään kyetä ajattelemaan länsimaisen demokratiakäsityksen pohjalta. Tässä suhteessa kyllä toivon, että todella heräisitte tähän päivään. Aivan sama näkemys oli kuultavissa ed. Laineen puheenvuorossa hänen puhuessaan niistä teoreettisista mukamas vaaroista, joita presidentin kansanvaalista koi-tuu.

Ed. Markku Laukkaselle totean, että toivotavasti puheenvuoron loppuosa ei tarkoittanut sitä, että keskustalla tässäkin asiassa jälleen kerran alkaa esiintyä tietynlaista päättämättömyyttä.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ukkolan puheenvuoron johdosta totean perusoikeusuudistuk-

sesta ensinnäkin, että huomenna siitä todellakin jätetään komiteanmietintö, kuten ministeri Pokkakin totesi. Varmasti sen jälkeen on aihetta laajempaan julkiseen ja miksei myös eduskunnassa käytävään keskusteluun asiasta.

Totean kuitenkin, että eduskuntaryhmien välisessä sopimuksessa, joka liittyy määränemistön- ja perusoikeusuudistukseen, ei sovittu eikä pitänytkään sopia, että esimerkiksi se, mitä Långin komitea esittää, toteutetaan. Nimenomaan sovittiin, että Långin komitean työn pohjalta toteutetaan perusoikeusuudistus. Sen perusteella, mitä Långin komitean työstä tiedämme tänä päivänä, on aivan ilmeistä, että komiteanmietinnön pohjalta on perusoikeusuudistuksen valmistelua vielä perusteellisesti ja huolellisesti jatkettava.

Ed. Stenius-Kaukosen puheenvuoron johdosta totean, että normaali enemmistödemokratia tai enemmistöparlamentarismi todellakin tarkoittaa sitä, että tavalliset lait, vaikka ne koskisivat sosiaaliturvaa tai ihmisten sosiaalisia etuuksia, voidaan parlamenteissa säätää yksinkertaisilla enemmistöillä. Tämä on enemmistödemokratian ja normaalin enemmistöparlamentarismin mukainen menettely. Vain silloin, jos todella on kysymys sellaisista asioista, joiden katsotaan olevan sillä tavoin perustavaa laatua olevia kansalaisten oikeuksia, jotka aivan poikkeuksellisesti saattaisivat tulla kajotuiksi, nämä sitten perusoikeuksina halutaan suojata. Näin ollen sellainen normaali jos voi sanoa tulonjakopolitiikka, mikä on jonkin sosiaalisen etuuden markkamääräinen taso tai eläkeiän oikea vuosimäärä ja muuta, on todellakin sellaista tavanomaista lainsäädäntöä, jonka tulisi myös perusoikeusuudistuksen toteuttamisen jälkeen olla eduskunnan yksinkertaisen enemmistön säädettävissä.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuuntelin ed. M. Laukkasen puheenvuoroa, täytyy sanoa, että pääsi syvä huokaus taas kerran. Onko meidän vielä käytävä kiireellisyyskannanottojen kierros lävitse, ennen kuin se käy täysin selväksi?

Tammikuun 17 päivänä ed. M. Laukkasen ryhmän puheenjohtaja Kääriäinen, pääministeri Aho ja kokoomuksen ryhmän puheenjohtaja Sasi kaikki kävivät vuoron perään puhujakorkealla kertomassa, että kiireellisyys tulkitaan sopimuksen mukaan niin, että kaikki sopimuksessa mukana olevat ryhmät ovat kiireellisyys-

päätöksen takana. Pyrkimys siihen tarkoittaa sitä, että muista ryhmistä etsitään niin paljon tukea kuin mahdollista kiireellisyydelle. Jos ed. M. Laukkasella on jokin uusi tulkinta, nyt äkkiä se esiin, että päästään vielä kerran neuvottelemaan!

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Häkämies aivan tietoisesti ja tarkoituksellisesti väristeli vasemmistoliiton näkemystä. Olemme toistuvasti tuoneet esille ja myös ed. Helle sen, että olemme valmiit siirtymään yksinkertaiseen enemmistöparlamentarismiin samassa yhteydessä, kun hallitusmuotoon on kirjattu kansalaisten keskeiset perusoikeudet: taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset perusoikeudet. Ed. Häkämies haluaa tämän tarkoituksellisesti unohtaa. Hyvin monissa maissa, joissa ollaan enemmistöparlamentarismissa, nämä oikeudet on kirjattu perustuslakiin, ja sitä myös me edellyttämme.

Ed. Zyskoviczin tulkinta puolestaan siitä, mitkä kansalaisten kannalta keskeiset perustavaa laatua olevat oikeudet voivat olla, on ed. Zyskoviczin ja kokoomuksen tulkinta. Mutta täytyy tuoda esille, että perusoikeuskomiteassa on esitetty myös hyvin toisenlaisia tulkintoja, laveampaa tulkintaa. Tältä osin, mikäli perusoikeudet tulkitaan huomattavasti laveammin, myös valtiovallan toimenpiteitä edellytetään huomattavasti enemmän kuin joissakin aivan keskeisissä asioissa. Muun muassa voidaan tulkita siten, että jos taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet on kirjattu perustuslakiin, hallitusmuotoon ne voisivat myös merkitä kieltoa olennaisesti heikentää esimerkiksi sosiaaliturvaa laajemmin kuin ilmeisesti ed. Zyskowicz katsoo.

Tämä on se keskeinen poliittinen kysymys, minkä takia vasemmistoliitto haluaisi, että meillä olisi yhtä aikaa käsittelyssä myös hallitusmuodon muutos tältä osin, että todella näkisimme, mitä esimerkiksi kokoomus tältä osin viime kädessä ajattelee. Nyt puhutaan hyvin laveasti perusturvasta, mutta meillä on hyvin erilainen käsitys siitä, mitä kansalaisten perusturvalla tarkoitetaan.

Ed. M. Laukkanen mainitsemat 14 kohtaa, joita hän luetteli ja väitti, että me emme ole lukeneet hallituksen esityksestä, ovat vain osa sitä perusturvaa, jota me pidämme tärkeänä. Tälläkin hetkellä osa työttömistä on vaila perusturvaa, kuten ed. M. Laukkanen tietää.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean ed. Helteelle hänen äskeiseen vastauspuheenvuoroonsa, että ei meillä sosialidemokraateilla ole pätkääkään suurempi luottamus porvarihallitukseen kuin vasemmistoliiton eduskuntaryhmällä. Meillä on kuitenkin suurena eduskuntaryhmänä näkemys ja vastuu parlamentarismien eteenpäinmenosta suurempi kuin vasemmistoliitolla, ja myös meidän poliittinen perintömme on tätä asiaa tukeva. Me näemme metsän puilta. Emme taktisesti toimi välttämättä jatkuvasti jotakin hallitusta vastaan vaan oletamme, että hallitukset tässä maassa muuttuvat ja tulee edistyksellisempiä hallituksia ja silloin pääsemme noudattamaan enemmistöparlamentarismia.

Olisin yhtynyt meidän ryhmämme puheenjohtajan ed. Kalliomäen äskeiseen vastauspuheenvuoroon, että ed. Markku Laukkanen nimenomaan nyt riskeeraa ryhmänsä puolesta vähän liikaa, liikkuu erittäin heikoilla jaloilla. Vastaako hän ryhmässään puheistaan niin, että ed. Markku Laukkanen voimalla vedetäänkin ryhmä tuon pyritään-sanan avulla tästä erittäin suuresta ja suurenmoisesta demokraattisesta uudistuksesta pois? Jos näin on, täytyy kohta nähtävästi yhtyä edustajatoverini Rinteen sanoihin, jotka hän usein sanoo, että kepu pettää aina.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ikään kuin jatkona äskeisiin vastauspuheenvuoroihin täytyy todeta, että keskustan linja tosiaan valtiosääntöuudistuksessa on muistuttanut sen hallituspolitiikkaa. Useissa asioissahan se on samanaikaisesti hallituksessa ja oppositiossa omilla riveillään.

Pääministeri Aho, oikeusministeri Pokka ja ryhmäpuheenjohtaja Kääriäinen kävivät joukolla vakuuttamassa, että keskusta on kiireellisen käsittelyjärjestyksen kannalla tämän eduskunnan toimesta. Toivon mukaan tässä nyt ei tosiaan mitään muutosta ole tapahtunut.

Jos tarkastellaan hiukan kauempaa juuri lepäämäänjättämissäännöstön historiaa, siinähan maalaisliitolla on ollut keskeinen rooli, minkä takia se on säilynyt näinkin pitkään ja ainoalautuisena maailmassa. Jo 20-luvun alussa maalaisliitto oli estämässä sen uudistamista, samoin 28 valtiopäiväjärjestyksen säätämisessä, silloin kylläkin vanhoillisen oikeiston tukemana. Sen sijaan edistysmielinen oikeisto oli kannattamassa

tämän poikkeuksellisen mekanismin lieventämistä, jollei kokonaan poistamista. Nyt vielä 70-luvulla valtiosääntökomitean yhteydessä keskustapuoliintui ja Matti Kekkonen jäi yksin edistysmielisempien valtiosääntönäkemyksen kanssa ja keskustan enemmistö jyräsi vanhoillisen valtiosääntölinjan. Viimeaikaiset tapahtumat ovat, niin kuin ministeri Pokka kertoi, saaneet siellä ajattelussa muutoksia aikaan. Toivon kaikin rinnoin ihan suomalaisen demokratian kehittämisen nimissä, että tämä kestää myös eduskuntakäsittelyn.

Oikeusministeri P o k k a : Arvoisa puhemies! Täytyy kuitenkin palauttaa vähän jalat maahan, että me olemme nyt lähettämässä asiaa valiokuntakäsittelyyn. Perustuslakivaliokunta varmaan tulee tähän aikaansa käyttämään, ja se ratkaiseva vaihe, milloin sitten päätetään, saako lakiesitys viiden kuudesosan enemmistön tuen, ratkaistaan eduskuntaryhmissä, ja ne päätökset tulevat vastaan siellä.

Olen kertonut aikaisemmissa puheenvuoroisani, mitä eduskuntaryhmien välillä sovittiin, ja sen mukaisesti käsittääkseni ryhmissä asiaa tullaan käsittelemään. Päätöksiähän ei tietenkään ole voitu tehdä, ne ovat edessäpäin, joten tässä vaiheessa lähdän siitä, että asia käsitellään niin ripeästi ja asianmukaisesti kuin yleensä valtiosääntömuutokset on meillä ollut tapana tehdä. Eihän tämä mikään turha uudistus ole, koska tämä on iso muutos, kun se tulee voimaan.

Niin kuin niin kovasti perusoikeusuudistuksesta on jo keskusteltu, siihen toki tilaisuus tulee myöhemmin, kun komitea huomenna jättää mietintönsä, mutta se on myös todella iso uudistus. Siihen liittyy sekä juridisia että asiallisia kysymyksiä, jotka joudutaan huolellisesti selvittämään, joten siinä on realistista lähteä siitä, että aikaakin täytyy tällaisen asian käsittelyyn sekä eduskunnassa että lainvalmistelussa ilman muuta olla. Vaalikausi riittää, mutta tämä ei nyt ole päivän tai kahden viikon asia, vaan siinä täytyy olla hyvin huolellinen, että tiedetään, mihin ollaan sitoutumassa. Itse lähdän siitä, että perustuslait pitää valmistella tietenkin aina niin, että ne kestävät päivänvalon, ja ne tehdään pitkän aikaa olemaan voimassa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. M. Laukkanen muistutti aiheellisesti siitä, että esitystä ovat nyt ajamassa erityisesti kokoomus ja sosialidemokraatit. Yksi syy, minkä takia tämä on sosia-

lidemokraateille ja kokoomukselle tärkeä, on jäänyt keskustelussa oikeastaan kokonaan varjoon. Se on se, että lepäämäänjättämissäännöstö vaikeuttaa vastaisuudessaakin integraatioon liittyviä lainsäädäntöhankkeita. Tämä on yksi syy, minkä takia nämä kaksi ryhmää ovat löytäneet toisensa ja minkä takia kokoomuskin on asettunut kannattamaan, koska se haluaa integraatoratkaisun mahdollisimman nopeasti. Tämä olisi keskustan hyvä pitää mielessä, että jos esitys hyväksytään, ennen kuin integraatoratkaisuja tehdään, se vie eduskunnan päätösvaltaa, kun integraatoratkaisuja tehdään. Juuri eduskunnan päätösvalan suojaaminen on yksi asia, joka kannattaa tässä yhteydessä nostaa esiin.

Keskustan kanssa vasemmistoliitolla toinen asia, jossa löytyy paremmin yhteistyötä kuin kokoomuksen ja sosialidemokraattien kanssa, on tietysti lakisääteinen perusturva. Mutta me vasemmistoliitossa olemme hyvin tietoisia ja muistamme sen, että keskustan vastustava asenne enemmistödemokratiaan siirtymiseen on perustunut ennen kaikkea siihen, he haluavat omistamisen suojan pitää koskemattomana. Tämä on monta kertaa johtanut siihen, että niitä asioita, jotka koskettavat esimerkiksi kansalaisten asumisen turvaa, jää menemättä eteenpäin. Tässä on monta puolta, joita kannattaa tarkkaan miettiä, ennen kuin laki hyväksytään eduskunnassa.

Ed. Paasio (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Me olemme lähteneet neuvotteluihin sillä edellytyksellä, että tehdään herrasmiehsopimuksia. Se taas edellyttää, että on herrasmiehiä. Mutta kun kuuntelin salin oikealta laidalta tulevia puheenvuoroja, joihin luen myös ed. M. Laukkasen puheenvuoron, alkoi hiukan epäilyttää, onko tämän tyyppinen sopiminen suunnasta sittenkin kertakäyttötavaraa. Pyydän anteeksi oikeusministeriltä, mutta en keksinyt tähän hätään mitään tasa-arvolain mukaista termiä herrasmiehsopimuksen sijaan.

Kun puhutaan "Längin komitean pohjalta", ei voida tietysti tarkoittaa, että kokonaan ristiriidassa Längin komitean mietinnön kanssa voitaisiin edetä sitä sopimusta noudattaen.

Ed. M. Laukkasen kohdalla totean, että hän toi esille vanhamaalaisliittolaisia ajatuksia. Ed. M. Laukkaselle sanon sen verran, että keskustelu salissa on sen kaltainen, jota ei voi leikellä.

Ed. M. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vastauksena ed.

Kalliomäen kysymykseen, onko ed. M. Laukka-sella uusi tulkinta hallituspuolueiden ja oppositiopuolueiden väliseen sopimukseen, vastaan, että ei ole. Henkilökohtaisesti olen alusta alkaen sitoutunut tämän lakiesityksen kiireelliseen käsittelyyn ja piiskannut jopa omassa ryhmässäni sellaisia henkilöitä, jotka eivät siihen ole olleet valmiit, siitä huolimatta että esitin tiettyä ymmärtämystä vasemmistoliiton edustajien huoleen, pitäisikö tämän käsittelyssä odottaa perusoikeuskomitean työn valmistumista ja siihen perustuvaa lakiesitystä. Jos minä sitä huolta ymmärrän, se ei tarkoita sitä, että minä olisin rikkomassa jotakin sellaista sopimusta, jonka pohjalta todella toivon, että tämä lakiesitys vie-dään kiireellisenä läpi ja että päästään nopeasti sellaiseen enemmistöparlamentariseen työhön, jota varsinkin tällainen talousaika, jota elämme, toki myös edellyttää. Ihmettelen hieman tiettyä yliherkkää tilaa ja tunnelmaa, joka näyttää so-sialidemokraattisia edustajia vaivaavan.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Paasio puhui her-rasmiehistä. Me kaikki tiedämme, että ed. Paasio on herrasmies, mutta voin vakuuttaa, että myös me salin oikealla laidalla ja keskellä sitä olemme. (Ed. Stenius-Kaukonen: Siitä ei ole varmuutta eikä näyttöä!) Toisin kuin ed. Paasio olin henki-lökohtaisesti muotoilemassa sitä eduskuntaryh-mien välistä sopimustekstiä, josta nyt on kyse. Kun todella siinä sovimme, että perusoikeusuudistus toteutetaan nykyisin istuvan Längin ko-mitean työn pohjalta, se tarkoitti sitä, ed. Paasio, että kukaan ei siinä vaiheessa sitoutunut yksi-tyiskohtaisesti siihen komiteanmietintöön, jonka komitea tulee esittämään.

On aivan selvää, kuten ed. Paasion huomaut-ti, että sopimus ei voi tarkoittaa sitä, että toteu-tettaisiin sellainen perusoikeusuudistus, joka menisi täysin päinvastaiseen suuntaan kuin pe-rusoikeuskomitea tulee esittämään. Tietystikään sopimus ei sitä tarkoita, eikä sellaista ole kukaan väittänytkaan. (Ed. Stenius-Kaukonen: Melkein kuitenkin!) Sopimus tarkoittaa sitä, että toteute-taan perusoikeusuudistus, jolla suomalaiseen hallitusmuotoon tai perustuslakeihin joka tapa-uksessa sisällytetään myös taloudelliset, sosiaali-set ja sivistykselliset perusoikeudet, mutta siitä, mikä tulkinta perusoikeus- ja lainsäädäntökäy-tännössä näille perusoikeuksille annetaan, kuin-ka tiukasti niillä pyritään eduskunnan yksinker-taisen enemmistön mahdollisuuksia lainsäädän-tötyössä sitomaan, (Ed. Stenius-Kaukonen: Se

on olennainen kysymys!) tällaisista yksityiskoh-dista ei luonnollisestikaan tuossa yhteydessä ole voitu sopia eikä ole sovittu.

Ed. Alho: Arvoisa puhemies! Oikeusminis-teri Pokka viittasi puheenvuorossaan kaikkiin niihin muutospaineisiin, jotka ovat liittyneet val-tiosääntöön 1970-, 80- ja 90-luvuilla. Näyttää todella siltä, että presidentin vaalitavan muutta-minen suoraksi kansanvaaliksi oli se pieni lumi-pallo, joka on käynnistänyt Suomen valtiosään-nön historian suurimman muutosprosessin, josta eräs osa on juuri nyt eduskunnan käsiteltävänä, lepäämäänjättämissäädöstöstä luopuminen lu-kuunottamatta poikkeusta, joka liittyy perustur-vaan, kunnes perusoikeudet on saatu kirjatuiksi.

Valtiosääntöuudistuksiin voi tietysti suhtau-tua monella eri tavalla. Mielestäni hyvin tärkeä-tä on suhtautua niihin periaatteellisesti, nähdä valtiosääntö poliittisista suhdanteista riippumat-tomana ja tarkastella valtiosäännön uudistamis-ta kokonaisuutena. Tällä hetkellä tilanne on kuitenkin sellainen, että valtiosääntöä on ryh-dytty muuttamaan pienin askelin, pienin paloin, ja sen vuoksi täytyy toivoa, että valtiosäännön uudistajien kesken säilyisi luottamus niin, että uudistuksessa syntyy näistä osista kokonaisuus, jossa keskeisten valtioelinten suhteet pysyvät tasapainossa ja jossa on kuitenkin käsitys siitä, mitä suomalaiselta valtiosäännöltä ja sitä kautta poliittisen järjestelmän toimivuudelta odotetaan.

Lepäämäänjättämisioikeudesta luopuminen, lukuunottamatta siis perusturvaa, tulee muutta-maan suomalaista poliittista kulttuuria erittäin paljon. Ehkä pidemmän ajan kuluessa se saattaa muuttaa myös poliittista järjestelmää. Muutos-paineet ovat hyvin monenlaiset.

On väitetty, että lepäämäänjättämissäädöstö on ollut tapa, jolla suomalaista konsensuspoli-tiikkaa on voitu ylläpitää. Varmasti näin on tosiasiallisesti ollutkin, mutta luulen, että kon-sensuspolitiikalle on ollut myös muita syitä kuin puhtaasti se, että valtiopäiväjärjestys on lepää-määnjättämisinstituution tuntenut.

On epäilty, että lepäämäänjättämisestä luopu-minen muuttaa suomalaista poliittista järjestel-mää kaksinapaiseksi, sellaiseksi, että vastaisuudessa poliittinen kenttä tulee muuttumaan sellai-seksi, että meillä on vain kaksi suurta puoluetta tai kaksi selkeää koalitiota, jotka kilpailevat vallasta. Saattaa tietysti näin olla. Uskon kuiten-kin siihen, että suomalainen poliittinen puolue-kenttä on vakiinnuttanut koko Suomen itsenäi-syyden aikana niin paljon asemaansa, että varsi-

naista kaksipuoluejärjestelmän kehittymisen uraa en voi nähdä Suomessa tapahtuvan. Mutta luulen kyllä, että selkeästi tulevissa eduskunta-vaaleissa joutuvat puolueet myös miettimään yhteistyöpolitiikkaansa toisella tavoin kuin tähän saakka. Onhan lepäämäänjättämisestä luopumisen yksi tärkeimpiä perusteluita niin asiaa valmistelleessa toimikunnassa kuin myös ehkä hallituksen esityksessä sanottuna ollut se, että näin kansalaisten kannalta tilanne tulee selkeäksi: Hallitus kantaa selkeästi poliittista vastuuta, ja oppositiolla on mahdollisuus haastaa hallitus vaaleissa kannatuksensa mittaamiseen.

Siis olen aivan varma siitä, että poliittisten puolueiden kannalta tilanne tulee hyvinkin pulmalliseksi siinä mielessä, että nyt ei riitä, että pelkästään toistetaan hyviä vaalivaltteja, jotka ovat aika saman kaltaisia eri puolueilla. Täytyy voida erottua. Täytyy löytää liittolaispolitiikkaa. Täytyy viestiä niin, että kansalaisille tilanne tulee selkeäksi, jotta voi kamppailla aidosti poliittisesta vallasta.

Lepäämäänjättämisestä luopuminen vahvistaa mielestäni myös hyvin erinomaisesti eduskunnan asemaa. Onhan jo pitkään puhuttu siitä, että suomalaisessa politiikassa painopisteen pitäisi merkittävässä yhteiskunnallisissa kysymyksissä niin keskusteluissa, päätöksenteossa, avauksessa kuin muissakin tämän tyyppisissä kysymyksissä olla enemmän eduskunnassa kuin tähän saakka olleet. Nyt kun eduskunnan mahdollisuudet ovat jotain muutakin kuin vain pelkästään viivyttämistä, niin kuin ne ovat olleet tähän saakka, jos ajatellaan lepäämäänjättämisinstitutiota, varmasti myös eduskunnassa käytävällä keskustelulla ja poliittisella taistelulla tulee olemaan merkitystä.

Haasteet tulevat olemaan mittavat paitsi siis eduskuntaryhmille ja poliittisille puolueille myös ennen kaikkea julkiselle viestinnälle. Nythän on merkitystä paljon enemmän sillä, mistä kirjoitetaan, miten asiat esitetään ja mistä saadaan kansalaiset keskustelemaan, ja siinä ei ole mitään muuta keinoa poliittisilla toiminnoilla kuin se, että käytetään hyväksi julkista mediaa.

Lainsäädäntöjohtaja Niemivuon johdolla toiminut toimikunta, jonka ehdotuksen perusteella lepäämäänjättämisinstitutiosta nyt ollaan luopumassa hallituksen esityksenä, korosti ennen kaikkea juuri hyvänä puolena sitä, että poliittinen vastuu selkiytyy. On myös huomattava, että Suomessa lepäämään jättäminen on ollut hyvin poikkeuksellista. Muualla maailmassa tämän kaltaisia säädot ei ole ollut.

Toisaalta on myös muistettava se, että lepäämään jättämisessä on tapahtunut jo tosiasiallisesti hyvinkin suuria muutoksia. Muutamia vuosia sitten nimittäin eduskunta hyväksyi sen, että lepäämään voidaan jättää lakiesitys vain yli seuraavien valtiopäivien. Näin lepäämäänjättämisestä on tullut lainsäädännön voimaantuloa viivyttävä tekijä. Enää lakia ei voida samalla tavalla kuin joskus muinoin viedä ikään kuin vaaleissa punnittavaksi kansalaisten keskuuteen, jolloin voitaisiin katsoa, mitä mieltä äänestäjät ovat. Tosin kun lepäämään jättämistä on tarkasteltu tässä toimikunnassa, on voitu havaita, että tällaisia tapauksia, joissa kansalaisilta olisi kysytty, kuinka tehdä kunkin lepäämään jätetyn lakiesityksen kohdalla, on ollut äärimmäisen harvoin. Monta kertaa lepäämään on jätetty lakeja, jotka eivät suinkaan ole koskeneet esimerkiksi kansalaisten perusturvaa, vaan monia hallinnon yksityiskohtia.

Nyt eduskuntaryhmien väliseen sopimukseen ja tähän väliaikaiseen valtiopäiväjärjestyksen muutokseen liittyen on vahvistettu sitä hyvin tärkeää kantaa, joka oli myös toimikunnan yksimielisen lepäämäänjättämiskiellon kannan takana. Tuo kanta on se, että kun näin merkittävästi vähennetään vähemmistön oikeutta vaikuttaa niihin päätöksiin, joita enemmistö tekee, on täysin välttämätöntä, että yksityisten kansalaisten oikeusturvaa vahvistetaan siten, että myös perustuslakimme tuntee kansalaisten perinteisten vapausoikeuksien ohella taloudelliset, sivistykselliset ja sosiaaliset perusoikeudet.

Eräissä muissa yhteyksissä jo eduskunnassakin on viritelty keskustelua perusoikeuksista ja vasta äsken käytiin keskustelua vasemmistolii-ton ja kokoomuksen edustajien välillä siitä, mitä mieltä nyt ollaan Långin komitean ehdotuksista. Långin komitean ehdotukset eivät ole vielä julkisia, mutta on tietysti selvä asia, että ne tulevat olemaan erittäin merkittäviä siinä mielessä, että Långin komitean ehdotukset tulevat merkitsemään sitä, että kansalaisten oikeuksista perustoimeentuloon, ympäristöön, moniin palveluihin ja tämän tyyppisiin kysymyksiin tullaan säätämään nyt perustuslaissa, mitä aikaisemmin ei ole tehty.

Johtaako tämä sitten siihen, mihin eräät lehtien pääkirjoittajat ovat viitanneet ja myös ed. Tuulikki Ukkola muutamassa puheenvuorossaan varhemmin, että tämän jälkeen yksittäiset kansalaiset, mikäli taloudelliset, sivistykselliset ja sosiaaliset perusoikeudet olisivat kirjattuina perustuslakiin, nostaisivat oikeusjuttuja ja itse

asiassa juristit alkaisivat käyttää sitä valtaa, joka lainsäätäjälle eli eduskunnalle kuului?

On tärkeää muistaa, että meidän perustuslainsamme vapausoikeuksienkin ohella mm. oikeudesta työhön on aina todettu, että siitä säädetään lailla erikseen. Myös, uskon näin, Längin komitean ehdotusten tultua säädöstasolle niissä tullaan toteamaan, että esimerkiksi kansalaisten taloudellisista oikeuksista säädetään lailla erikseen. Silloin lainsäätäjällä kyllä ratkaisee sen, min-kälaisia oikeuksia kansalaisilla voi olla.

Meillä Suomessa ei myöskään ole sellaista kulttuuria, että kansalaiset voisivat juurikaan tämälantapaisissa oikeuskysymyksissä vedota tuomioistuimiin, vaan kyllä meillä on lähdetty siitä, että lakien perustuslainmukaisuuden on tulkinut aina perustuslakivaliokunta. Meillä ei ole perustuslakituomioistuinta eivätkä myöskään muut korkeimmat tuomioistuimet ole puuttuneet siihen, mikä on perustuslakivaliokunnan tulkinta.

Näin ollen uskon, että myös kansalaisten perusoikeuksien tulkinnan ja määrittämisen osalta valta tulee olemaan eduskunnassa ja ennen kaikkea tietysti viime kädessä perustuslakivaliokunnassa. On päivänselvä asia, että kun tulkinta on eduskunnassa, se ei ole pelkkää pykäläteknikkaa, vaan kysymyksessä on myös yhteiskunnallinen tarkoituksenmukaisuus ja myös yhteiskunnan voimavarat. Tämä on tietysti kaksiteräinen asia. Voi olla tilanteita, joissa yhteiskunnan voimavarat eivät riitä kaikkiin niihin etuuksiin, joihin ne ovat riittäneet jossain toisessa tilanteessa. Mutta lähinnä halusin korostaa sitä, että poliittinen päättäjän on kuitenkin viime kädessä mielestäni vastuussa tuolloinkin siitä, mitä ymmärretään kansalaisten perusoikeuksilla.

Sanoin aluksi, että presidentin vaalitapa näyttää olleen se pieni lumipallo, joka on käynnistänyt erittäin merkittävän valtiosäännön uudistamisprosessin, johon kuuluu monia eri paloja. Myös presidentin valtaoikeuksia pohditaan parhaillaan toimikunnassa. Perusoikeudet on tullut jo mainittua. Maailman kansainvälistymisessä ja ylipäättänsä poliittisen päätöksenteon ympäristössä on tapahtunut muutoksia, jotka merkitsevät, että myös perustuslakien on voitava muutua ja elää.

Tällä hetkellä näyttää olevan hyvin ajankoh-taista keskustella siitä, mitä muutoksia perustuslakeihin vaatisi Eta-sopimus, mikäli se tulisi hyväksyttyä, ja mitä muutospaineita tulisi laajemmasta Euroopan integraatioon sopeutumi-

sesta mahdollisen EY-jäsenyyden myötä. Tällä hetkellä tuntuu siltä, että vaikka selvitystä on tehty virkamiestasolla aika paljon ja jopa myös parlamentaarisisa Paavo Nikulan toimikunnassa, hallituksen piirissä ei oikein ole käsitystä siitä, miten pitäisi edetä. On vain pyydetty lisää selvityksiä ja ikään kuin uskotaan, että selvitellemällä ratkaisuja voitaisiin tehdä.

Mielestäni nyt poliittisen keskustelun painopisteen pitäisi siirtyä siihen, että me todella miettisimme sitä, onko Suomi tulevana vuosina presidenttijohtoinen tasavalta vai onko se ikään kuin enemmän parlamentaariseksi muuttumassa. Sosialidemokraattien osalta ratkaisut on kyllä jo tehty. Kun presidentin suora kansanvaali tuli hyväksyttyä, lähdimme ilman muuta siitä, että presidentin valtaoikeuksia on kavennettava ja painopistettä siirrettävä eduskuntaan ja eduskunnan luottamusta nauttivan hallituksen suuntaan. Tämän linjan tulee näkyä myös niissä ratkaisuissa, jotka liittyvät siihen, miten kansainvälistyminen ja ulkopoliittikan alan muuttuminen otetaan huomioon presidentin valtaoikeuksissa. Luulen kuitenkin, että tätä keskustelua on ainakin keskustan taholla vältetty tai ainakin siitä on ristiiriitaisia mielipiteitä. Nyt on siis aika puhua avoimesti siitä, minkälaiseksi muuttuu suomalainen poliittinen järjestelmä. Mielestäni on aika sanoa, että presidenttivetoinen suomalainen politiikka on jäämässä taaemmaksi. Aika on tullut parlamentaariselle enemmistödemokratialle. Sitä nimenomaisesti on vahvistamassa myöskin tämä, arvoisa puhemies, muutosesitys, jonka hallitus nyt on antanut ja jonka toivon perustuslakivaliokunnan käsittelevän ripeästi ja eduskunnan kiireelliseksi julistamalla päättävän myöskin lopullisesti.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin lyhyesti kommentoida ed. Alhon puheenvuoron loppuosaa, jossa hän kaipasi keskustalaisia kantoja keskeisten valtiollisten toimielinten toimivalta-suhteisiin.

Minusta on aivan selvää, että olemme siirtyneet jo hallitusvetoiseen poliittiseen kulttuuriin myöskin ulkopoliittikan osalta, ja siltä osin suunta on aivan oikea. Tämän itse asiassa jo nykyisin varsin pitkälle edenneen käytännönkin kirjaaminen valtiosääntöön on totta kai selkeä tavoite. Totta kai on sitten muistettava se, että on pidettävä selkeästi myöskin huoli valtiosääntöuudistuksen osalta siltä osin, mikä koskee eduskunnan mahdollisuuksia olla mukana ja ennen

muuta myötävaikutusta myös kaikissa integraatioon liittyvissä kysymyksissä.

Liian vähäiselle pohdinnalle, arvoisa puhemies, käsiteltävänä olevassa lakiesityksessä onkin jäänyt integraatoratkaisujen vaikutus nimienomaan lepäämäänjättämiskieltojen tulkin- taongelmiin. Olisi toivonut, että ministeri Pokka olisi ollut mukana tässä keskustelussa ja antanut selkeitä vastauksia myös siihen, aikooko hallitus selvittää pelkällä tulkinnalla vai aikooko hallitus selvittytää säännöksiens uusimisen kautta tätä kysymystä, ennen kuin eduskunta saa tänä vuonna käsiteltäväkseen kaikki Eta-sopimukseenkin liittyvät lait. Nämä ongelmat ovat tulleet esille jo nyt esimerkiksi yhtiölainsäädännön harmonisoinnissa EY-direktiivejä vastaavaksi. Keskeinen osa näistä muutoksista voitaisiin säätää valtiosopimuksen voimaansaattamislakina ilman lepäämäänjättämismahdollisuutta, osa muutoksista taas tulisi lepäämäänjättämissäännösten piiriin. Sama asetelma syntyy myös mahdollisten minimidirektiivien säätämisen yhteydessä, eli näihin kysymyksiin nyt tarvittaisiin kiireisesti hallitukselta vastauksia.

Ed. Alho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yleensä valtiosääntökeskusteluun on liittynyt hyvin paljon kiihkeyttä. Se, että nyt voidaan ilman ylimääraistä kiihkeyttä keskustella valtiosäännön uudistamisesta ja poliittisen järjestelmän muutoksista, on mahdollistunut sen vuoksi, että tasavallan presidentti Mauno Koivisto on antanut tilaa sille, että valtiosäännöstä voidaan keskustella ja ennen kaikkea eduskunnan asemaa on voitu vahvistaa. Tämä on näkynyt myös hänen linjauksissaan suhteessa ulkopoliittiseen päätöksentekoon. Nyt tietysti tätä erinomaista käytäntöä, jota hänen aikansa on luotu, pitäisi vahvistaa paitsi käytäntöjen kautta ennen kaikkea myös tietysti valtiosäännön kirjaimen kautta.

Mitä tulee ylipäättänsä siihen, mitä ed. M. Laukkanen mainitsi integraation vaikuttavan, niin onhan päivänselvä asia, että jos Suomessa lepäämäänjättäminen olisi mahdollista, niin totta kai se olisi eduskunnan kannalta erittäin pulmallista, silloin kun pitäisi nopeasti voida reagoida ja vaikuttaa kannaltamme tärkeisiin päätöksiin. Tässä suhteessa lepäämäänjättäminen olisi ehdottomasti eduskunnan asemaa heikentävä, ja tämä on kyllä tullut myös esille epäsuorasti ja suorastikin Nikulan toimikunnan työssä.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin mielenkiintoista kuulla ed. Markku Laukkaselta, että keskustankin selkeä tavoite on hallitusvetoinen parlamentarismiin pohjautuva demokratia. Onkohan ulkoministeri Väyrynen samaa mieltä? Mikäli minä olen oikein ymmärtänyt, ulkoministeri Väyrynen nimienomaan on arvostellut aikanaan Nikulan toimikunnan asettamista. Vaikka Nikulan toimikunta on saanutkin jatkoajan, niin minun käsittääkseni toimii toinenkin toimikunta tietynlaisena päällystakkiorganisaationa suunnittelemassa näitä ulkopoliittisiin päätöksentekoon liittyviä valtiosääntöuudistuksia.

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Olen erittäin tyytyväinen keskustelun loppuosaan tässä vaiheessa. Täällä siirryttiin presidentin valtaoikeuskeskusteluun, jota olen täällä yrittänyt erittäin moneen kertaan aikaansaada. Siksi muutankin hieman sitä järjestystä, jota olin aikonut puhevuorossani pitää.

Täällä on todettu, että me siirrymme nyt tietynlaiseen enemmistöparlamentarismiin käsitellyssä olevan lainsäädännön toteutumisen myötä. Siinä on vain osatotuus kysymyksessä. Mielestäni paljon suurempi ongelma suomalaisessa hallinnossa ja hallitusmuodossa sekä valtiopäiväjärjestyksessä on juuri se, että presidentillä on meillä erittäin suuret valtaoikeudet. Kuten viime aikojen tai viikkojen keskusteluissa on selvästi käynyt ilmi, niin nyt, ellei mitään muutoksia näihin säännöksiin saada aikaan, presidentin valtaoikeudet kasvavat johtuen ensiksikin siitä, että integraatiokehitys vie siihen suuntaan, että yhä useampi tosiasia sisäpoliittinenkin asia on ns. ulkopoliittikkaa, kansainvälisten neuvottelujen kautta päätökseen tulevaa asiaa. Nykytulkinnan mukaan näiden neuvottelujen käynti ja niistä päättäminen on hyvin pitkälti presidentin käsissä ainakin muodollisesti.

Toinen asia on ilman muuta se, vaikka tämän esimerkiksi ed. Häkämies kokoomuksesta kiisti, että presidentin vaalitavan muutos on omalta osaltaan lisäämässä presidentin arvovaltaa ja vaikutusvaltaa tässä yhteiskunnassa. Jos haluamme siirtyä ns. enemmistöparlamentarismiin, se edellyttää juuri sitä, että presidentiltä viedään hyvin pitkälti valtaoikeuksia pois. Toisin sanoen esimerkiksi ulkopoliittinen päätöksenteko olisi lähinnä valtioneuvoston asia. Pääministeri ja ulkoministeri olisivat siitä päävastuussa. Ja kun he ovat eduskunnalle vas-

tuuvelluollisia, eduskunta voi tarvittaessa jopa sanoa, että he eivät nauti eduskunnan luottamusta, jolloin tapahtuu vaihdos näissä posteissa. Mutta tiedämme, että eduskunta ei pysty antamaan presidentille epäluottamuslausetta niin, että hän vaihtuisi.

Tämä on todella mielestäni erittäin suuri ongelma, ja siitä on syytä keskustella myös tämän lainsäädännön käsittelyn yhteydessä. Totean vielä, että kun esimerkiksi ed. Alho totesi, että on jäämässä taakse presidentin valtaoikeuksien käyttö, niin se ei tietysti mielessä pidä paikkaansa. Vaikka presidentin vallankäyttö käytännössä nykyisen presidentin toimintatavasta johtuen olisi ollut vähäisempää ainakin julkisesti, säännökset eivät ole miksiäkään muuttuneet, ja niissä tarvitaan muutoksia.

Samalla tavalla ed. M. Laukkanen totesi, että nykyisen hallituksen aikana hallitus on ottanut vallan käsiinsä. Mutta haluan vain muistuttaa tästä EY-hakemuskustelustakin, kuinka kävi. 1.1. tasavallan presidentti sanoi, että nyt sopii keskustella asiasta. Keskustelu alkoi. 7.2. hän ilmoitti, että Suomi tulee tekemään hakemuksen lyhyen kaavan mukaan, ja hän teki siinä tietysti aivan oikein, koska se on hänen päätösvallassaan. Se, että eduskuntakin keskustelee ja käsittelee integraatioasiaa, on lähinnä mielipiteitten ilmaisukenttä. Eduskunta ei päättä siitä, pistetäänkö hakemus sisään vai eikö pistetä, ja siitä ei päättä edes valtioneuvosto, vaan valtioneuvostossa tekemällään päätöksellä tasavallan presidentti yksin päättää tästä asiasta.

Olen kyllä huolestunut viime aikojen keskustelusta näiden valtaoikeuksien suhteen. Minusta maamme suurimmat puolueet eivät ole ottaneet kantaa näihin asioihin sillä tavalla kuin tässä vaiheessa tulisi ottaa.

Täällä on jo viitattu esimerkiksi keskustapuolueen sisäisiin näkemyseroihin. Onhan ihan selvää, että puolueen entinen johto on ainakin hyvin selvästi presidentin vallan lisäämisen kannalla, kun taas esimerkiksi oikeusministerin vilpittömyyttä en hetkeäkään epäile, etteikö hän ole nimenomaan sillä kannalla, että näitä valtaoikeuksia tulee siirtää hallituksen ja eduskunnan suuntaan.

Sosialidemokraatit ovat eräissä puheenvuoroissaan ottaneet tähän kantaa, mutta toisaalta olen viime aikoinakin lehdissä nähnyt sellaisten sosialidemokraattisten vaikuttajien, joilla on suhteita puolueen johtoon ja ilmeisesti myös tasavallan presidenttiin, suhteellisen nihkeitä näkemyksiä näistä asioista.

Kokoomuksen suhteenhan asia ei näytä heittävän edes minkäänlaista kiinnostusta. Tämä asia ei liiku tässä valtakunnassa, elleivät suurimmat puolueet ota siihen selkeitä kantoja.

Oli aivan totta, mitä ed. Alho totesi, että hallituksen osalta pallo näyttää olevan tämän uudistuksen suhteen hukassa. Siellä ei nyt oikein tiedetä, miten siihen suhtaudutaan. Mielestäni uudistus sillä saralla pitää saada aikaan jo ennen seuraavia presidentinvaaleja.

Eduskunta on sanonut kahteen otteeseen selkeän tahtonsa, että valtaoikeuksia pitää tarkistaa ja pitää tarkistaa nimenomaan siihen suuntaan, että eduskunnan suuntaan tulee enemmän valtaa, mikä merkitsee, että tasavallan presidentin valtaoikeuksia vähennetään. Minusta on vähän omituista, että koko ajan odotetaan ns. vihreätä valoa jostakin muualta, saadaanko näin tehdä vai eikö saada. Ollaanko todella sitä mieltä, että eduskunta ei saa viedä tahtoaan eteenpäin, ellei joku yksittäinen ihminen anna sille oikeutta tehdä jotakin?

Arvoisa puhemies! Kun tässä keskustelemme lepäämäänjättämisinstituutiosta, totean vasemistoliiiton osalta, että meidän tavoitteemme on demokraattinen ja moniarvoinen hyvinvointiyhteiskunta. Sen keskeisiä päätöksentekoa koskevia sisällöllisiä vaatimuksia ovat muun muassa: — ihmisten perusoikeusturvan sitovuuden vahvistaminen ja poikkeuslainsäädännön olennainen supistaminen nykyisestä, — erityisesti kansalaisten keskeisen hyvinvointivaltiollisen perusturvan vahvistaminen perustuslain ns. taloudellisilla, sosiaalisilla ja sivistyksellisillä oikeuksilla ja — siirtyminen presidenttikeskeisestä päätöksentekojärjestelmästä kohti laajempaa kansanvaltaa.

Näiden uudistusten rinnalla olemme valmiita purkamaan ja haluamme nimenomaan purkaa keskeisimmät valtiosäännön määräenemmistösäännökset. Se merkitsee käsittelyssä olevan asian suhteen, että suhtaudumme myönteisesti ehdotukseen siirtymisestä enemmistöparlamentarismiin.

Käsityksemme mukaan hyvinvointivaltion kansalaiset tarvitsevat perusturvalainsäädäntöä tulevaisuudessaakin ja sen vuoksi perusoikeuksia koskevaa uudistusta tulee kiirehtiä, jotta uusien taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumisesta voidaan varmistua myös enemmistodemokratiaan perustuvassa päätöksentekojärjestelmässä. Tämän vuoksi ehdotus lepäämäänjättämissäännösten pysyvistä

poistamisesta tulee hyväksyä perusoikeusuudistuksen hyväksymisen yhteydessä.

Lakiehdotuksen sitä osaa, joka poistaisi lisättyä veroa tai yhtä vuotta pidemmältä ajalta kannettavaa veroa koskevan määräenemmistösäännöksen, pidämme niin ikään kannatettavana.

Kun olemme asiaa käsittelemässä ja keskustelussa on viitattu hyvin moneen kertaan eduskuntaryhmien tekemään sopimukseen, on syytä muistuttaa, että sopimuksenteko viime syksynä tapahtui sillä tavalla, että hallituksen kahden suurimman puolueen eli keskustan ja kokoomuksen edustajat neuvottelivat opposition suurimman puolueen eli sosialidemokraattien edustajien kanssa ja päätyivät tiettyyn paperiin. Paperi tultiin esittämään, en tiedä miten pienemmille hallituspuolueille se esitettiin, mutta ainakin oppositiopuolueille esitettiin valmis paperi ja annettiin vuorokausi aikaa ottaa siihen kantaa. Me vasemmistoliitossa katsoimme, että emme olleet valmiita niin nopealla aikataululla allekirjoittamaan paperia, jonka tekemisessä emme olleet mukana emmekä myös tunteneet kaikkia siihen liittyviä taustakeskusteluja.

Olemme esittäneet tänään, aivan kuin 17. tammikuuta, kriittisiä näkemyksiä tämän kokonaisuuden osalta. Kuten äsken totesin, olemme tämän lain hyväksymisen kannalla. Mutta emme ole lainkaan vakuuttuneita siitä huolimatta, että paperissa puhutaan perusoikeuksien säätämisestä. Emme ole vakuuttuneita, emme luota istuvaan hallitukseen siltä osin, että siltä tulisi sellainen perusoikeusesitys, joka on hyväksyttävä. Kaiken lisäksi: onko se saatavissa voimaan, vaikka sellainen esitys tulisikin? Tästä näkökulmasta olemme voimakkaasti juuri tuoneet näitä perusoikeusnäkemyksiä esiin.

Tässä keskustelussa näyttää siltä, että eri ryhmillä on aikamoinen kritiikkiarkuus myös. Kun esitetään erilaisia näkemyksiä, otetaan tavallaan itseensä siitä. Mielestäni näkökulmat, jotka olemme esittäneet, ovat kyllä täällä saaneet jopa kannatusta. On keskustan ja sosialidemokraattien edustajien osalta sanottu, että perusasetelma mistä lähdemme, se huoli mitä kannamme, on ainakin osin aivan aiheellinen.

Me emme ole ottaneet selkeää kantaa siihen, onko tämä uudistus sellainen, että se pitää viedä kiireellisessä järjestyksessä. En usko, että se olisi poissuljettukaan. Mutta, kuten olemme todenneet, meillä pitää olla varmuus perusoikeus uudistuksesta.

Kaikki merkit viittaavat siihen, ettei ainakaan tämän kevään aikana saada mitään varmuutta tästä asiasta. Kaiken lisäksi tiedämme, että tämän vuoden työmäärä tässä talossa on poikkeuksellisen suuri ilman näitäkin asioita. On tietysti niin, että tällainen asia on erittäin tärkeä ja pitää viedä tietyllä arvokkuudella ja vauhdilla, että sitä ei jätetä makaamaan valiokuntiin tai muualle. Mutta siitä huolimatta suvaitsen epäillä, että tämän kevään kiireisiin tämä asia ei varmaankaan ehdi niin pitkälle, että valmista tulisi.

Kaiken kaikkiaan muistutan vielä lopuksi siitäkin käihinästä, joka 17.1. tässä salissa tämän asian käsittelyn yhteydessä oli. Siitä on ollut tämänkin keskustelun osalta eräitä viitteitä. Toisin sanoen luottamus nykyisen hallituksen kykyyn ja haluun hoitaa perusoikeusuudistus ei ole ryhmämme taholta kovinkaan kaksinen.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Helle mielestäni esitti hiukan paheksuvaan sävyyn kommentteja siitä, että vasemmistoliitto ei ollut taannoisissa syksyn neuvotteluissa mukana ja että sille aikanaan esitettiin vuorokauden varoitusajalla päätöksen tekoon nähden valmis sopimus.

Minusta on täysin selvää, että tuota sopimusta ei olisi syntynyt laajemmalla porukalla. Kuitenkin haluttiin se esittää muille ryhmille ennen kuin se tuotiin julkisuuteen. Jos se olisi ollut pidemmällä aikavälillä sitä ennen, se olisi ollut julkisuudessa reposteltavana liian aikaisin. Haluan myös korostaa sitä, että ymmärsimme sen vaikean lähtökohdan, johon silloin esimerkiksi vasemmistoliiton ryhmä joutui, eikä meidän taholtamme missään vaiheessa esitetty painostusta siihen, että hyväksyäkää tai hylätkää, ottakaa tai jättäkää, vaan oli selvä, että aika miettimiseen oli lyhyt. Mutta se tehtiin myös sitä varten, että nyt on kulunut pidemmän aikaa ja voidaan punnita myös muiden ryhmien mahdollisuutta tulla tähän mukaan.

Vielä perusoikeuskomitean työstä totean, että kun siihen viitataan sopimuksessa, niin jo silloin tiedettiin kuitenkin, että komitea tulee päättämään työnsä pykälämuotoihin päätyvään esitykseen, siis hyvin yksityiskohtaisesti, antaen pohjaa valmiiseen lakiesitykseenkin. Sen tähden ryhmien sopimuksessa oleva maininta "Längin komitean työn pohjalta" tarkoittaa minusta sitä, että se on hyvin pitkälle suuntaa ja linjoja antava.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ilmeisesti käsittänyt väärin, kun minulla on ollut sellainen ajatus, että vasemmistoliiton ja Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä ovat tässä salissa olleet niitä, jotka ovat pyrkineet kamppailemaan parlamentarismien ja määrävähemmistösäännösten puolesta. Nyt näyttää siltä, että me jääme yksin tässä kiistassa ja vasemmistoliitto on menossa samaan letkaan sosialidemokraattien kanssa siitä huolimatta, että vielä tämänkin vuoden aikana ja erityisesti viime syksynä pyrittiin määrävähemmistösäännöksiä käyttämään, kun pyrittiin estämään niitä vääryyksiä, joita hallituksen taholta kohdistettiin nimenomaan perusturvan ja vähempisoisten ihmisten suuntaan.

Me emme tule uskomaa sitä, niin kuin aikaisemmin vastauspuheenvuorossani totesin, ettei eduskunnassa, jos valta kaikessa tulee hallituspuolueille ja enemmistölle, sitä käytetä väärin. Perustuslakivaliokuntaa käytetään poliittisesti hyväksi tulkitsemaan tiettyjä perusoikeuskysymyksiä sillä tavalla, että niitä voidaan nakertaa pala palalta. Me emme lähde sellaiseen.

Mitä tulee presidentin valtaoikeuksiin, näkemysni on selvä, ja se on se, että vallan kuuluu olla siellä, missä sitä voidaan käyttää, mutta siellä pitää olla myöskin sellainen henkilö, joka sitä pystyy käyttämään. Jos valta jää seilailemaan presidentin, hallituksen ja eduskunnan välille pysähtymättä oikeastaan mihinkään käytettäväksi, siinä ollaan sellaisessa tilanteessa kuin tällä kertaa ja tulevaisuudessa tämän vaalikauden aikana monta kertaa vielä tullaan olemaan. Vaikka presidentillä on valtaa, hän ei sitä käytä, eduskunta ei pysty käyttämään, ja hallitus sooloilee, missä sattuu.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Harvinaisen lyhyen puheenvuoroon saadaan täysin ristiriitaiset asiat sopimaan. Minusta ed. Aittoniemen esittämä parlamentarismi on todella hämmästyttävä laadultaan. Hän on sitä mieltä, että vallan tulee olla yhdellä henkilöllä, ja taas toisaalta hän on sitä mieltä, että vallan tulee olla pienellä vähemmistöllä. Mitä ihmeen demokratiaa tämä tällainen on? Ei yhtään mitään. Kaiken lisäksi puheenvuoronne osoitti sen, että te ette tunne lainkaan vasemmiston ajattelutapaa ettekä näitten asioiden historiaa.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Hallitus on tuonut eduskunnalle nyt esityksen valtiopäiväjärjestyksen pysyvistä muuttamisesta siten,

että lakiehdotusten lepäämäänjättämismahdollisuudesta ja verolakien erityisestä säätämisyjärjestyksestä luovuttaisiin. Kuten täällä on jo todettu, aikaisemmin täällä on ajettu läpi väliaikainen saman sisältöinen lakiuudistus. Tästä laista on käytetty myös kansanomaista ilmaisua säästölakiuudistus, joka hyvin kuvaa lakien perimmäistä tarkoitusta. Tarkoituksenahan on se, että hallitus saisi pelkästään omaan parlamentaariseseen enemmistövoimaansa nojautuen läpi valtaosan verolakien ja säästölakien muutoksista. Tosin hallitus lupaa lain perusteluissa jättää sen ulkopuolelle kansalaisten toimeentulon lakisääteisen perusturvan heikentämisen, joka asia on kuitenkin kokonaisuudessaan sangen epäselvä, kuten oikeusministeri Pokka täällä tänään on myös itse todennut.

SMP vastusti jo esitystä laiksi valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisesta muuttamisesta ja tekee samalla tavoin käsiteltävänä olevan lain kohdalla. Katsomme, että eduskunta ja varsinkin sen oppositio tekee itsensä tarpeettomaksi kyseisellä lainsäädäntöuudistuksella. Mikäli hallitus saa vähimmillään 101 kansanedustajan turvin muutetuksi valtaosan verolaeista ja valtion menoja säätelevistä laeista, on hyvin epätodennäköistä, että oppositiolta sen jälkeen näissä asioissa kysytään edes tämänhetkisessä mittakaavassa kantoja ja tukea. Opposition tehtäväksi jää pelkästään epäkiitollinen osa haukkua hallituksen esityksiä ilman käytännön vaikuttamismahdollisuutta. Tämä on askel kohti hallituspuolueidenkin ainakin juhlapuheissa arvostelemaa kaksipuolue- ja vastakkainasettelujärjestelmää.

Suomalaisen parlamentarismien rikkaus ja etu on ollut nimenomaan monipuoluejärjestelmä, jossa on jouduttu etsimään niin miellyttäville kuin epäkiitollisillekin laeille tukea myös opposition puolelta. Tällöin on jouduttu tekemään kompromisseja ja hakemaan laajoja poliittisia voimia tyydyttäviä lopputuloksia. Mikäli Suomessa siirrytään, kuten nyt sosialidemokraattien tuella näyttää tapahtuvan, kohti valtaosaltaan enemmistö päätöksillä tapahtuvaa poliittista päätöksentekoa, on kansalaisten vaikutusmahdollisuuksista jälleen viety varsin merkittävä osa lainsäädäntöä kehitettäessä. Lisäksi on vaarana se, että ajaututaan englantilaistyyppiseen käytäntöön, jolla kulloistenkin voimasuhteiden mukaan säädetään samasta asiasta päinvastaisia lakeja vallassa olevien ryhmittymien näkökannoista riippuen. Tämän kaltaiseen soutamis — huopaamis-lainsäädäntötyöhön ei suomalaisen parlamentarismien tulisi ajautua.

Oma järjestelmämme, jossa merkittävien lakien muuttamiseen tarvitaan huomattava eduskunnan enemmistö, on toiminut varsin moitteettomasti. Sen avulla on pystytty ylittämään aikaisemmatkin lamakaudet ja säästämistarpeet. Kun on nähty tarvetta mittaviin lainsäädäntöhankkeisiin todella vakavan ongelman kohdatessa maataamme ovat poliittiset puolueet oikealta vasemmalle pystyneet tekemään hedelmällistä yhteistyötä. Näin tulisi tapahtumaan myös jatkossa, ilman että lainsäädäntöämme muutetaan lähemmäs yksinkertaisen enemmistön menettelyä.

Se, että kansalaisten perusturvaan liittyvät kysymykset luvataan jättää hankkeen ulkopuolelle, on käsitykseni mukaan varsin veteen piirretty viiva. Tulkinta näissä kysymyksissä voi olla varsin joustavaa ja kulloisistakin valtaa pitävistä riippuvaista, näin nimenomaan perustuslakivaliokunnan osalta, joka viime kädessä tulkitsee tämän kysymyksen. Niin kuin vastauspuheenvuorossani totesin, käytäntö on osoittanut, että perustuslakivaliokunnan enemmistö tulkintakysymyksissä valitettavan usein lähtee siihen, että hallituspuolueita edustavat kansanedustajat kääntyvät loppujen lopuksi hallituksen esityksen taakse siitä huolimatta, että yksittäisellä kansanedustajalla voi olla ja ilman minkäänlaisia sanktioita, joita esimerkiksi kokoomus on käyttänyt, oma mielipide nimenomaan perustuslakivaliokunnassa tällaisia kysymyksiä käsiteltäessä. Ennen kaikkea kansalaiset eivät voi tämän jälkeen olla varmoja siitä, minkä suuruinen enemmistö eduskunnassa voi muuttaa heidän etuuksiaan ja velvollisuuksiaan vastaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Keskustapuolueen kannan täydellinen muuttuminen niin valtiopäiväjärjestyksen väliaikaisen kuin nyt esillä olevan pysyvänkin muutoksen kohdalla ihmetyttää suuresti. Mutta ei se tietenkään mitään uutta ole, kun on seurannut keskustapuolueen kannan muuttumisia vajaan vuoden aikana muutoinkin. Me kaikki varmasti hyvin muistamme, miten nykyinen pääministeri Aho ennen viime vuoden maalivaaleja pidetyssä vaalitentissä perusteli sangen perusteellisesti sen, ettei keskustapuolue voi olla mukana muuttamassa valtiopäiväjärjestystä siten, että eduskunnan yksinkertainen enemmistö voisi päättää määrätyistä asioista, joita esimerkiksi tähän hallituksen esitykseen sisältyy. Lisäksi Aho ilmoitti muistamani mukaan, että nykyiselläkin lainsäädännöllä hallitus pystyy aivan riittävästi säättämään ns. säästölakeja. Samalla

kannalla olivat keskustapuolueen kansanedustajat 7 päivänä helmikuuta 1991 nykyisen oikeusministerin Hannele Pokan johdolla perustuslakivaliokunnan mietintöön jättämässään vastalauseessa. Täytyykin ihmetellä, miten nopeasti ovat muuttuneet ne perustelut, joita nykyinen oikeusministeri Pokka vuosi sitten esitti. Nyt ollaan sitä mieltä, että mitään konsensusta ei tarvitse etsiä vaan yksinkertainen enemmistö päättää asioista ja sillä siisti. On olemassa suuri vaara, että säästölait tulevat kohteilemaan eri kansalaispiirejä eri tavoin riippuen aina valtaa pitävien ajatusmaailmasta.

Kuten edellä jo olen todennut, ei minusta Englannin käytäntö ainakaan näin ulkopuolisen silmissä ole mitään erinomaisen hyvää lainsäätämistä osoittanut, kun samat lait muutetaan lähes päinvastaisiksi, kun hallituksen aatemaailma muuttuu. Minä en tiedä ainakaan sellaista valtiota, jossa valtionaloutta olisi pystytty hoitamaan hyvin ainoastaan sen johdosta, että määrävähemmistösuojasäännöksiä ei ole. Mielestäni suomalainen järjestelmä on toiminut varsin hyvin vaikeinakin aikoina, kun se on pakottanut valtaapitävät neuvottelemaan opposition edustajien kanssa, mikäli he ovat ehdottomasti halunneet jonkin lain tulevan useampivuotisena voimaan. Tällä menettelyllä on pystytty torjumaan jatkuvat edestakaiset liikkeet yhteiskunnassa ja kehitystä on pystytty viemään pitkäjänteisesti eteenpäin. Nykyinen, toivottavasti väliaikainen lama ei saa mielestäni olla mikään syy näin periaatteellisen muutoksen tekemiseen valtiosääntöön.

Erityinen huomio lakiesityksessä kiinnittyy siihen, että lepäämäänjättämismahdollisuus poistetaan myös varsin periaatteellisistakin laeista kuten mm. oikeudenkäyttöön liittyvistä laeista, siviili- ja rikosoikeuteen liittyvistä laeista jne. Lakiesitys esitetään tulevaksi voimaan mahdollisimman pian. Voimaantulosäännöksessä mainitaan aikaisimmaksi mahdolliseksi ajankohdaksi maaliskuun 1 päivä tänä vuonna. Se kuitenkin lienee mahdottomuus, mutta osoittanee, että laki halutaan julistaa joka tapauksessa kiireelliseksi. Mielestäni tällaiseen hätäilyyn ei ole mitään syytä, vaan säätämisen tulisi tapahtua normaalissa järjestyksessä, jos eduskunnan enemmistö yleensä tämän tyyllisen muutoksen takana on, miltä tilanne valitettavasti näyttää.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vielä tuoda esiin ihmetykseni siitä, että eduskunnan porvaripuolueet ovat keskustapuolueen johdolla

tuomassa eduskuntaan tällaista valtiosääntöuudistusta, vaikka oikeistopuolueet ovat perinteisesti pitäneet voimassa olevan kaltaista valtiosääntöä eräänä pysyvän demokratian peruspilarina.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Monissa puheenvuoroissa, muun muassa ed. Vistbackan, on viitattu siihen, että lepäämäänjättämissäännöstön poistaminen voisi johtaa kaksipuoluejärjestelmän syntymiseen Suomessa. Minusta siihen ei ole perusteita tämän muutoksen perusteella, koska on huomattava, että valtiosääntöönhän jää edelleen monia vähemmistöjen asemaa parantavia mekanismeja, mm. suhteellinen vaalitapa, äänikynnyksen puuttuminen ja myös se, että puolueen tai vaaliiliiton perustaminen vaaleissa on kohtalaisen helppoa Suomessa. Jo nämä vaikuttavat siihen, että meillä ei tämän valtiosääntömuutoksen perusteella voida päätyä kaksipuoluejärjestelmään.

Toisekseen mitä tulee siihen väitteeseen, että politiikka sahaishi hallituspuolueen perusteella vastakkaisiin suuntiin, niin sekin olisi aika epätoimennäköistä. Englannissahan on yksipuoluehallitukset, jolloin nämä politiikan ideologiset erot korostuvat hallituksessa, mutta Suomessa ei ainakaan vielä näytä siltä, että tässä vaalijärjestelmässä joku puolue saisi yli sata edustajaa ja voisi sikäli muodostaa yksipuoluehallituksen. Näin hallituksen sisällä säilyy edelleen tarve näkökantojen sovitteluun.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun käsittääkseni tämän tyylinen järjestelmä tulee lisäämään nimenomaan sitä, että jos ei nyt heti siirrytä kaksipuoluejärjestelmään — sitä en varsinaisesti tarkoitanut — niin kyllä linjajärjestelmät lähtevät käsitykseni mukaan kahteen eri suuntaan: Silloin joko lähellä vasemmistopuolueita olevat puolueet perustavat hallituksen tai porvaripuolella olevat puolueet ja lähellä niitä olevat ajatusmaailmat perustavat hallituksen. Nimenomaan silloin on vaarana se, että jos valta vaihtuu, saman asian osalta laki voi muuttua juuri päinvastaiseksi, esimerkiksi valtiollistamisen ja yksityistämisen osalta.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä minusta kuitenkin näyttää siltä, että Suomessa on muotoutumassa aivan ilmeisesti kolmen suuren puolueen järjestelmä. Siksi meillä ei kovin helposti mentäisi ed. Vistbackan

mainitsemaan suuntaan. Hallitukseen vaaditaan näistä kolmesta aina kaksi puoluetta ja vielä vähän enemmänkin. Mutta voi olla, että muutos vaikuttaa pienten puolueitten asemaan eduskunnassa. Aikaisemmin on vaadittu ja nytkin vielä vaaditaan aika laajapohjainen hallitus, jotta sillä olisi mahdollisimman paljon valtaa eduskunnassa. Silloin hallitukseen on pyritty haalimaan kaikki pienetkin puolueet. Voi olla, että tämän jälkeen, riippuen tietenkin vaalien tuloksista, se ei ole enää välttämätöntä. Silloin pienten puolueitten neuvotteluasema hallitusta vastaan ja koalitiota muodostettaessa kyllä vähenee.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Täällä on viitattu 17.1. eduskunnassa käytyyn keskusteluun ja silloin tapahtuneeseen äänestykseen. Kun vasemmistoliiton eduskuntaryhmä vastusti lepäämäänjättämissäännöstön väliaikaista muuttamista, se perustui seuraavaan eduskuntaryhmän kannanottoon: ”Ottaen huomioon, että lepäämään jättämisen yhtenä sisältönä on, että sen avulla eduskunnan vähemmistö on voinut estää tai jarruttaa perusoikeuksien kaventamista, vasemmistoliiton eduskuntaryhmä päättää hylätä lepäämäänjättämissäännöstön väliaikaisen muuttamisen sillä perusteella, ettei siinä yhteydessä tyydyttävällä tavalla turvata taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä perusoikeuksia.”

Kun asiasta tehtiin päätös, eduskuntaryhmämme puheenjohtaja Helle ehdotti ed. Laineen kannattamana perustelulausumaa, jossa tuo näkökohta olisi tullut eduskunnan kannanotoksi. Tässä ed. Helteen ehdottamassa lausumassa edellytettiin, että hallitus kiirehtii K. J. Längin johtaman perusoikeuskomitean työtä ja antaa sen pohjalta eduskunnalle esityksen mahdollisimman nopeasti hallitusmuodon nykyisten vanhentuneiden perusoikeussäännösten korvaamiseksi valtiota velvoittavilla kansalaisten vapausoikeuksilla sekä taloudellis-sosiaalis-sivistyksellisillä oikeuksilla, joilla turvataan kaikille Suomessa asuville toimeentulon lakisääteisen perusturvan lisäksi mm. oikeus asuntoon, oikeus terveyteen, mikä ensisijaisesti merkitsee, ettei varattomuus saa olla riittävän terveydenhuollon esteenä, oikeus opetukseen ja sivistykseen, mikä merkitsee mm., ettei varattomuus saa olla opiskelun esteenä, sekä oikeus ympäristöön, minkä tulisi merkitä julkisen vallan kannalta velvollisuutta huolehtia ympäristön kestävästä kehityksen vaatimuksista, jotta eduskunta voisi samanaikaisesti säätää pysyvän muutoksen tavallisten

lakien lepäämäänjättämissäännösten poistamiseksi.

Ed. Helteen esitys hylättiin äänin 142—19. Äänestystuloksen perusteella voisi väittää, että nykyisen hallituksen ja eduskunnan enemmistön tarkoituksena ei ole kansalaisten perusoikeuksien vahvistaminen. Tämän käsityksen puolesta puhuvat hallituksen ns. säästölakiesitykset, yleinen hyökkäys hyvinvointipalvelujen murentamiseksi ja myös perusoikeuksien rajoittaminen esimerkiksi nyt käsitellyssä olevalla Etyk-erityis-suojelulla.

Ajatus perusoikeuksien kirjaamisesta perustuslakiin jää mielestäni nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa ja nykyisillä voimasuhteilla valitettavasti toiveiden varaan. Paitsi hallituksen viimeaikaiset toimet myös lepäämään jättämisen kieltäneen väliaikaisen valtioväijärjestyksen muutoksen yhteydessä varsinkin kokouksen taholta käytetyt puheenvuorot kertoivat siitä, että ei ole tällä hetkellä reaalisia edellytyksiä saada perusoikeuksia kirjatuksi perustuslakiin hallitusta velvoittavassa muodossa. Samaan oikeastaan voi päätyä myös tänään esimerkiksi ed. Zyskoviczin puheenvuoron perusteella.

Mutta oikeiston tarkoitukset ovatkin kokonaan muualla. Yritän seuraavassa arvioida, mitkä seikat ovat johtaneet siihen, että vähemmistösuojan poistamista aikaisemmin voimakkaasti vastustaneet porvarilliset puolueet ovat vasta viime aikoina muuttaneet mielensä. Onko kyseessä ns. enemmistöparlamentarismin kunnioittaminen, josta ed. Häkämies tänään puhui? Ei ole. Väitän, että porvarillisten puolueiden ja nimenomaan kokouksen perimmäinen tarkoitus on yhteiskunnallisen uudistuspolitiikan pysäyttäminen ja suoranainen alasajo sekä ns. pohjoismaisen hyvinvointivaltioajattelun murskaaminen. Tätä tavoitetta edistääkseen kokoomus ja muut hallituspuolueet haluavat vähemmistösuojaa heikentää ja opposition toimintamahdollisuuksia kaventaa lakien lepäämäänjättämiskiellolla.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan: ”Lepäämäänjättämissäännöstö on peräisin vuoden 1906 valtioväijärjestyksestä. Samalta ajalta ovat peräisin lepäämään jättämiseen liittyvät määräenemmistösäännökset.” Vaikka hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että ”lepäämäänjättämissäännöstöstä ei 1920-luvulla tehtyjen perustuslain muutosten yhteydessä käyty syvällistä keskustelua”, totean määräenemmistösäännöksistä käydyn vilkasta

keskustelua vuoden 1921 valtioväijärjestyksen, vuoden 1928 valtioväijärjestyksen muutoksen yhteydessä ja myös 1930-luvulla sekä toisen maailmansodan päättymisen aikoihin. Oikeisto ja silloinen maalaisliitto vastustivat lepäämäänjättämis- ja määräenemmistösäännösten muuttamista.

Erityisen vilkasta keskustelua käytiin 1960- ja 1970-luvulla. Esimerkiksi vuonna 1970 asetetussa valtiosääntökomiteassa vain vasemmisto ja eräiltä osin myös keskustaan lukeutuneet kannattivat lievennyksiä määräenemmistösäännöksiin, mutta kokoomus oli selkeän johdonmukaisesti uudistusesityksiä vastaan. Siksi minusta ne puheenvuorot, esimerkiksi ed. Häkämiehen, ettei vasemmistoliiton taholla ymmärretä länsimaista demokratiaa, sopivat juuri oikeistolle, niin kuin tämä esimerkiksi kertoo, samoin ed. Zyskoviczin puheenvuoro siitä, ettei ymmärretä normaaliparlamentarismia. Sitähän tämä kokouksen käyttäytyminen todisti näihin päiviin saakka.

Miksi oikeisto on niin tiukasti vastustanut enemmistöparlamentarismiin suuntautumista? Se on halunnut säilyttää itsellään jarrutuskeinoja, joilla se on voinut helpoimmalla tavalla torjua yhteiskunnalliset uudistus suunnitelmat. Niin 1917 kuin 1966 vaalien tuloksina syntyneet vasemmistoenemmistöiset eduskunnat pelottivat oikeistoa, samoin sotien jälkeinen kausi maassamme, jossa eräitä kolmen suuren hallituksen yhteistyöaloitteita eduskunta toteutti sosiaalisektorin alalla muun muassa. Tässä vaiheessa kokoomus halusi itselleen nimenomaan tuon vähemmistösuojan.

1980-luvulla ja mm. viime eduskuntavaaleissa tapahtuneet muutokset ovat nostattaneet porvariston voiton huumaa. Nykyisillä voimasuhteilla ja vasemmiston poliittisella kannatuksella ei pystytä yhteiskunnallisia uudistuksia toteuttamaan. Porvarihallituksella on riittävästi poliittista voimaa, mutta sitä häiritsee opposition määrävähemmistö ja sen mahdollisuus niin halutessaan äänestää hallituksen esitys lepäämään yli valtioväijärjestyksen. Väitän, että juuri näistä syistä kokoomus on tarkistanut kantansa, ja niin näyttää tehneen nyt myös Suomen keskusta. Kumpikaan näistä puolueista ei siis tarvitse nyt vähemmistösuojaa, mutta sitä tarvitsevat demokratian hyvinvointipalvelujen kehittämistä ja kansalaisten perusoikeuksien turvaamista vaativat sekä työttömyyden poistamisen puolesta kamppailevat poliittiset ryhmät ainakin siihen saakka, kunnes kansalaisten perusoikeudet ovat tyydyttävässä

muodossa toteutettavissa perustuslakiin kirjatuna.

Edellä lausumani antaa mielestäni aiheen pohdiskella sitäkin, ovatko sosialidemokraatit aivan liian aikaisin kuuluttaneet tukeaan hallituksen esityksen hyväksymiselle ja onko SDP:n sopimus hallituspuolueiden kanssa siitä, että lepäämäänjättämiskieltoa vielä toistaiseksi sovelletaan toimeentulon lakisääteisen perusturvan heikentämistä koskeviin esityksiin, kuitenkin käytännössä johtamassa luisumiseen eli hyvinvointipalvelujen heikentämisen tielle.

Lepäämäänjättämissäännöstön ja määränemmistösäännöstön poistaminen johtaa opposition merkityksen vähenemiseen vaihtoehdon esittäjänä. Tällaisessa tilanteessa oppositiosta tulee hyvin helposti äänetön yhtiömies, ja varsinkin nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa tällaista kehitystä ei voida pitää hyväksyttävänä. (Ed. Kalliomäki: Onko puhuja enemmistöparlamentarismien kannalla vai ei?)

Hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan, että ”lepäämäänjättämissäännöstöllä on kuitenkin se hyvä puoli perusoikeusjärjestelmään verrattuna, että lepäämäänjättäminen on pidäke lähes kaikelle yksilön oikeuksia heikentävälle lainsäädännölle. Perusoikeussäännöstö turvaa vain yksilön perustavanlaatuisia oikeuksia. Myös kansainväliset ihmisoikeussopimukset turvaavat vain perustavanlaatuisia oikeuksia”. Ja sitten hallitus jatkaa: ”Lepäämäänjättämissäännöstön suojavaikutuksen laaja-alaisuudella on korostunut merkitys Suomessa, jossa perusoikeussäännöstö on suppea eikä juuri lainkaan turvaa niin sanottuja sosiaalisia oikeuksia. Perusoikeusuudistus on vireillä, mutta uudistettuinaakaan perusoikeudet eivät voine antaa yhtä laaja-alaista suojaa kuin lepäämäänjättämissäännöstö.”

Hallituksen esityksen perusteluissa sivulla 7 kiinnitetään huomiota EY-direktiivien läpimeenon helpottamisen asettamiin vaatimuksiin. Tässä todella tulee mieleen sen jälkeen, kun kuuli ministeri Pokan puheenvuoron, että ehkä tämän hallituksen esityksen eräs päätarkoitus onkin pitää huolta siitä, että EY-integraatiot ratkaisut olisivat helpommin läpivietävissä eduskunnassa. Juuri sen johtopäätöksen voi vetää näistä perusteluista, jotka on kirjattu sivulle 7.

Kun ed. Kalliomäki kysyi, kumpaa mieltä puhuja oikein on, niin olen ehdottomasti sitä mieltä, että ennen kuin perusoikeudet on sitovasti kirjattu perustuslakiin, ei voi tulla kyseeseen

lepäämäänjättämissäännöstön kumoaminen eli siis vähemmistön, opposition, toimintamahdollisuuksien kaventaminen. Siitä eteenpäinkin olen sitä mieltä, että vielä kerran kannattaa harkita nimenomaan perusoikeuksien tekstin valossa, onko syytä lähteä sille tielle, jota ed. Kalliomäki kysyi. Vastaan sitten aikanaan, jos niiden asioiden kanssa olen tekemisissä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laine sanoi puheessaan jotenkin siihen tapaan, että tämä uudistus kaventaisi opposition mahdollisuuksia esittää vaihtoehtoja. Minun mielestäni asia on päinvastoin. Se pakottaa opposition esittämään todellakin politiikkansa vaihtoehtoja hallituksessa olevien puolueitten vaihtoehdoksi. Se edellyttää kyllä, että oppositiopuolueet paneutuvat asioihin nykyistä paljon huolellisemmin, jotta ne pystyvät myös vaalikampanjassa vaihtoehtoja esittämään.

Sen sijaan olen kyllä ihan sitä samaa mieltä kuin käsittääkseni ed. Aula puheenvuorossaan, että systeemin muutos merkitsee sitä, että pienten puolueitten asema heikkenee. Se on aivan totta, näin tulee tapahtumaan. Mutta en pidä sitä, vaikka edustankin hyvin hyvin pientä eduskuntaryhmää ja puoluetta tässä tapauksessa, mitenkään erityisen suurena vahinkona, koska sinänsä on niin ratkaisevan tärkeä, että päästään Suomessakin enemmistöparlamentarismiin. Senkin uhalla, että eduskunnassa edustettuina olevien puolueitten ja ryhmien määrä kaventuu, esitys on hyväksyttävä.

Samalla se tietenkin edellyttää sitä, että kun oppositio joutuu etsimään vaihtoehtoja, niin oppositiopuolueet joutuvat myös etsimään yhteistyötä, olemaan nykyistä paremmin yhteistyössä keskenään ja etsimään omasta politiikastaan ne yhtenevät linjat, joita ne voivat sitten vaihtoehtona hallituksen politiikalle esittää.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä nimenomaan tarkoitin sitä, että opposition mahdollisuudet vaihtoehdon esittämiseen, jolla voisi olla edes jonkinlaisia menestymisen mahdollisuuksia, kapenevat juuri sen vuoksi, että hallitus tällaisten esitysten hyväksymisen jälkeen ei tule edes sitäkään vertaa kuuntelemaan opposition ääntä kuin nykyisin. Nykyi-

sin on vielä tämä 67 edustajan voima kuitenkin otettava mahdollisuutena huomioon, mutta sen jälkeen ei ole. (Ed. Kalliomäki: Kansa kuuntelee!) — Kansa kuuntelee, mutta se on vain kerran neljässä vuodessa!

Ed. Koskinen: Herra puhemies! Täällä näkyy olevan kymmenen edustajaa käsittelemässä asiaa, joka on Suomen parlamentaarisen demokration kehittämiseksi ensiarvoisen tärkeä. Myös nämä 190 muuta ovat huolissaan siitä, että eduskunnan päätösvalta ja kansanedustajien päätösvalta olisi luisumassa Brysseliin tai johonkin muualle.

On vaikea tietysti tällaisista valtiosääntöky-symyksistä koota hyvin kattavaa kansalaiskeskustelua, mutta jo käydyssä lähete keskustelussa on puututtu hyvin keskeisiin kohtiin muutoksen vaikutuksissa. Meidän käsiteltävänämme on lakiesitys, joka ottaa kolmannen askeleen siirtymisessä kohti normaalia enemmistödemokratiaa.

Ensinnä vuonna 87 lyhennettiin lepäämään jättämisen ajallista kestoja seuraavista vaaleista yli yksien valtiopäivien. Tuo ajan lyhennys on osoittautunut huomattavan merkittäväksi juuri asenteiden muuttamisen kannalta. On nähty, että lepäämään jättäminen ei tuo pysyvää muutosta, se ei estä lopullisesti lakiesitysten voimaantuloa, kun samanaikaisesti 87 muutettiin valtiopäiväjärjestystä siten, että pieniä teknisiä tarkistuksia voidaan lepäämään jätettyihin lakeihin tehdä.

Toiseksi sitten 91 käsiteltiin säästölakien sää-tämisjärjestyksen uudistaminen siten, että yksi-vuotisia niitä ei voitaisi äänestää lepäämään. Tämä on myös keskeisesti vauhdittanut koko lepäämäänjättämissäännösten purkamista.

Kuitenkin tämä kolmas askel, jota nyt olemme ottamassa, on selvästi merkittävin, ja aiem-paan kehitykseen verrattuna meneillään oleva valtiosäännön vaiheittainen uusiutumisosprosessi on kerrassaan mullistava.

Suomen valtiopäiväjärjestyksessä on ainut-laatuinen pitkä luettelo määränemmistövaati-muksia. On syytä ehkä lyhyesti listata tuo luette-lo eduskunnan enemmistön vallan rajoituksista.

1) Ahvenanmaan itsehallintolakia ja Ahvenanmaan kiinteistöjä koskevia lakeja muutetaan kuten perustuslakia. Lisäksi näissä vaaditaan Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus.

2) Kirkkolakia voidaan muuttaa vain kirkol-liskokouksen esityksestä ja vain sen esittämällä tavalla. Siinä on sidottu hyvin voimakkaasti eduskunnan käsiä. Säättämiseenhan voivat osal-

listua vain evankelis-luterilaiseen uskontunnus-tukseen kuuluvat.

3) Kansanedustajain valtiopäivillä lausumien mielipiteiden tai muun asian käsittelyssä noudat-taman menettelyn vuoksi voidaan nostaa syyte tai riistää edustajan vapaus vain, jos eduskunta antaa 5/6:n enemmistöllä suostumuksen siihen.

4) Vastaava enemmistövaatimus on tilanteis-sa, joissa kansanedustaja on tuomittu tahallises-ta teosta vankeuteen alioikeuden päätöksellä, joka ei ole saanut lainvoimaa. Lainvoiman jäl-keen määränemmistö putoaa 2/3:aan.

5) Tärkeimpänä: Perustuslain sanamuodon muuttaminen tai poikkeaminen perustuslain asiasisällöstä poikkeuslailla edellyttää yksinker-taista enemmistöä, sen jälkeen pidettäviä edus-kuntavaaleja ja 2/3:n enemmistöä uudessa edus-kunnassa. Vaihtoehtoisesti lakiehdotus voidaan julistaa kiireelliseksi 5/6:n enemmistöllä.

6) Säätyjen erioikeuksien muuttamisesta sää-detään samassa järjestyksessä kuin perustuslain muuttamisesta.

7) Syytteen nostamisesta tasavallan president-tiä vastaan valtiopetoksen tai maanpetoksen vuoksi päätetään 3/4:n enemmistöllä.

8) Talouselämän valvontaa ja säännöstelyä koskeva perustuslain säätämisyjärjestystä edellyt-tävä laki säädetään 2/3:n enemmistöllä, jos kan-santaloutta uhkaa vakava häiriö, ja laki on voimassa enintään kaksi vuotta. Tässä on siis kysymys lievennetystä säätämisyjärjestyksestä poikkeuksellisia tilanteita varten.

9) Ehdotus uudesta tai lisästä verosta, joka on tarkoitettu kannettavaksi vuotta pitemmältä ajalta, säädetään 2/3:n enemmistöllä.

10) Ehdotus valtiosopimukseen sisältyvän pe-rustuslakia koskevan määräyksen voimaan saat-tamisesta vaatii 2/3:n enemmistön; ns. supistettu perustuslain säätämisyjärjestys.

11) Suomen aluetta vähentävä rajasopimus hyväksytään 2/3:n enemmistöllä.

12) Edustajanpalkkiota koskeva laki sääde-tään 2/3:n enemmistöllä.

13) Tämä nyt käsitteillä oleva menettely eli tavallisia lakeja säädettäessä ehdotus voidaan jättää kansanedustajien 1/3:n suuruisen vähem-mistön päätöksellä lepäämään. Tässähan tuo 1/3 lasketaan kaikista edustajista eli edellytetään 67:ää kansanedustajaa.

Näistä siis kohdat 9 ja 13 ovat nyt uudistuksen kohteina, lopultakin.

Nyt jo käydyssä keskustelussa on kiinnitetty huomiota tuohon perusturvan suoja-säännök-seen, joka hallituksen esityksessä on saman sisäl-

töisenä kuin säästölakien säätämistäjärjestystä koskeneessa uudistuksessa. Lakiluettelo, joka siihen on liitetty, on esimerkinomainen, eikä perustuslakivaliokunnan tulevia tulkintoja voida sitoa niin, että esimerkiksi ansioturva kokonaisuudessaan olisi suojaäännöksen ulkopuolella. Samoin sosialidemokraattien mielestä perusturvaan tulee kytkeä myös keskeiset palvelut: terveydenhuollon, sosiaalihuollon ja myös koulutuspalvelut. Tältä osin keskustelu, jossa on viitattu yksinomaan vähimmäismääriin toimeentuloturvajärjestelmiin, on ollut vajavaista.

Lepäämäänjättämissäännöstön kumoamisella ei miltään osin puututa hallitusmuodon nykyisiin perusoikeussäännöksiin tai niiden turvaan. Ansioon suhteutetun palkan liittyen ansaitut etuudet ovat edelleen omaisuuden suojan piirissä samassa laajuudessa kuin ennenkin.

Toimeentulon lakisääteisen perusturvan säännökset taas ovat lepäämäänjättämismahdollisuuden piirissä mutta eivät sen sijaan ole hallitusmuodon takaamia kansalaisen perusoikeuksia, siis ennen perusturvaudistusta, joka toivotavasti pikaisesti saadaan vireille.

Kansalaisten perusoikeuksien uudistamisen yhteydessä tultaneen toimeentulon perusturva saattamaan joiltakin osin perusoikeudeksi. Jos tässä vaiheessa ei säädetä erityisiä säännöksiä ansioon suhteutetun toimeentuloturvan perustulain suojasta, jää se ainakin merkittävältä osaltaan entisessä laajuudessa omaisuuden suojan piiriin. Tämä saattaa olla sen suojan kannalta jopa tehokkaampaa kuin erillinen säännös palkkaan liittyen ansaitusta toimeentulosta perusoikeutena. Tästä huolimatta juuri sosiaaliturvan kokonaisuuden suojaaminen harkitsemattomilta muutoksilta tulee ottaa vakavasti esille perusoikeusuudistuksessa ja silloin, kun lähdetään tulkintalinjoja vetämään siitä, mitkä etuudet ovat lepäämäänjättämismahdollisuuden piirissä, joka on sekä säästölakien säätämistäjärjestysten että nyt käsiteltävänä olevan esityksen sisältönä.

Verolakien säätämistäjärjestysten helpottaminen on vähemmän ollut keskustelussa esillä. Tähän saakkakin on aina kierretty kahden kolmasosan enemmistövaatimus säätämällä yksivuotinen verolaki. Kun uudistus toteutuu, seurausena voi olla sellainenkin hyödyllinen piirre, että tietyillä avainalueilla voitaisiin pidempiaikaisia määräaikaisia verolakeja säätää. Saattaisi olla edullista säätää neljän tai viiden vuoden määräaikaisia lakeja sen takia, että samalla ikään kuin välttämättä tuotaisiin tietyn verotuk-

sen uudistaminen ja ajankohtaistaminen uudelleen esille määrävuosien kuluttua, joten se ei jäisi riippuvaksi pelkästään hallituksen tahdosta. Tällä hetkellä, kun vaihtoehtoina ovat olleet käytännössä vain pysyvä verolaki ja sitten sen muuttaminen yksivuotiseksi, kun riittävä enemmistö ei löydy, tällaiselta keskipitkän tähtäyksen verolainsäädännöltä on puuttunut tavaltaan pohja.

Erityistä huolta valtiopäiväjärjestyksen uudistaminen aiheuttaa tulopoliittisen järjestelmän kannalta. Meillä on pystytty osaltaan konsensusdemokratiaa viemään eteenpäin tuloksia tuottavalla tavalla senkin tähden, että työmarkkinajärjestöt, erityisesti palkansaajajärjestöt, ovat voineet ajaa työmarkkinaratkaisuihin läpi sellaisia uudistuksia, jotka eduskunnassa eivät ole saaneet joko yksinkertaista enemmistöä tai ainakaan kahden kolmasosan enemmistöä taakseen. Nyt tämän kaltaiselta sopimusmenettelyltä tavallaan yksi nurkka jää pois, mutta suomalaisten laajojen tulopoliittisten ratkaisujen puolesta puhuvat toki monet muut seikat, jotka eivät tässä yhteydessä muutu. Uskon, että ne pitävät huolta siitä, että konsensusta jossakin määrin rajoittava uudistus ei aiheuta olennaisia muutoksia tulopoliittisiin mekanismeihin.

Kuten ed. Laine edellä mainitsi, sen kannanmuutoksen takana, joka kokoomuksessa ja keskustassa on tapahtunut, on varmaankin pitkälle juuri se, että siellä uskotaan, että nyt porvarillinen enemmistö eduskunnassa on niin laaja ja pysyvä, että uskalletaan siirtyä pois lepäämäänjättämismahdollisuuksista, eduskunnan enemmistön toimivaltuuksia rajaavista säännöksistä. Näin varmasti on, mutta jos tällaiseen determinismiin uskotaan, johon ed. Laine tavallaan ajattelussaan päätyi, silloinhan voitaisiin heittää hanskat nurkkaan. Sosialidemokraatit uskovat, että kansalaiset ovat fiksumpia kuin yleisesti luullaan ja rankaisevat huonosta politiikasta. Muutokset poliittisissa voimasuhteissa voivat olla nopeampia ja jyrkempiä tällaisessa enemmistodemokratiamallissa kuin ehkä totutussa konsensusmaalisessa, laajoja enemmistöjä edellyttävässä päätösten tekemäisessä, on totuttu.

Edellä on viitattu Englannin malliin, että olisi vaaroja kaksipuoluejärjestelmän synnystä. Se ei tosiaan, niin kuin ed. Aula totesikin, näytä lainkaan todennäköiseltä suunnalta. Puolueiden lukumäärän kannalta huomattavasti olennaisempi tekijä kuin valtiopäivillä noudatettavat enemmistöperiaatteet on se, millainen vaalijärjestelmä on, ja kaksipuoluejärjestelmiinhan on

päädytty lähinnä yhden miehen vaalipiireihin perustuvissa vaalijärjestelmissä. Esimerkiksi Englannin tapauksessahan säännönmukaisesti hallituspuolue on saanut enemmistön parlamenttipaikoista 35—40 prosentin kannatusosuuksilla. Siellä kansalaisten vähemmistöä edustava poliittinen voima on rajoituksetta voinut käyttää poliittista valtaa. Tällaiseen Suomessa ei ole syytä pyrkiä vaan vahvistaa suhteellista periaatetta.

Lopuksi totean jatkotoimien järjestyksen Suomen suuren valtiosääntöuudistuksen linjasta. 1) Lepäämäänjättämissäännösten ja verolakiin säätämisyjärjestyksen uudistus tulee toteuttaa kiireellisesti. 2) Valtiosäännössä on vahvistettava kansalaisten taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä sekä ympäristöön liittyviä perusoikeuksia. Myös tämä uudistus on käsiteltävä jo tällä vaalikaudella ja siinä yhteydessä tasattava omaisuudensuojan yliviritetty perustuslain suojaa. 3) Presidentin lainsäädäntö- ja toimeenpanovaltaa on siirrettävä eduskunnalle ja sille vastuunalaiselle hallitukselle. 4) Ulkopoliittinen päätöksentekojärjestelmä on uudistettava ja eduskunnalle avattava vaikutusmahdollisuuksia erityisesti valtiosopimusten ja ylikansallisten elinten päätöksenteon valmistelussa.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Koskinen puuttui minusta varsin merkittävään asiaan, ja se on verolakiin säätämisyjärjestys. Hän toi esille sen näkökohdan, joka itsellänikin on, kun istuin valmisteluvassa toimikunnassa ihan muutaman viime kuukauden ministeri Pokan tyhjäksi jättämällä paikalla. Todettiin nimenomaan se, että tämän jälkeen on mahdollista toivoa, että verolainsäädännössä saataisiin aikaan pitkäjänteisyyttä, kun ei enää ole mahdollisuus useampivuotista verolakia määränemmistöllä torpedoida. Silloin toivottavasti se palvelee myöskin elinkeinoelämän tarpeita.

Sen sijaan ed. Koskinen totesi, että presidentin valtaa on siirrettävä eduskunnalle ja edelleen hallitukselle. Ei meillä ole kohta kovin paljon valtaa, jota delegoisi ja jakaisi toimielinten kesken uudelleen, koska jos Euroopan yhteisön täysjäsenyys toteutuu, silloin hyvin merkittävä osa Suomen eduskunnalle tänä päivänä kuuluvasta lainsäädännöstä päätetäänkin Brysselissä ja me vain täällä muutamme kiltisti direktiivejä Suomen lainsäädäntöön ja tavalla, jota emme voi äänestää lepäämäänsä. Tätä taustaa vasten merkitykseen, joka lepäämäänjättämissään-

nöstellä on Suomen eduskunnassa tähän saakka ollut, Euroopan yhteisön täysjäsenyys tuo aika suuren muutoksen, eli ei ole oikeastaan mitään äänestäisi lepäämään sen jälkeen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Koskinen kuten eräät muutkin enemmistöparlamentarismin puolesta puhujat lohdutteli sillä, että kansa rankaisee vaalien aikaan. Se on hyvin vähäistä rankaisemista, mikäli perusturvan osalta altavastaajan asemaan lainmuutoksen jälkeen joutuvat esimerkiksi tietyt pienryhmät. Puhuttakoon pelkästään kansaneläketä saavista kansalaista, jos esitän teoreettisen esimerkin, joiden eläke-etuja alettaisiin enemmistöparlamentarismin keinoin murtaa sen jälkeen, kun perustuslaki on samoilla perusteilla katsonut, että se on mahdollista. Ei se paljon muuta poliittisia suhdanteita, miten kansaneläkeläiset loppujen lopuksi äänestävät. Sitte ovat eräiden vammaisten ryhmät, joiden poliittinen vaikutus ja merkitys on hyvin vähäinen. Näin ollen se, että kansa rankaisee vääryydenkijöitä ja enemmistöparlamentarismin väärinkäyttäjiä, on utopistinen klisee, jota voi aina käyttää mutta joka ei tietysti pidä paikkaansa.

Ed. S-L. Anttilalle totean, että täytyy laittaa ylös, mitä hän puhui, niin että jos tulee takin kääntö seuraavan kerran, pysytään mukana kuvoissa.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemen mainitsemat esimerkit invalidien ja kansaneläkeläisten etuuksista kuuluvat suojasäännöksen piiriin, eli niiden heikentämistä tarkoittavat hallituksen esitykset voidaan edelleen äänestää lepäämään yli seuraavien valtiopäivien.

Ed. Kalliomäki: Puhemies! Kun kuuntelin ed. Laineen puheenvuoroa jokin aika sitten, aloin hieman epäillä, onko suomalainen vasemmisto kokonaisuudessaan edelleen perinteisen enemmistöparlamentarismiin pyrkivän tavoitteensa takansa, siksi riehaannuin pariin välihuutoonkin. Kävi selväksi, että ainakin periaatteellisesti tasolla ed. Laine edelleen oli tuota mieltä, mutta hänen puheenvuorossaan oli myös havaittavissa sivujuonne, joka osoitti, että käytännössä hän pitäytyisi kuitenkin tähän vanhaan.

Joka tapauksessa sosialidemokraattien kanta on se, että enemmistöparlamentarismi kuuluu Suomeen. Se vastaa käsitystämme toimivasta kansanvallasta. Vaikka ed. Aittoniemellä on

omat käsityksensä kansan vaikutusmahdollisuuksista, minusta enemmistöparlamentarismissa nimenomaan kansan tahto määrittelee yhteiskunnan kehityksen suunnan. Jos tuo määrittely tapahtuukin joka neljäs vuosi tai ylipäänsä silloin, kun valtiollisia vaaleja Suomessa on, ei se merkitse sitä, että kansa olisi jollakin tavalla liian vähäisillä voimilla varustettu. Samaa tapaan kuin ed. Koskinenkin uskon, että suomalaiset äänestäjät, toisin kuin ehkä tässäkin salissa liian usein luullaan, omaavat riittävän pitkän muistin, viisauden ja ajattelukyvyyn, joka panee puolueet oikealla tavalla kantamaan vastuuta enemmistöparlamentaarisessa asemassaan.

Joka tapauksessa nykyinen järjestelmä on hämärtänyt poliittisen vallan ja vastuun käsitteet. Se on vaikeuttanut eduskunnan pitkäjänteistä lainsäädäntötyötä. Se on kovin usein johtanut epäjohtomukaisiin poliittisiin kytkäkauppoihin. Lainsäädännölliset ratkaisut ovat monesti olleet rönsyileviä kompromisseja ja kustannuksiltaan, sekin sanottakoon, ylimitoitettuja. Poliittinen osto- ja myyntiliike on Suomen historian ajan murentanut lainsäädännön toimivuutta ja talouden realiteetteja.

Lainsäätämisyjärjestyksen monimutkaisuus on ollut ongelma paitsi eduskuntatyössä myös kansalaisten kannalta. Poliittiset vaihtoehdot ovat hämärtyneet, sekin vaihtoehto, jota ed. Laine edustaa. Hallitus on voinut levitellä käsiään milloin opposition, milloin työmarkkinajärjestöjen vaatimusten varjossa. Parlamenttityö on ollut monimutkaista, ja sen vivahteet ovat olleet kansalaisten käsityskyvyn ulottumattomissa. Enemmistöparlamentarismiin siirtyminen selkeyttää poliittista järjestelmäämme. Suomalaisen kansanvallan kannalta meneillään oleva muutos on vähintäänkin tervetullut.

Osallistuminen kansainväliseen yhteistyöhön, erityisesti Euroopan yhdentymiskehitykseen, edellyttää parlamentin päätöksentekomuotojen kehittämistä ja selkeyttämistä. Nopeasti muuttuvien tilanteiden hallitsemiseksi on myös lainsäädäntöä voitava muuttaa ilman tarpeettomia viivytyksiä. Tilanne, jossa eduskunnan enemmistön luottamusta nauttivan hallituksen ja eduskunnan enemmistön tahdon vastaisesti ei voitaisi toteuttaa Suomen lainsäädännön ajankäytöstä, olisi kestämätön.

Eduskuntaryhmien jo tänäkin päivänä useampaan kertaan mainittu, viime joulukuun 5 päivänä syntynyt yhteisymmärrys enemmistöparlamentarismiin siirtymisestä on historiallinen. Toteutuessaan se merkitsee laajinta Suomen

poliittisen järjestelmän demokratisointia yksikamarisen eduskunnan ja yleisen äänioikeuden saavuttamisen jälkeen. Erityisen merkittävää on, että yhteisymmärryksen taakse jo nyt on saatu kaikkien suurimpien eduskuntaryhmien ja myös lukuisten näihin ryhmiin kuulumattomien kansanedustajien tuki. Suomalaisen kansanvallan kannalta on ilahduttavaa, että kerrankin on voitu tehdä pitkälle tulevaisuuteen vaikuttava kansanvaltaa vahvistava ratkaisu ilman päivänpoliittista tai opposition ja hallituksen välistä taktikointia.

Nyt lähete keskustelussa olevan lakiehdotuksen mukaan lepäämäanjättämismahdollisuudesta luovutaan ja eduskunnan yksinkertainen enemmistö voi säätää pysyviä verolakeja. Kuitenkin 67 kansanedustajalla säilyy mahdollisuus jättää lepäämään yli yksien valtiopäivien sellainen laki, joka heikentäisi toimeentulon lakisääteistä perusturvaa. Lakiehdotusta on syytä ryhtyä käsittelemään perustuslakivaliokunnassa niin ripeällä aikataululla kuin käsittelyn tarpeellinen perusteellisuus vain suinkin myöten antaa.

Viime vuoden joulukuussa eduskuntaryhmien välille saavutetun yhteisymmärryksen mukaisesti lakiehdotus tulisi hyväksyä kiireellisenä, sanottakoon se taas kerran. Tähän tavoitteeseen ovat kaikki suuret eduskuntaryhmät ja osa pienemmistäkin ryhmistä sitoutuneet, myös keskustan ryhmä hyvin muistissa olevien värikkäiden hetkien jälkeen.

Siihen saakka, kunnes kiireellinen uudistus on toteutunut, on voimassa väliaikainen valtiopäiväjärjestyksen 66 a §, joka koskee nk. säästölakien säätämisyjärjestystä. On kuitenkin toivottavaa, itse asiassa välttämätöntä, että tämä väliaikaispykälä jää kuolleeksi kirjaimeksi. Tämä sinipunahallituksen aikanaan esittelemä laki on selkeästi huonompi vaihtoehto kuin kiireellisenä toteutettava pysyvä muutos. Se on sitä niin opposition kuin hallituksenkin kannalta. Sen nojalla voidaan lyhyeksi aikaa säätää vain valtion menoja vähentäviä lakeja. Maamme talouden ongelmien korjaaminen kuitenkin edellyttää pysyvää ja laaja-alaista välineistöä eduskunnan lainsäädäntötyölle. Jos tämä valtiopäiväjärjestyksen 66 a § on pitkään voimassa, on olemassa vaara, että se aiheuttaa lainsäädäntöön epätasapainoa ja vääristyneisyyttä: Lainsäädäntöteknisistä syistä hallitus ajaa läpi lakeja, jotka ovat väliaikaisia ja rakenteellisiin ongelmiin nähden hampaattomia.

Huonosti harkituilla säästöillä saadaan aikaan enemmän vahinkoa kuin valtiontaloudel-

lista hyötyä. Sen vuoksi sellaisten lakien säätäminen, joilla voidaan pysyvästi muuttaa vanhentuneita ja tehottomia rakenteita kokonaisuudessaan, on yhteiskunnan kokonaisedun kannalta tavoiteltavampaa edellyttäen kuitenkin, että valtaa käyttävällä hallituksella on joltisenkin verran järkeä päässään.

Korostan vielä, että tämän vuoksi on erityisen ponnekkaasti pyrittävä siihen, että väliaikainen säästölakien säätämisyjärjestys jää käyttämättä. Tämä varmistetaan parhaiten sillä, että pysyvä lepäämäänjättämissäännösten ja verolakien määräämismistövaatimuksen kumoaminen toteutetaan kiireellisenä. Toivon, että tämä viesti saavuttaa myös ne eduskuntaryhmät, jotka ovat vastustaneet väliaikaista muutosta ja samalla kuitenkin suhtautuneet kriittisesti pysyvän muutoksen kiireellisuuteen. Totta kai silloin katseet kääntyvät erityisesti vasemmistoliittoon, joka ehdottomasti vastusti väliaikaisen muutoksen voimaan tuloa ja joka joutuu sen tosiasian eteen, kun kiireellisyydestä aikanaan äänestetään, että se valitsee joko kiireellisuuden taikka tämän henkeen ja vereen vastustamansa väliaikaisen muutoksen kesken. Toivon, että siinä tilanteessa vasemmistoliitto historiallisen perinteensä mukaisesti kääntyy sille kannalle, jonka periaatteen muodossa eduskuntaryhmän puheenjohtaja Helle aiemmin tänään kertoi.

Arvoisa puhemies! Lepäämäänjättämissäännösten poistamiseen liittyvä toimeentulon lakisääteistä perusturvaa koskeva poikkeus, joka siis sisältyy samanlaisena sekä väliaikaiseen 66 a §:ään että nyt lähetekeskustelussa olevaan esitykseen, on herättänyt jonkin verran keskustelua ja tulkintaerimielisyyttä. Sosialidemokraattien mielestä tämän säännöksen tarkoituksena on turvata tietty etuuskien vähimmäistaso, mutta minkäänlaista kannanottoa nk. perusturvan ja ansioturvan välillä siihen ei sisälly puhumattaakaan kannanotosta erilaisten hallinnollisten järjestelmien välillä.

On sinänsä ongelmallista, että poliittiseen käyttöön on alun perinkään lanseerattu perusturvan käsite, joka nyt juridisoitaisiin. Kun näin kuitenkin tehdään, on käsite irrotettava alkupeiräisestä yhteydestään poliittisen propagandan välineenä. Perustuslakivaliokunnan kannanotoissa toimeentulon lakisääteistä perusturvaa ei olekaan tyhjentävästi määritelty. Perustuslakivaliokunta tulee jatkossa olemaan tarkan paikan edessä, ja on erityisen toivottavaa, että valiokunnan tulkinnot ovat johdonmukaisia,

kestäviä ja irrallaan mahdollisista poliittisista pyynnöistä puoleen taikka toiseen.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Kalliomäki toivoi vasemmistoliiton tukea tälle asialle, niin ed. Kalliomäki jätti kokonaan käsittelemättä juuri sen aihepiirin, jota vasemmistoliiton taholta on tänäänkin kaikissa puheenvuoroissa korostettu, ja se on perusoikeuksien turvaamisen asema. Me nimenomaan edellyttämme sitä, että perusoikeudet ovat eduskunnan käsittelyssä ja eduskunta on niistä tehnyt päätöksensä, sehän on meidän ryhmämme kannanoton sisältö.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Käsitteelin varsin laajasti perusoikeusproblematiikkaa valtiosääntöuudistukseen liittyen 17 päivänä tammikuuta, jolloin tämä väliaikainen muutos oli päätöskäsittelyssä, joten en tässä yhteydessä halunnut sitä toistaa. Se viesti varmasti on hyvin ed. Laineen mielessä. Minusta sen verran voi kerrata, että sosialidemokraatit pitävät erityisen tärkeänä sitä yhteyttä, joka perusoikeuksien järjestämisellä on valtiosääntöuudistuksen kanssa, ja että se tapahtuu myös sovitussa aikataulussa. Ryhmien välisessä sopimuksessa on päätetty, että perusoikeusuudistus tulisi voimaan heti seuraavan eduskunnan alkutaipaleella. Siitä on selkeä yksimielisyys.

Vielä voin sanoa, että perusoikeusuudistuksen sisältö, vaikka sitä ei ole tietenkään voitu yksiselitteisesti lyödä lukkoon missään sopimuksessa, kun se on vasta nyt tulossa komiteamietinnön mukaisena ulos, on kuitenkin komiteamietinnössä tulossa pykälämuodossa, joka hyvin selkeästi näyttää suunnan perusoikeusuudistukselle. Mielestäni siinä on kaikki eväät myös vasemmistoliitolle katsoa uudistusta sillä silmällä, että se antaa riittävän pohjan ottaa kantaa mm. nyt esillä olevan esityksen kiireellisyysjärjestykseen.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Nyt esillä olevaan valtiopäiväjärjestyksen muuttamiseen voi suhtautua kolmellakin eri tavalla. Voi pitää hyväksyttävänä vain nykyistä tilapäistä säästölakien säätämisyjärjestystä, joka mahdollistaa tiettyjen ns. säästölakien säätämisen yksinkertaisella enemmistöllä. Tämä lakihan on voimassa vuoteen 1995. Toinen vaihtoehto on se, että hyväksytään puhtaasti taloudellista lainsäädäntöä eli valtion budjettia koskevat määrä-

enemmistöjen heikennykset eli poistamiset pysyvästi. Kolmanneksi voidaan hyväksyä kaikki määräenemmistöjen poistamiset tavallisista laeista ja verolaeista, kuten nykyisessä ehdotuksessa esitetään. Lisäksi joudutaan varsin pian ottamaan kantaa perusoikeuksien muutokseen, jolla on liittymäkohtia moniin kysymyksiin. Seuraavassa eräitä kannanottoja.

Käsitykseni mukaan valtiosäännön tavallisia lakeja ja verolakeja koskevat määräenemmistösäännökset ovat toimineet poliittisia oloja vakiinnuttavina ja mietinnössäkin, johon täällä on viitattu, mainittua ns. konsensuspolitiikkaa vahvistavina tekijöinä. Pidän tätä periaatteessa myönteisenä.

Toiseksi tavallisten lakien lepäämään jättämissäännöksissä on periaatteessa eroteltavissa kahdenlaisia säännöksiä. Asiaa käsitellyt Niemi-vuon komitea viittaa tähän eroon mietinnössään sivulla 95 arvioidessaan muita kuin ns. budjetti- ja talouslakeja koskevia määräyksiä seuraavasti: ”Lähinnä tulisi kysymykseen lepäämäänjättämismahdollisuuden kytkeminen sellaiseen lainsäädäntöön, jonka luonteeseen kuuluu pysyvyys ja jonka nopea ja yllättävä muuttaminen saattaisi vaarantaa yksilön oikeusturvan tai turvallisuuden tunteen. Tällaisia olisivat monet vanhaan laeilla järjestetyt kysymykset, esimerkiksi avioliitto- ja perintölainsäädäntö, rikoslainsäädäntö ja yksityisoikeuden perusteet. Myös perusoikeuksien sellainen vähäisempi rajoittaminen, joka on ns. lakivarausten vuoksi toteutettavissa tavallisella lainsäädännöllä, voisi kuulua lepäämäänjättämismahdollisuuden suojaamaan piiriin.” Tämä kanta ei muodostunut komitean kannaksi.

On todettava, että näiden lakien kohdalla lepäämäänjättäminen on korkeintaan yli seuraavien valtiopäivien eli puolitoista vuotta. Katson, että lepäämäänjättämiskiellon ulkopuolelle tulisi jättää sen kaltaiset yllä mainitut ja muut eettisiä, rikosoikeudellisia, yksityisoikeudellisia ja vastaavia asioita koskevat lait, joilla on periaatteellista merkitystä. Esimerkkinä voisi hyvin käyttää vuodenvaihteessa esillä ollutta huumausainelain ja rikoslain muuttamista. Toimikunta esitti lievän käytön sallimista rangaistuksesta. Ellei oikeusministeri olisi jämäkästi vastustanut tätä ehdotusta, voisi se hyvinkin pian tulla systeemin kautta eduskunnan hyväksyttäväksi, ääritapauksessa vaikka hallituskysymyksenä. Onneksi ministerin pokka piti, mutta jos ei olisi pitänyt, olisi kohtuullista saada tällainen huono esitys 67 äänellä ainakin yli seuraavien valtiopäivien. Sil-

loin kansan kärttyisä käsi ja ääni voisi pistää pönkän oven eteen ja huono ehdotus ei menisi-kään läpi sitä seuraavilla valtiopäivillä. Ainakin mahdollisuus julkiseen keskusteluun tuotaisiin mukaan.

Perustuslakeja ei mietinnössä ehdoteta muutettavaksi. Kuitenkin viitataan painavasti tekeillä olevaan perusoikeusuudistukseen, ja tiedossa on poliittinen tahto perusoikeuksien tämentämiseksi samalla, kun lepäämäänjättämisoikeuksia kavennetaan. Taloudellisten ja sosiaalisten perusoikeuksien täsmällinen määrittely perustuslaissa on ongelmallista siinä suhteessa, että monet näistä oikeuksista riippuvat käytännön talouspolitiikan ym. seikkojen onnistumisesta.

Korostan, että olemassa olevassa lainsäädännössä, sekä todennäköisesti säädettäväksi tulevassa lainsäädännössä geeniteknologia tästä eräänä esimerkkinä, on monia syvästi ihmisoikeuksia ja eettisiä perusarvoja koskettavia ulottuvuuksia. Korostan, että perusoikeuksia täsmennettäessä tulee elämän suojele ja eettiset perusarvot ottaa painavasti huomioon sekä samalla on korjattava näiden perusoikeuksien kanssa ristiriidassa oleva lainsäädäntö nopeasti.

Eri yhteyksissä on ollut esillä mainitun lainsäädännön säätämisyjärjestys, siis valtiopäiväjärjestyksen muutos, sen vauhti. Olennaista on, että mainittu, kuvailemani jako taloudellisten ja muiden lakien välillä säätämisyjärjestyksen osalta tuodaan selkeästi lainsäädäntöön esimerkiksi siten kuin itse asiassa nyt tilapäisesti voimassa olevassa laissa asia on säädetty ja hoidettu. Jos tämä muutos ei toteudu, on aika arvioida lopullista suhtautumista esillä olevaan lakiehdotukseen.

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Normaali-parlamentarismi on kaunis ja ylevä ilmaisu, paljon myönteisempi ilmaisu kuin enemmistödiktatuuri. Kun kaiken lisäksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamislakia käsiteltäessä puhutaan valtion menojen säästämisestä, niin tavallinen kansalainen uskoo, että nyt tehdään todella kannatettavaa ja erinomaisen hyvää uudistusta. Mistään kauniista ja myönteisistä uudistuksista ei tässä valtiopäiväjärjestyksen muutoslaissa kuitenkaan ole kyse.

Se, mistä todella on kyse, paljastui jo tammi-kuun 17 päivänä eduskunnassa äänin 144—28 hyväksytystä edellisen hallituksen antamasta lakiesityksestä valtiopäiväjärjestyksen väliaikai-

seksi muuttamiseksi. Tätä lakiesitystähän nykyinen johtava hallituspuolue Suomen keskusta samoin kuin kristillinen liitto vastustivat johdonmukaisesti vielä edellisessä eduskunnassa oppositiossa ollessaan. Nyt hallitusvaltaan päästyään sekä keskusta että kristilliset hyväksyivät yksinkertaisen eduskuntaenemmistön diktatuurivalan mahdollistavan lain.

Tammikuuisessa äänestyksessä vain SMP:n ja vasemmistoliiton eduskuntaryhmät sekä yksi vihreän liiton kansanedustaja vastustivat tätä nyt maaliskuun alussa voimaan tulevaa enemmistödiktatuurilakia. Suomen keskustan poliittisen pelin ja suorastaan narrimaisen takinkäänöksen tässäkin asiassa paljastaa selvimmin se, että nyt lähetekeskustelussa olevan valtiopäiväjärjestyksen muutoksen vakinaistamislain on ehdottanut oikeusministeri Pokka ja Suomen keskusta on etukäteen neuvotellut suurimman oppositiopuolueen SDP:n kanssa lain hyväksymisestä. Voidaankin perustellusti olla samaa mieltä kuin eduskuntaryhmän puheenjohtaja Aittoniemi väliaikaislain tammikuuisessa keskustelussa. SDP:n eduskuntaryhmän menettelyssä voidaan haistaa poliittisen petoksen tuoksu. Entinen valtionhoitajapuolue on mennyt retkuun.

Vaikka lakiesityksessä vakuutellaan jälleen kerran, ettei lakisäateistä toimeentulon perustuvaa heikennetä, niin mitään takuita ei todellakaan ole. Hallitus on omin veronkiristyksen sekä maksujen ja hintojen korotuksin jo nyt heikentänyt muutenkin riittämättömiä sosiaaliturvan vähimmäisetuuksia. Yksinkertaisella eduskuntaenemmistöllä voidaan pienituloisten verorasitusta edelleen kiristää. Jos ja kun SDP, vihreät ym. ovat samassa rintamassa hallituspuolueiden kanssa, niin kahden kolmasosan määräänemmistöllä eduskunnassa voidaan myös perusturvalait romuttaa, kuten osin jo tapahtui työllisyyslain heikentämisessä ja huoneenvuokralain huonontamisessa.

Herra puhemies! Kun tiedossa lisäksi on, että myös kunnallislakiin on tarkoitus saada jo uuden kunnallisvaalikauden alkaessa ensi vuoden alusta vastaava määrävähemmistösuojan romutus ja siirtyminen lähes kaikessa kunnallistaloudessa kunnanvaltuuston yksinkertaisen enemmistön diktatuurivaltaan, niin heikompiosainen kansanosa joutuu pakostakin olemaan huolissaan.

Toimeentulovaikeuksissa elävien kansalaisten tulevaisuutta vakavasti ajatellessani en voi olla hyväksymässä enkä puolustamassa siirtymistä

enemmistödiktatuuriin. Vähemmistössä olevan opposition tasapainoittava vaikutus on tarpeen muuten liian kylmäksi ja kovaksi käyvän talouspolitiikan oikeudenmukaistamiseksi.

Kansalaisten puolustamiseksi määrävähemmistösäännökset ovat välttämättömiä siitä huolimatta, että valtiopäiväjärjestyksen väliaikainen muutos on voimassa kesäkuun 95 loppuun saakka, ja siitä huolimatta, että lakiesitykset taloudellisista, sosiaalisista, sivistyksellisistä sekä ympäristöön liittyvistä perusoikeuksista ovatkin valmisteilla.

Ed. M. L a u k k a n e n : Arvoisa herra puhemies! Kysymys on todellakin hyvin mittavasta valtiosääntöuudistuksesta, jolla on tietysti aivan välitön suora yhteys päätöksentekoon, mutta myös laajempia parlamentarismin toimivuuteen liittyviä ulottuvuuksia.

On aivan selvää, että nyt muutoksen kohteena olevat valtiopäiväjärjestyksen säännökset ovat ilman muuta oman aikansa tuotteita, joilla on ollut kiistämättä myönteinen merkitys suomalaisen demokratian toimivuudelle ja keskeinen rooli myös suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan luomisessa.

Voidaankin ehkä sanoa, että lepäämäänjättämissäännöstö nykyisellään on suosinut hyvin laajaa konsensusta edellyttävää uudistuspolitiikkaa ja toiminut tuolloin hyvin, mutta toiminut huonosti heti, kun on tultu aikaan, jolloin ei ole ollut enää kykyä tehdä uudistuksia, jakaa kakua, vaan yrittää vain turvata hyvinvointiyhteiskunnan perusteita. Minusta viime syksy oli oiva esimerkki tästä. Meillä on maassa selkeään eduskunnan enemmistöön nojaava hallitus. Hallitus joutuu kuitenkin neuvotteluin etsimään opposition hyväksyntää politiikalleen. Eihän siinä ole käytännössä mitään järkeä. Tämä onkin johtanut tulokseen, jossa maassa toteutetaan ei-kenenkään politiikkaa sen sijaan, että hallituksella olisi hampaat, eduskunnan enemmistöön perustuva valta, jota se voisi käyttää ja vastata selkeästi politiikkansa tuloksista kansalle vaaleissa.

Erityisesti tämän ongelman ydin on paljastunut tällä vaalikaudella. Sen sijaan että laajalla konsensuksella voitaisiin toteuttaa mittavia uudistuksia, joudutaan nyt tekemään ikäviä talouspoliittisen välttämättömyyden ja pakon sanelemissa ratkaisuissa. Nyt hallitus ei kuitenkaan kykene toteuttamaan tilanteen edellyttämiä ratkaisuja ja sen mukaista politiikkaa, vaan joutuu vesittämään säästölakejaan opposition vaatimuksesta, mutta joutuu silti vastaamaan politi-

ta, eduskuntahan antoi tuolloin tammikuussa omassa vastauksessaan selvät toimintaohjeet hallitukselle, ettei säästölakeja käytetä heikentämään sellaisia palveluja, jotka perustoimeentuloa turvaavan merkityksensä vuoksi ovat rinnastettavissa toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan. Minusta onkin hyvä, että lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on kirjattu ne merkittävimmät etuudet, jotka katsotaan toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan kuuluviksi.

On tietysti muistettava, että perusoikeussäännösten uusimistahan valmistellaan parhaillaan, asia johon tänäänkin on keskustelussa moneen otteeseen viitattu, ja hallitus on luvannut sen käsiteltäväksi eduskuntaan vielä tämän vaalikauden aikana. On myös todettu, että lepäämäänjättämissäännösten käsittelyllä ja perusoikeusuudistuksella on merkittävä suuri yhteys. Siksi olisikin hyvä, että eduskunta tulee saamaan kaiken aikaa riittävän tiedon perusoikeuslainsäädännön valmistelusta.

En malta olla nyt kommentoimatta tässä yhteydessä ed. Kalliomäen viimeistä vastauspuheenvuoroa, jossa hän kai vastasi ed. Laineelle ja korosti sitä, että sosialidemokratitkin ymmärtävät tämän yhteyden. Sitä suuremmalla syyllä ihmettelen, että kun meillä nyt on väliaikainen lepäämäänjättämissäännösten poistaminen hallituksella käytettävissä, joka on todella voimassa vuoden 95 kesäkuun loppuun saakka, meillä ei olisi välttämätöntä pakkoa pyrkiä säätämään tätä lakia kiireellisenä huolimatta siitä, että edelleenkin, ed. Koskinen, seison tiukasti tämän hallituksen ja oppositior ryhmien välisen sopimuksen takana. Olen vain kysynyt, mikä on tämän kiireellisyyden takana. Ehkä ed. Koskinen voi siihen vastata, koska on olemassa nyt väliaikainen laki, me selviäisimme sillä todellakin nämä muutamat vuodet, jona aikana voitaisiin aikaansaada selkeä hallituksen esitys, joka pohjautuu Längin komitean mietintöön. Siltä osin voisimme nähdä sen yhteyden myös niin, että syntyisi edellytykset nähdä, mitä hallituksen lakiesitys perusoikeuksien osalta pitää sisällään, ja sitä voitaisiin selkeästi käyttää myös aineistona rinnakkaisessa käsittelyssä.

Arvoisa puhemies! Tämä loppu oli nyt tällaista pohdiskelevaa kyselyä. Itse olen sitä mieltä, että käsitteillä oleva lakiesitys tulee totta kai viedä läpi. Henkilökohtaisesti näen paljon enemmän hyötyjä enemmistöparlamentarismiin siirtymisestä kuin haittoja, mutta edelleen ymmärrän erinomaisen hyvin lähinnä vasemmistoliiton

taholta tullutta kyselyä käsitteillä olevan lakiesityksen ja perusturva-oikeuksien välisen yhteyden turvaamisesta.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä ensinnäkin totean, että pidän hyvänä sitä tapaa, jolla ed. M. Laukkanen puheenvuoronsa loppuosassa suoritti tätä pohdiskelua. Niin minäkin yritin yrittämättä sanoa ikään kuin viimeistä sanaa tai totuutta.

Mutta varsinaisesti tämän vastauspuheenvuoron pyysin sen johdosta, että ed. Laukkanen sanoi, että kansalaisille on epäselvää, kuka on vastuussa, ja siitä johtuen on säännöksiä muutettava. Kun viime vaalikauden eduskunnassa istuin ja kuulin joka istuntopäivä siitä, miten se Holkerin hallitus oli vastuussa, niin kyllä minä sen omaksuin ja havaitsin vaaleissa, että kansain sen omaksui: Hallitus tietenkin on vastuussa. Niin se on nykyinenkin hallitus tietysti vastuussa. Ei siitä mihinkään pääse.

Hieman sitä ihmettelen, että kun keskusta on ollut kymmeniä vuosia hallituksessa, se on kaiken aikaa ollut sillä kannalla, että vähemmistösuoja on tarpeen. Mutta nyt tämän hallituksen aikana tämä mielipide on muuttunut.

Ed. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. M. Laukkanen ei ilmeisesti noteerannut ed. Kalliomäen tuomia perusteluja juuri sille, minkä takia tämä väliaikainen säästölakien säätämisyjärjestys on epäonnistunut. Sehän on toispuoleinen. Se koskee hyvin rajattuja, pelkästään valtion menojen säästämiseen tähtäviä lakiehdotuksia. Toisekseen se on voimassa vain tämän vaalikauden. Eli periaatteessa on sellainen poliittisen petoksen mahdollisuus, että kun vaalikausi on loppuun kulunut, ei hyväksyttäisikään koko lepäämäänjättämissäännösten purkamista ja palattaisiin vaikeutettuun ainutlaatuiseseen vaikeaan säätämisyjärjestykseen kaikkien lakien osalta. (Ed. M. Laukkanen: Epäilettekö itseänne?) Tämän takia kiireellinen käsittely on tarpeen tehdyn poliittisen sopimuksen mukaisesti.

Asiallinen rajaushan on juuri sen kaltainen säästölakien osalta — otetaan esimerkiksi valtionosuuslainsäädäntö — että säästölakina voidaan pudottaa valtionosuusprosentteja esimerkiksi yksivuotisilla laeilla. Sen sijaan tämän valtuuslain perusteella ei voida yksinkertaisella enemmistöllä tehdä rakenteellista uudistusta koko valtionosuusjärjestelmään. Tällä lailla päädytään hyvin yksinkertaistettuihin ja huo-

nosti ehkä ongelmiin sopeutuviin ratkaisuihin. On paljon parempi, että voidaan tehdä kokonaisuudistuksia yksinkertaisella enemmistöllä, jolloin koko järjestelmä voidaan panna paremmaksi, sen sijaan että tämmöisiä yksinkertaisia leikkauksia juustohöylämenetelmällä toteutetaisiin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. M. Laukkasen puheenvuoron innoittamana aion tämän puheenvuoron käyttää, mutta nyt ed. Koskinen todella laukaisi esiin sen, mikä on tietysti ollut itsestäänkin selvä mutta mikä nyt varmistui, eli sen, että sosialidemokraatit haluavat varmistua siitä, että kun he todennäköisesti vuonna 1995 vaalien jälkeen — huonostihan heillä oppositioasema menee, jos he eivät ole silloin valtapuolue — palaavat valtaan ja hallitukseen, heillä on samat lain säädökset, millä he mälläävät, toisin sanoen muodostavat samanlaisen parlamentaarisen diktatuurin, joka on tällä hetkellä väliaikaisesti nykyisillä hallituspuolueilla. Aivan oikein, tätähän te olette ajaneet takaa, jotta teilläkin olisi silloin mahdollisuus käyttää tätä oikeutta ja valtaa, jota te nyt hammasta kiristellen kaipaatte ja odotatte nämä muutamat vuodet.

Ed. Aulio: Arvoisa puhemies! Mielestäni mielenkiintoisimmat vaikutukset lepäämäänjättämissäännöstön purkamisesta liittyvät sen vaikutuksiin yleensä Suomen poliittisen kulttuurin eli puolueiden, kansalaisten, eduskunnan ja hallituksen toimintatapoihin ja käytäntöihin. Näistä ajattelin tässä muutaman huomion esittää.

Poliittisen kulttuurin kysymys on sikäli tärkeä, että vuosikymmenien aikana lepäämäänjättämissäännöstön ns. ennakkollinen vaikutus päätöksentekoon on varmasti ollut paljon tärkeämpi ja suurempi kuin säännöstön konkreettinen vaikutus eduskunnassa. Ongelmat säästölakien säätämisessä ja sitä kautta enemmistöhallituksen politiikan toteuttamisessa ovat nykyisessä muodossaan tulleet esille vasta 80-luvun lopulla liittyen valtion ja julkisen talouden tilanteeseen.

Yleensä lepäämäänjättämissäännöstön vaikutuksista poliittiseen kulttuuriin ollaan hyvin yksimielisiä. Niitähän ovat pyrkimys muodostaa laajapohjaisia hallituksia sekä toisaalta konsensushakuisuus jo lainsäädännön valmisteluvaiheessa. On selvää, että opposition myötävaikutus ja sen seurauksena kompromissipolitiikka on korostunut. On muistettava, että tämä säännös-

töhan antaa vähemmistölle, käytännössä oppositiolle, neuvotteluvaltin lähes kaikissa lainsäädäntöasioissa. Esimerkkejä on tästä lueteltu paljon Niemivuon komiteanmietinnössä: Hallitus ei anna eduskunnalle lakeja, jotka todennäköisesti jäisivät lepäämään. Hallitus muuttaa ennakkoon lakiehdotusta opposition vaatimusten mukaisesti jnp. Päätöksenteko hidastuu, ja vastuusuhteet sekoittuvat, ja hallituksen pyrkimykset hämartyvät, kuten erityisesti viime syksynä on tullut esille.

Tietysti kansalaisten kannalta tämä johtaa eräänlaiseen vaihtoehdottomuuteen ja myös siihen, että vaalituloksella on ollut Suomessa perinteisesti varsin vähäinen vaikutus tulevaan hallituspuolueeseen. Laajan hallituspuolueen vaatimus on johtanut siihen, että hallituksen muodostamisessa on ollut olennaisinta puolue-eliittien välinen neuvottelu ja sovittelu eikä niinkään vaalien tulos.

Mitä lepäämäänjättämissäännöstön purkamisen vaikuttaa konsensus- tai yhteistyöhakuisuuteen? On tietysti selvää, että hallituksen asema tulee korostumaan suhteessa oppositioon eikä enää välttämättä tarvita edes Suomessa aika perinteiseksi muodostunutta ennakkosovittelua tai lainsäädännön valmistelua laajapohjaisissa komiteoissa tai työryhmissä. Tämä ei kuitenkaan ole välttämätön seuraus tästä muutoksesta, vaan voi olla myös niin, että konsensushakuisuus ja neuvottelu on aikojen kuluessa niin vahvasti juurtunut suomalaiseen poliittiseen kulttuuriin, että se säilyy eräänlaisena vähemmistösuojana, vaikka siihen pakottanut lainsäädäntö poistuu.

Toisaalta monipuoluehallitukset ovat tehneet myös hallituksista itsestään hyvin moninaisten neuvottelujen ja kompromissien areenan. Tämän muutoksen jälkeen voi olla, että hallitukseen osallistuvien puolueiden ja niiden eduskuntaryhmien kannalta hallitusvastuun kantaminen tulee selkeämmäksi ja eduskuntaryhmien mahdollisuudet kontrolloida hallitusryhmäänsä paranevat. Näin käy, jos hallitukseen osallistuu harvempia puolueita kuin aikaisemmin, jolloin kaupankäynti ja toisiinsa kuulumattomien asioiden paketointi hallituksen sisälläkin vähenee. Tämä voi jopa lisätä eduskunnan valtaa.

Aikaisemmin keskustelussa tulivatkin jo esille tämän lainsäädännön mahdolliset vaikutukset Suomen puoluejärjestelmään. Täällä tuli monessa puheenvuorossa esille arvio siitä, että tämä johtaisi kaksipuoluejärjestelmän syntymiseen Suomessa. Totesin, että tämä on hyvin epäto-

dennäköistä erityisesti siksi, että meillä on suhteellinen vaalitapa, joka on paljon voimakkaampi suoja vähemmistöille ja monipuoluejärjestelmille kuin lepäämäänjättämissäännöstö konsanaan. Myöskään meillä ei ole koskaan ollut käytössä äänikynnystä. Puolueiden vaaliliittojen perustaminen on hyvin helppoa.

Tietysti selvää on, että tämä muutos johtaa todennäköisesti siihen, että pienten puolueiden vaa'ankieliasema hallituspolitiikassa vähenee. Laajapohjaisten enemmistöhallitusten tarve on johtanut siihen, että monia pieniä puolueita on varsinkin 70—80-luvulla käytetty laajentamassa hallituksen harteita. 70-luvulla liberaalit ja RKP, nytemmin myös SMP ja kristilliset ovat usein saaneet kokoonsa nähdessä paljolti sanansijaa politiikassa ja hallituksen työssä. Kun periaatteessa 101 edustajaa riittää hallituksen pohjaksi, voi olla, ettei aivan vastaavaa tarvetta hallituspohjan laajentamiseen ole. Toisaalta tietysti voi kysyä myös sitä, ovatko nämä ns. ylisuuret hallituskoalitiot myötävaikuttaneet myös julkisten menojen kasvattamiseen, kun kaikkien hallitusosapuolien kannattajien edut on pitänyt yhtä aikaa tyydyttää.

Toisaalta voi miettiä lainmuutoksen vaikutuksia vaalitulanteisiin. Olettaa voi kyllä, että vaalikampanjat tuleva kärjistymään ja räväköitymään nykyisestä nykyisten kolmen suuren puolueen kamppailusta siitä, kuka näistä kolmesta pääsee ikään kuin valitsijan asemaan hallituskumppanien suhteen.

On selvää, että tarve viime vaalien alla paljon puhuttuun kolmen suuren hallituspohjaan nyt poistuu, jolloin on ilmeistä, että vaalikamppailut äänestäjien kannalta tulevat mielenkiintoisimmiksi, kun vääleissä tullaan yhä pidemmälle ratkaisemaan tuleva hallituspohja. Tilanne tulee sitä mielenkiintoisemmaksi, kun se yhdistyy myös äänestäjien aikaisempaa suurempaan liikkuvuuteen puoluevalinnoissaan.

Lepäämäänjättämissäännöstöllä on ollut sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia. Tietysti myönteistä on ollut se, että säännöstö on osaltaan eheyttänyt suomalaista yhteiskuntaa, joka vuosisadan alussa oli varsin jakaantunut ja vastakkainasettelun leimaama. Yhteistyöhakuisuus ja myös yhteiskunnan kehittämisen tasapuolisuus ja eri näkökohtien huomioon ottaminen oli erityisesti tarpeen Suomen itsenäisyyden ensimmäisinä vuosikymmeninä ja vielä sotien jälkeenkin. Tältä osin säännöstö on tietysti täyttänyt tehtävänsä. Mutta kuitenkin perinteiset luokka-ajat ja vastakkainasettelut ovat nyky-Suomessa

murtuneet, eikä sen perusteella ole nähdäkseen tarvetta ylläpitää näin monimutkaista ja kattavaa vähemmistön suojaa. Perusoikeudet tulevat varmasti jatkossa joustavammalla tavalla pitämään myös vähemmistön oikeuksista huolta. Mielestäni juuri lepäämäänjättämissäännöstön enemmistödemokratian toimintaa halvaannuttavat piirteet ovat viime vuosina tulleet yhä haittaavammiksi.

Myönteisin vaikutus lepäämäänjättämissäännöstön purkamisella tulee olemaan juuri hallituksen ja opposition vastuusuhteiden selkiytymiseen ja myös politiikanteon selkiintymiseen äänestäjän kannalta. On syytä muistaa, että kyseessä on äänestäjä, joka nykyisin nimenomaan tekee ratkaisunsa yhä enemmän politiikan tulosten ja asioiden kuin luokkapohjaisen sitoutumisen perusteella.

Arvoisa puhemies! Mielestäni Suomessa pitää siirtyä normaalin enemmistöparlamentarismiin suuntaan. Kyllä me suomalaiset olemme siihen jo kypsiä.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Kiinnitin huomiota ed. Aulan sinänsä ihan hyvässä puheenvuorossa yhteen asiaan, kun hän kysyi, ovatko ylisuuret hallitusosapuolten koalitiot johtaneet siihen, että valtion menot ovat kasvaneet, koska kunkin hallituspuolueen kannattajien edut on pitänyt tyydyttää. Päinvastoin, ei tämä ole minun mielestäni kasvattanut valtion menoja, vaan se, että on täytynyt tehdä kompromisseja, pitää osto- ja myyntiliikettä koko tässä poliittisessa järjestelmässä ja ostaa oppositiolta tuki. Tässä osto- ja myyntiliikkeessä, ed. M. Laukkanen, kyllä keskustapuolue on taatusti yhtä raadollinen kuin SDP. Sen kokemuksen mukaan, mikä minulla on vuoden ajalta, sanoisin, että se on raadollisempi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys n:o 230/1991 vp työntekijäin eläkemaksua koskevaksi lainsäädännöksi

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Sosiaali- ja terveysministeri K u u s k o s k i : Arvoisa puhemies! Suomessa väestön ikärakenteen muutos ja eläkejärjestelmien asteittainen voimaantulo johtavat yhdessä siihen, että eläkemeno suhteessa palkkasummaan nousee huomattavasti nykyiseen tasoon verrattuna. Vuonna 1990 työeläkemeno oli noin 13 prosenttia palkkasummasta. Ennusteiden mukaan tämä luku kasvaa nopeasti aina vuoteen 2025 asti, jolloin se on jo 38 prosentin tasolla. Arvioiden mukaan vuonna 2040 työeläkemenot olisivat lähes 40 prosenttia palkoista. Arviot on tehty nykyisen eläkemeno kehityksen perusteella.

Eläkejärjestelmillä on merkittävä vaikutus kansantalouteen. Järjestelmiä tulee kehittää siten, ettei työssä käyvän väestön ja eläkkeensaajien välinen tulonjakoristiriita kärjisty. Mitä useampi taho osallistuu työeläkevakuutuksen maksamiseen, sitä paremmin voimme turvata kasvavien eläkemenojen rahoitus pohjan.

Eduskunnalle annetussa hallituksen esityksessä ehdotetaan tulopoliittisen sopimuksen mukaisesti, että palkansaajat osallistuisivat kaikissa ansioläkejärjestelmissä eläketurvan kustantamiseen. Rahoitukseen osallistuminen lisää työntekijöiden mahdollisuuksia vaikuttaa eläkejärjestelmien kehittämiseen. Luonnollisena seurauksena on myös työntekijöiden vaikutusvallan lisääntyminen työeläkejärjestelmän hallinnossa.

Hallituksen esitykseen sisältyy kolme eri lakia: laki työntekijäin eläkemaksusta, laki valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvassa palveluksessa olevan henkilön eläkemaksusta sekä laki kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain piiriin kuuluvien viranhaltijoiden ja työntekijöiden eläkemaksusta. Nämä lait koskisivat vain vuotta 1993.

Lakiehdotusten mukaan kaikki työ- ja virkasuhteessa tai muussa palvelussuhteessa olevat henkilöt maksaisivat saman suuruista 3 prosentin eläkemaksua riippumatta siitä, minkä ansioläketurvaa koskevan lain piiriin henkilö kuuluu. Työntekijäin eläkemaksua koskeva lainsäädäntö ei kuitenkaan koskisi merimieseläkelain piiriin kuuluvia työntekijöitä. Heidän vakuutusmaksuvelvollisuudestaan säädetään erikseen. Merimiesten työeläkkeistä aiheutuvat kustannukset on jo aiemmin jaettu valtion, työnantajan ja työntekijäin kesken. Merimiesten työeläkemaksu on 8 prosenttia palkkatulosta.

Työntekijäin eläkemaksu pidätettäisiin pal-

kanmaksun yhteydessä. Työnantaja huolehtii sen pidättämisestä sekä tilittämisestä eläketurvan toimeenpanosta huolehtivalle eläkelaitokselle, rahastolle tai viranomaiselle samalla tavoin kuin nykyisinkin. Ehdotuksen mukaan eläkemaksu olisi verotuksessa vähennyskelpoinen siten, ettei se kaventaisi vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen vähennyskelpoisuutta.

Eläkemaksu peritään saman suuruisena sekä yksityisen että julkisen sektorin eläkejärjestelmien piiriin kuuluvalla työntekijältä. Eläkemaksu pidätetään myös tulo- ja varallisuusverolain 54 §:n mukaisesti ulkomailla tehdystä työstä maksetusta verovapaasta tulosta.

Yksityisen sektorin työeläkejärjestelmän osalta työmarkkinaosapuolet sopivat, että työntekijän eläkemaksusta kohdistetaan 2,5 prosenttiyksikköä työeläkemaksun tasausosaan ja 0,5 prosenttiyksikköä käytetään vanhuuseläkkeiden rahastointiin. Tämä toteutetaan siirtämällä rahastointia vastaava määrä tasausrahastosta vanhuuseläkerahastoon. Muulta kuin 0,5 prosenttiyksikön osalta työntekijän eläkemaksu alentaa työnantajan maksua. Lähtökohtana on, että työntekijän eläkemaksulla ei muutettaisi palkan antaman toimeentulon ja eläkkeen antaman toimeentulon keskinäistä suhdetta.

Arvoisa puhemies! Palkansaajien ansioperusteisen eläketurvan laajuus ja järjestämistapa vaihtelevat huomattavasti eri teollisuusmaissa. Eläketurvan rahoittaminen on pääasiassa työnantajan ja työntekijöiden vastuulla. Valtio ei yleensä osallistu meidän työ- ja virkaeläkejärjestelmiimme rinnastettavien eläkejärjestelmien rahoittamiseen. Muualla maailmassa on yleistä, että työntekijä osallistuu työnantajan ohella eläketurvan rahoittamiseen. Ruotsissa vakuutettu ei kuitenkaan osallistu lakisääteisen eläkejärjestelmän kustantamiseen. Muun muassa Saksassa, Luxemburgissa, Kanadassa ja Japanissa työnantajan ja työntekijöiden maksuosuudet ovat yhtä suuret. Tanskassa puolestaan työnantajan maksuosuus on kaksi kertaa niin suuri kuin työntekijän. Työntekijät osallistuvat eläketurvansa kustantamiseen myös Isossa-Britanniassa, Belgiassa, Alankomaissa, Itävallassa, Ranskassa ja Sveitsissä. Työntekijöiden maksuosuus on pienimmillään yleensä 1–2 prosenttia palkasta. Useissa maissa maksuosuus vaihtelee kuitenkin 7:n ja 11 prosentin välillä. Eräissä maissa työntekijöiden maksuosuus nousee suuremmissa tuloluokissa jopa 18 prosenttiin.

Suomessa työeläkejärjestelmä ja sen kehittäminen on kuulunut työmarkkinajärjestöjen neu-

vottelemiin kysymyksiin. Vuosia 1992 ja 1993 koskeva tulopoliittinen sopimus ei ole tässä suhteessa poikkeuksellinen. Vaikka nyt esitetyt lait ovatkin väliaikaisia, on järjestelmää jatkossakin tarkoitus kehittää siltä pohjalta, että työntekijät osaltaan rahoittavat työeläketurvaansa. Uudistus on merkittävä ja vaatii vielä yksityiskohtien hiomista.

Työnantajien ja työntekijöiden eläkemaksujen perusteena olevien palkka-käsitteiden yhtenäistämismahdollisuudet selvitetään tulopoliittisen sopimuksen mukaan erikseen. Jos työmarkkinaosapuolet sopivat vuoden 1992 syyskuun loppuun mennessä yhtenäisestä palkka-käsitteestä, sitä voidaan soveltaa jo vuoden 1993 työeläkemaksuun. Myös eri ansioeläkkeiden erilaisesta menokehityksestä työntekijän maksun määräytymiselle aiheutuvat ongelmat ja muut pysyvään järjestelmään liittyvät yksityiskohdat pyritään selvittämään samoin syyskuun loppuun mennessä. Saattaa siten olla mahdollista, että nyt annettuun hallituksen esitykseen sisältyviä lakiehdotuksia joudutaan muuttamaan ensi syksynä.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tämän lakiesityksen eduskunta voisi tämän kevään aikana mahdollisimman nopeasti käsitellä ja sillä tavalla luoda hieman uuden tyyppiselle järjestelmälle pohjaa.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Katsotaan nyt, miten hallituksen esitys tulee etenemään. Suomessahan työeläke on palkan jatke. Asiahan ei ole niin, että työnantaja hyvään hyvyttään maksaa osuuttaan, vaan se on osa palkkakustannuksia. Suomessa sosiaaliturva perustuu palkkojen alennukseen. Tätä taustaa vasten on tietysti jossain määrin ristiriitaista se, että nyt työntekijän maksurasitusta lisätään. Vaikutusvaltaa on ollut mahdollista lisätä jo aikaisemminkin, mutta valitettavan hitaasti siinä on edetty.

Mutta samaan aikaan kun maksurasitusta lisätään niin yksityisellä kuin julkisellakin sektorilla, tiedän, että nyt sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on palkansaajajärjestöille antanut tehtäväksi ruveta purkamaan valtion ja kuntien eläkejärjestelmiä niin, että saavutettaisiin 60 prosentin taso 40 vuoden kertymäajalla. Erityisesti naisten kannalta, jotka vielä ainakin nykyisin niin EY:ssä kuin sen ulkopuolellakin lapset tekevät, 40 vuoden kertymäaika on liian pitkä. Eli kun nykyinen hallitus pyrkii siihen, että kertymäaika julkisella sektorilla 60 pro-

sentin eläketasoon on 40 vuotta, niin naiset eivät tule tätä käytännössä saavuttamaan. Muutoinkin ajattelutapa erityisesti keskustan piirissä on, että suositetaan tasarahaa: Viime viikolla täällä oli Venäjän parlamentin edustajia, jotka tuntevat tasaruplaperiaatteen, ja he ovat nimenomaan kiinnostuneita siitä järjestelmästä, joka perustuu työn tekemiseen ja siihen, että sen pohjalta sosiaaliturva annetaan. Tässä mielessä on käymässä niin, että meidän hallituksemme piirissä on kiinnostuttu venäläisestä järjestelmästä ja he ovat kiinnostuneita suomalaisesta ansiosidonnaisesta järjestelmästä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Kuuskoski toivoi, että valiokunnassa esitys käsiteltäisiin nopeasti. Samalla hän kertoi, että jos työmarkkinajärjestöjen välisissä neuvotteluissa pystytään sopimaan syyskuun loppuun mennessä esimerkiksi palkka-käsitteestä, lakia saatetaan muuttaa jo ennen kuin se tulee voimaan ensi vuoden alusta. Mielestäni ei ole mitään mieltä siinä, että valiokunta nyt tekee yhden lain ja syksyllä alkaa sitä muuttaa, vaan asia pitäisi loppuun asti harkita.

On monta syytä, minkä takia esitystä ei ollenkaan kannattaisi lähteä viemään eteenpäin. Ensisijainen tarkoitushan on, niin kuin hallituksen esityksen perusteluissakin sanotaan, että palkkatasoa alennetaan työntekijöiden eläkemaksun määrällä, siis 3 prosentilla. Kun tämä on tavoitteena, on erittäin vaikea sitä hyväksyä varsinkin, kun järjestelmä on tehty aivan toisin kuin ministeri Kuuskoski kertoi monissa muissa maissa olevan. Tämä on tehty niin, että vakuutetun lopullinen maksuosuus on sitä suurempi, mitä pienemmistä tuloista on kysymys, sillä maksu on vähennyskelpoinen verotuksessa. Eli suurituloiset, jotka tietysti maksavat enemmän veroa, hyötyvät tästä enemmän kuin pienituloiset. Kaikkein eniten tästä kärsii niin pienituloiset, että hän ei maksa veroa ollenkaan. Hän tulee siis maksamaan täydet 3 prosenttia tätä maksua. Maksuhan tullaan keräämään, niin kuin hallituksen esityksessäkin todetaan, sellaisestakin palkkatulosta, jonka perusteella eläketurvaa ei kerry. Tämä on todella epäoikeudenmukaista. Jos maksu kertyisi niin, että se on suurempi, kun tulot ovat suuremmat, tätä voisi vielä jollain tavalla ymmärtää, mutta tällaisena esitystä ei voi millään ymmärtää eikä ole mitään aihetta kiirehtiä asian käsittelyä sosiaalivaliokunnassa.

Sosiaali- ja terveystministeri K u u s k o s k i : Arvoisa puhemies! Ed. Skinnarin puheenvuoron johdosta haluan vain todeta, että minä kannatan niin kuin Suomen keskustakin kannattaa sellaista järjestelmää, jossa ovat nämä kaksi tukijal- kaa: hyvä peruseläketurva ja sen lisäksi ansioelä- keturva. Meidän täytyy mitoittaa turvamme siltä pohjalta, mitä me olemme yhteisesti saaneet aikaan. Meillä on nyt sellainen tilanne, että me olemme ottaneet — tai osa suomalaisista on ottanut — vähän förskottia eli olemme pyrkinneet saamaan itsellemme sellaisia etuuksia, joita emme ole omalla työllämme saaneet aikaiseksi ja siinä on aika pitkälti tämän laman syy.

Mitä tulee kuntien ja valtion eläkejärjestel- miin, olen omana käsityksenäni esittänyt, että minusta lähitulevaisuudessa niitä pitäisi kehittää yhteneväisemmiksi yksityisen sektorien järjestel- mien kanssa.

Mitä tulee naisten asemaan tässä tilanteessa, niin ed. Skinnari varmaan tietää, että minä olen jo vuosia kannattanut sitä, että myös kotona tehtävästä työstä, lastenhoitotyöstä, tulisi kertyä eläketurvaa. Se on työtä, jolla tätä kansakuntaa monin tavoin rakennetaan, ja myös tämä ed. Skinnarin mainitsema epäkohta voitaisiin silloin poistaa. Kotona tehdyn työn ja kotona tehdyn hoitotyön arvostuksesta valitettavasti ei ole täy- sin yhteneväistä näkemystä pystytty rakenta- maan.

Mitä tulee ed. Stenius-Kaukosen näkemyk- siin, niin tietysti täytyy sanoa, että tämä oli ratkaisu, joka oli mahdollista saada tulopoliitti- sen kokonaisratkaisun yhteydessä aika laajalla yksimielisyydellä. Toivottavasti tulevaisuudessa on mahdollisuus järjestelmää kehittää niin, että se on mahdollisimman tasapuolinen ja ottaa myös eri tulotasolla olevien ihmisten aseman oikeudenmukaisesti huomioon.

Mitä tulee siihen, pitäisikö meidän ehkä ko- konaan siirtyä järjestelmään, jossa nähtäisiin, että nämä sosiaaliturvaetuudet ovat eräällä ta- valla palkkaa, ei tietysti ole mahdollonta, että meillä jonain päivänä olisi myös sellainen järjes- telmä, että sosiaaliturvaetuudet olisi jo selkeästi kirjattu osaksi palkkaa ja eräällä tavalla työntekijä suorittaisikin nämä maksut. Silloin tulisi ehkä selvemmäksi se, että kaikki etuudet on rahoitettava. Mitään ilmaista tässä maailmassa ei ole.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Her- ra puhemies! Kyllä työntekijä osallistuu itse näihin kustannuksiin. Hänen työnsä pohjalta

hän maksaa itse ja työnantaja maksaa. Korostan vielä, ettei työnantaja maksa ihan huvikseen siksi, että hänestä on mukava maksaa, kun on niin hyviä työntekijöitä, vaan se on osa palkkaa. Tämä pitää ottaa huomioon. Meillä on tietysti palkkaerot. En minä ymmärrä, miten joku johta- ja saa 50 000—150 000 markkaa kuukaudessa palkkaa. Se on se ongelma. Miksi hän saa näin suurta palkkaa, kun katsoo sitä, mikä tulos on tällä hetkellä?

Ongelmahan on se, että me olemme niin tavattomasti velkaantuneita. Ei meidän ongel- mamme ole sosiaaliturva, joka on keskivertoso- siaaliturva Euroopassa, vaikka sitä kuinka kat- sotaan. Meillä ei ole keskivertohinnat eivätkä asumiskustannukset, vaan ne ovat ylettömän korkeat verrattuna tähän. Tässä mielessä on kansantaloudellisesti täysin nurinkurista, että tälläkin maksulla ennestään kurjistetaan niitä ihmisiä, jotka loppujen lopuksi pyörittävät tätä yhteiskuntaa. Se, että lähtee aamulla palkkatyö- hön, ei välttämättä kaikille ole mikään ilo. Se on nähty esimerkiksi Ruotsissakin, jossa siirtolaiset osoittavat, kuinka ruotsalainen yhteiskunta toi- mii siirtolaisten voimin. Suomeenhan ei siirtolai- sia otettu 60-luvulla, vaan silloin houkuteltiin naiset töihin. Suomessa naiset ovat siirtotyövoi- ma. Nyt, jos menettelään kuten hallitus aikoo tämän julkissektorin osalta, että tätä eläkekerty- misaikaa pidennetään, niin sehän ei juuri suosi- kaan kotityötä ja sitä, että ollaan poissa. Päin- vastoinhan aika pitäisi pitää siinä 30 vuodessa, jotta naiset voisivat olla kotona ja hankkia kuitenkin 30 vuodessa eläketurvan eikä niin, että heidän pitää olla työelämässä 40 vuotta saavut- taakseen edes sen 60 prosentin tason.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspu- heenvuoro): Herra puhemies! On tehtävä selväk- si tämä lähtökohta, että työeläkemaksut, TEL- maksut, ovat työntekijän palkkaa jo tällä hetkel- lä. Työntekijät ovat moneen kertaan myyneet osan palkkaa. Että he ovat saaneet eläke-etuuksia, he ovat joutuneet sen myymään työehtosopi- musneuvotteluissa. He ovat moneen kertaan maksaneet niistä eläkkeistä, joista heille on lu- vattu, että he tulevat ne jatkossa saamaan. Jos näitä nyt lähdetään leikkaamaan, se on todella näiden ihmisten pettämistä, koska he ovat aikai- semmin luopuneet palkastansa juuri sillä perus- teella, että he tulevat aikanaan eläkkeen saa- maan. Siis tätä työeläkemaksua on tarkasteltava osana työntekijän palkkaa.

Siinä mielessä on tietysti sama, millä tavalla se

kerätään — tai ei se ole ihan sama, millä tavalla se kerätään. Kun tällä hetkellä se on kerätty niin, että työnantaja on päättänyt, miten sitä käytetään, niin se on ongelma. Jos ajatellaan, että se kerätään työntekijältä suoraan ja työntekijät pääsevät määräämään siitä, millä tavalla rahat käytetään, niin tämä tietysti lisää työntekijäpuolen päätösvaltaa.

Mutta ongelma tässä hallituksen esityksessä on nimenomaan se, että sen tavoitteena on selvästi taas kerran leikata, nimenomaan alentaa palkkatasoa ja vielä jatkossa heikentää eläke-etuuksia. Tämä yhtälö ei kerta kaikkiaan mielestäni sovi niille ihmisille, jotka ovat työtä tehneet ja jotka ovat moneen kertaan ne tulevat eläkkeensä jo maksaneet.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnari totesi, että Suomi on tavattoman kallis maa. Mutta, ed. Skinnari, jos verrataan kansainvälisiä tilastoja, mm. Oecd:n tilastoja, niin Suomessahan palkat ja ostovoima on nimenomaan suhteutettu tähän korkeaan kustannustasoon. Meillä esimerkiksi elintarvikkeisiin palkasta menee aivan hyvää keskieurooppalaista tasoa oleva 18—19 prosenttia kuukaudessa. Siinä kilpailussa me hyvin pärjäämme. Mutta, ed. Skinnari, meidän ongelmamme on se, että meidän tehollinen työaikaamme on aivan toista mitä se on Euroopassa, saatikka Japanissa. Meillä siis kallis pääoma on kiinni, mutta rattaat pyritävät niin, että sitä tehottomasti käytetään. Jos me aiomme kustannustasoamme alentaa, se tarkoittaa sitä, että meidän suomalaisten on opittava tekemään työtä. Tehdään samalla palkalla vähän pitempi työaika, se on paras lääke kustannustasoon.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietenkin on hyvä noteerata, että eduskunnassa on sentään yksi mieskansanedustaja, joka puolustaa naisten asemaa ja naisten eläkeikää ja palkkakertymää. Mutta miksi ihmeessä ed. Skinnari ei puolusta yksityisellä sektorilla olevien naisten asemaa ja eläkkeitä? Siellä on eläkekertymä 60 prosenttia, joka tulee 40 vuodessa. Miksi pitää olla tällainen eriarvoisuus tässä asiassa, ed. Skinnari?

Toinen asia. Hyväksyn täysin sen, kun on sanottu, että TEL-maksu on työntekijän palkkaa. Nyt kun olen maksanut tätä työntekijän palkkaa, ollut yhden ihmisen työnantajana, tiedän, mikä sen suuruus on. Onko kysytty, silloin kun tätä järjestelmää luotiin, ovatko työn-

tekijät tällaiseen järjestelmään todella valmiit ja hyväksyneet sen? Onko kysytty, että jos työntekijät haluaisivat TEL-maksun itselleen ja sijoittaisivat sen parhaalla mahdollisella tavalla ja ostaisivat yksityisen eläkevakuutuksen? Nämä ovat vain tällaisia kysymyksiä, joita ed. Skinnarin ja ed. Stenius-Kaukosen puheenvuorojen perusteella voi heittää ilmaan. En anna mitään vastausta, mutta tulipahan vain mieleen.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ukkolalle voin kertoa, että tämä työeläkejärjestelmään syntyi sosialidemokraattisen lakialoitteen pohjalta, mikä oli aika harvinaista. Sen ehtona oli se, että nimenomaan työnantaja maksaessaan näitä maksuja saa sijoittaa ne yksityisiin vakuutuslaitoksiin, joista Suomessa suurimmat ovat Vakuutusyhtiö Ilmarinen ja Eläke-Varma. He voivat takaisinlainata näitä rahoja ja ovat takaisinlainanneetkin, tosin 70-luvulla 7 prosentin korolla ja nykyisinkin vielä 9 prosentin korolla. Mistä muualta saat näin halpaa rahaa? Se tulee merkitsemään ja on merkinnyt sitä, että näitä rahastoja syödään, minkä takia ollaan juuri tässä tilanteessa kuin tällä hetkellä ollaan, plus sitten ehkä ne epäselvät sijoitukset, joita on tehty.

Päinvastoinhan tavoitteena on ollut se pitkään, että yksityisen sektorin kertymäaika olisi 30 vuotta ja eläketaso 66 prosenttia eikä niin-päin, että julkinen sektori lähtee purkamaan tähän suuntaan, johon yksityinen vasta 80-luvulla pääsi, joten tavoitetaso on ollut ihan toinen. Nyt tämä hallitus tempoilevasti ottaa esille ihmeellisimpiäkin työnantajien esityksiä, joita vuosikymmenien kuluessa on ollut, ja pistää kaikki täytäntöön vuoden kahden kuluessa. Se johtaa kyllä maan ja sen kansan kannalta sellaiseen lopputulokseen, josta kukaan ei varmasti tiedä, miten tässä tulee käymään. Päinvastoin meidän pitäisi nyt tukea tätä kansaa ja sen työn tekemistä, jotta me Euroopassa todella pärjaisimme, eikä ruveta riisumaan tätä järjestelmää, joka meillä on osoittautunut vuosikymmenien kuluessa hyväksi.

Se, että yritykset ovat velkaantuneet ja niillä on ongelmia maksaa jopa velkojen korkoja, on tietysti asia erikseen, mutta emme me voi enää sosiaaliturvan purkamisella tätä tilannetta pönkittää.

Sosiaali- ja terveysministeri Kuuskoski: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti ed. Skinnarille:

Minä en ainakaan ole sanonut tänään enkä aikaisemmin, että sosiaaliturva olisi hankalan taloustilanteen syy taikka että jotenkin laajamittaisesti suomalainen sosiaaliturva olisi ylimitoitettua. Hyväksyn myös sen ajattelutavan, että eläke on saamatta jäänyttä palkkaa. Mutta pitää huoli siitä, kun me jotain jaamme, että se kakku on syntynyt. Siltä osin me joudumme toteamaan, että olemme myös jonkin verran jakaneet sellaista, joka ei ole syntynyt, eli meidän työme tässä maassa ei ole tuottanut kaikkea sitä.

Mitä vielä tulee naisten asemaan, niin minä kyllä ed. Skinnarin kanssa olen siinä suhteessa toista mieltä, että uskon, että suomalaiset naiset haluavat sellaisen järjestelmän, että silloinkin, kun he ovat työelämän tai ansiotyön ulkopuolella tekemässä tärkeitä hoitotehtäviä kodin piirissä, se työ myös noteerataan sellaiseksi, josta kertyy eläketurvaa. Tältä osin tämä epäkohta, jolla ed. Skinnari aika keinotekoisesti yrittää asettaa miehiä ja naisia vastakkain, olisi hoidettavissa aivan toisella tavalla noteeraamalla myös se työ, jota kotien piirissä tehdään, arvokkaaksi ja sosiaaliturvaan oikeuttavaksi.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnari puhui yksityisistä työeläkevakuutusyhtiöistä. Näistä kannattaakin puhua varsinkin, kun te olette niin innokkaasti sinne EY:hyn menossa. EY-maissa ei missään tunneta tällaista järjestelmää kuin Suomessa, vaan niissä julkinen taho hoitaa niin kansaneläkkeet, missä niitä on, kuin työeläkkeet. Kannattaisikin mielestäni ryhtyä keskustelemaan siitä, että julkinen taho, julkinen eläkelaitos, hoitaisi nämä eläkkeet. Erityisesti kannattaisi ensinnäkin keskustella siitä, kun nyt pelätään, että kansaneläke joudutaan maksamaan täysimääräisenä niille, joilla on ulkomaista työeläkettä, että koko kansaneläkejärjestelmää kehitetään niin, että siitä tulee todellinen peruseläke. Tässä voidaan ottaa mallia muista Pohjoismaista. Sen päälle sitten tulee vasta työeläkettä eikä niin, että työeläke vähentää kansaneläkettä, niin kuin nyt on. EY:hän muodostaa monenlaisia uhkaa juuri tähän järjestelmään, ja nyt ollaan tekemässä uusia systeemejä ja neuvottelemassa EY:n kanssa ja jo Eta-sopimuksen johdosta, miten tämä meidän järjestelmämme voidaan ylläpitää.

Ehdottaisinkin, että järjestetään työeläke julkisten eläkelaitosten kautta ja nimenomaan kansaneläkejärjestelmästä tehdään peruseläke. Toi-

voisin, että ministeri Kuuskoski panisi tällaisen valmistelun käyntiin. Kun Suomea niin tähän euronkuntoon on haluttu tehdä, tehdään se sitten eläkejärjestelmässäänkin, kuitenkin niin, että nimenomaan turvataan ne edut, mitä meillä on. Ei meidän tarvitse tasoa lähteä leikkaamaan, niin kuin tällä hetkellä työeläkepuolella monissa EY-maissa leikataan.

Ed. Laine: Herra puhemies! Vaikka muodollisesti on niin, että työntekijät eivät ole maksaneet esimerkiksi TEL-nimistä eläkemaksua itse, reaalisesti käytännössä asia on niin. Kuten mm. edustajat Skinnari ja Stenius-Kaukonen ovat todenneet, työntekijät osallistuvat tähän maksuun, koska se otetaan huomioon palkkaa määrättäessä.

Haluaisin tässä yhteydessä todeta, että samaan aikaan, kun rikkaat saavat pitää Holkerin hallituksen antamat verohelpotukset ja nykyinen hallitus on antanut yrityksille vielä uusia verohelpotuksia mm. budjettikäsittelyn yhteydessä, on palkansaajien ja eläkeläisten verotus kiristynyt raippaveron, kelamaksun jne. käyttöönnoton myötä. Nyt esillä oleva hallituksen esitys johtaisi siihen, että ensi vuonna tämä kehitys vain jatkuu ja vahvistuu. Jos nimittäin hallituksen esitys hyväksytään, työntekijät joutuvat osallistumaan tähän saakka työnantajille kuuluneiden kustannusten suorittamiseen välittömästi. Katson, että ei tällaista esitystä voi hyväksyä.

Ed. Järva: Arvoisa puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen työntekijäin eläkemaksua koskevaksi lainsäädännöksi. Tämä esitys perustuu ja liittyy osana marraskuussa viime vuonna tehtyyn tulopoliittiseen sopimukseen vuosille 1992—1993. Esitetyn maksun voimassaoloaika on vuosi 1993, eli laki olisi yksi-vuotinen. Esityksen mukaan työntekijäin eläkemaksun määrä olisi vuonna 1993 3 prosenttia ennakonperinnän alaisesta palkasta. Tämä maksu perittäisiin ja tilitettäisiin työnantajan toimesta palkanmaksun yhteydessä.

Syynä kyseiseen työntekijäin eläkemaksuun on tällä hetkellä vallitseva tilanne, jolloin vuonna 1990 yksityisen sektorin työeläkemenot olivat 13 prosenttia palkkasummasta. Tehtyjen ennusteiden mukaan tämä prosenttimäärä tulee jo lyhyellä tähtäimellä nopeasti nousemaan. Tästä tulisi aiheutumaan vakavia ongelmia pitkällä tähtäimellä työeläkemaksujen rahastointi- ja rahoitustoiminnassa. Lisäksi työnantajien osuus ja raskaus työeläkejärjestelmän kustannuksista on

vaarassa kasvaa ylimitoitetuksi niin, että suomalaisten yritysten kilpailukyky tätä kautta tulisi vaarantumaan.

Länsi-Euroopassa on hyvin yleisesti työeläkemaksujen periminen enemmän työntekijäpainotteista. Karkeasti ottaen useimmissa Länsi-Euroopan maissa työntekijät maksavat merkittävästi suomalaisia korkeampia työntekijän eläkemaksuja ja vastaavasti työnantajat olennaisesti suomalaisia työnantajia pienempiä maksuja.

Kun Suomi on nyt integroitumassa Etaan ja mahdollisesti vielä EY:n kautta Länsi-Eurooppaan, lieenee vaikea säilyttää Suomessa nykyisen kaltaista järjestelmää ilman, että siihen tehdään tarkennuksia. Mutta kuten edellä jo totesin, on työnantajien maksurasitus vaarassa lähivuosina kohota merkittävästi ilman uusia päätöksiä. Tätä taustaa vasten nyt työntekijä- ja työnantajajärjestöjen välillä sovittuun ratkaisuun perustuva työntekijäin eläkevakuutusmaksu on perusteltu.

Hallitus on tuonut ja tuomassa eduskunnalle useita palkansaajien ja myös eläkeläisten reaaliansioita alentavia esityksiä. Ennusteiden mukaan palkansaajien ostovoima tulee kuluvana vuonna heikentymään jopa 7—8 prosenttia. Mikäli hallituksen nyt esittämä 3 prosentin suuruisen työeläkemaksu yhdistetään edes nykyisen kaltaista tasoa lähenteleviin muihin ylimääriin tai korotettuihin yhteiskunnan perimiin maksuihin, tulee kansalaisten ostovoima myös vuonna 1993 merkittävästi alenemaan.

Kun toisaalta ongelmana suomalaiselle elinkeinoelämälle on juuri kotimaisen kysynnän jatkuva aleneminen ja tätä kautta volyymin lasku, ollaan erittäin vaikeassa ja vaarallisessa tilanteessa. Useille teollisuuden ja elinkeinoelämän aloille kotimaisella kysynnällä on ratkaiseva merkitys. Kun toisaalta vientimarkkinat ovat jo nyt alkaneet elpyä ja näköpiirissä on markkinoiden edelleenkin vilkastuminen, olisi varsin lyhytnäköistä heikentää kotimaisen tuotannon kilpailukykyä kotimarkkinoita edelleen supistamalla. Tilanne on sama kuin talossa, jossa seinät ja katto ovat hyvässä kunnossa, mutta kivijalkaa ollaan purkamassa. Kotimaista kysyntää tulisi päinvastoin pyrkiä myös yhteiskunnan toimin elvyttämään niin, että luotaisiin elinkeinoelämälle riittävän vakaa kulutuspohja ja edellytykset tuotannon kannattavuuden ja määrän kasvattamiseen. Tätä kautta jälleen saataisiin virkistetyksi tuotannollista toimintaa ja samalla vähennetyksi työttömyyttä. Tämä omalta osaltaan jälleen lisäisi kysyn-

tää ja myös valtion tulokertymää erilaisista maksuista ja veroista.

Mikäli hallitus aikoo toteuttaa kaikki suunnittelemansa maksut ja verot esitetyssä tasossa, tulee elinkeinoelämällämme ja koko yhteiskunnallamme olemaan suuria vaikeuksia kansainvälisen kilpailun mahdollisesti kohdatessa markkinamme täysipainoisesti vuoden 1995 alussa. Näin ollen hallituksen tulisi miettiä muutosta harjoittamaansa vero- ja maksupolitiikkaan niin, ettei kaikkia lisäkustannuksia ja varojen keräystarvetta kohdennettaisi palkansaajien ja myös eläkeläisten niskaan.

On ymmärrettävää, että eläkejärjestelmän rahoitus tulee turvata ja työnantajien osuutta siinä alentaa, mutta liian yhtäkkiset ja voimakkaat painopisteiden siirtymät ovat vaarallisia. Näin ollen hallituksen tulisi harkita joko esitetyn eläkemaksun suuruutta tai vastaavasti alentaa muita palkansaajille ja eläkeläisille määrättyjä maksuja tai veroja niin, että niiden yhteisvaikutus ei ainakaan tämänvuotisesta tasosta enää nousisi.

Ed. M ä k i p ä ä : Herra puhemies! Kuten tunnettua, palkansaajien itsensä maksamasta 3 prosentin verovähenteisestä työeläkevakuutusmaksusta sovittiin markan pakkodevalvaation jälkeen tehdyssä tulopoliittisessa kokonaisratkaisussa. Tosin palkansaajajärjestöt julmistelivat Esko Ahon hallitukselle ja etenkin valtiovarainministerille siitä, että vuodeksi 93 sovittua TEL-maksusta huolimatta kansalaisten käteenjääviä tuloja alennetaan jo tänä vuonna erityisellä raippaverolla.

Eduskunnassa puolestaan on päätetty työnantajan TEL-maksun tilapäisestä alentamisesta 2,5 prosenttiyksiköllä 16,9:sta 14,4 prosenttiin sekä helpotuksista nuorten yrittäjien eläkevakuutusmaksuihin. Maatalousyrittäjien eläkevasuuosuuksista valtiovalta on koko ajan maksanut osan.

Eläkekomitean 1990:n ja työeläkerahastotomikunnan tuoreet eläkepoliittiset esitykset sekä valtiovarainministerin puheet raippaveron jatkamisesta puolitettuna myös vuonna 93 ovat synnyttäneet levottomuutta. Samaan aikaan ns. omaeläkejärjestelmää eli yksityistä säästöeläkevakuutusta verotuksen vähennysoikeuksin on jatkettu suurituloisia suosien.

Läntisissä markkinatalousmaissa tavalliset palkanansaitsijat joutuvat pitkälle rahoittamaan myös oman eläke- ja sairausturvansa. Meillä Suomessa tähän saakka työntekijöiltä on peritty

kansaneläkevakuutusmaksua ja työnantajat ovat maksaneet työeläkemaksut. Erityisen huonossa asemassa ovat yksityiset yrittäjät ja ammatinharjoittajat, jotka ovat tuloporrasteisesti joutuneet maksamaan lakisääteistä yrittäjäeläkemaksua.

Työntekijän 3 prosentin TEL-maksu on osa Suomen yhdentämistä myös tässä asiassa eurokuntoon. Kun samalla tiedetään, että työeläkerahaston varat riittävät vain viiden vuoden eläkkeiden maksamiseen, palkanansaittajan TEL-maksuun on varmasti vuosittaisia korotuspaineita. Työeläkerahastotoimikunta onkin laskenut, että myönteisimmänkin vaihtoehdon mukaan maksu on nostettava 6,8 prosenttiin verotettavasta bruttopalkasta. Pahimmassa tapauksessa TEL-maksu olisi peräti 11,5 prosenttia palkkasummasta eli esimerkiksi 10 000 markan kuukausipalkasta 1 150 markkaa verojen lisäksi päältä pois.

Arvoisa puhemies! Työeläkerahastotoimikunta on muistuttanut, että etenkin suurten ikäluokkien eli vuosina 45—49 syntyneiden noin puolen miljoonan suomalaisen työeläketurva on vaarassa. Näin on, vaikka työeläkkeiden rahastointiastetta nostettaisiin ja vaikka nykyisin 9 prosentissa olevaa työeläkerahastojen takaisinlainauksen korkotasoa korotettaisiin. Muina ratkaisuinahan on ehdotettu yksilöllisen varhaiseläkkeen myöntämisaikärajan tuntuva korottamista tai jopa yleisen vanhuuseläkkeen ikärajan nostamista. Yli 60-vuotiaille työttömille mahdollinen työttömyyseläkejärjestelmä tahdottaisiin myös poistaa tyystin.

Äskeisessä työllisyysvälikysymyksessä totesin puheenvuorossani, että työttömyysturvajärjestelmät yhdistämällä kaikille työttömille voitaisiin maksaa noin 4 500 markan kuukausittaista perusturvaa. Sama laskelma voidaan esittää myös eläketurvasta. Pienin täysimääräinen kansaneläkehän on nyt yksinäisellä eläkkeensaajalla 2 310 markkaa kuukaudessa ja kansaneläkepuolisolla 2 027 markkaa kuukaudessa. Varhennettu vanhuuseläke voi jäädä jopa alle 2 000 markan kuukaudessa. Suurimmat työ- ja virkaeläkkeet sitä vastoin ovat peräti satojatuhsia markkoja kuukaudessa.

Kansaneläke-, työeläke- ja yrittäjäeläkejärjestelmät yhdistämällä ja yhdenmukaistamalla kaikille eläkkeensaajille voitaisiin jo nyt maksaa 4 500 markkaa oleva perusturvaeläke kuukaudessa. Tämän 4 500 markan perusturvaeläkkeen lisäksi voitaisiin maksaa yksilöllisen tarpeen

edellyttämiä erityislisiä, eikä vapaaehtoista lisäeläkevakuutusturvaa tarvitsisi sitäkään poistaa, sopimatonta verovähennysoikeutta lukuun ottamatta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

lakivaliokuntaan:

14) Hallituksen esitys n:o 1 yhdyskuntapalvelun kokeilemista koskevan lainsäädännön muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan:

15) Hallituksen esitys n:o 3 laiksi leimaverolain 54 ja 88 §:n muuttamisesta

16) Hallituksen esitys n:o 4 laiksi Kansainvälisen Itämeren kalastuskomission suositusten voimaansaatamisesta annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maaja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A ula: Arvoisa puhemies! Lakiesitys Itämeren kalastuskomission suositusten voimaansaatamisesta näyttää aika rutiininomaiselta ja mitänsanomattomaltakin. Sen taustalle kuitenkin liittyy aikamoisia henkien taisteluja. Lakiesityksessä ei kertaakaan tule esille sana "lohenpyynti", johon tämä kuitenkin aivan olennaisesti liittyy. Esitys on mm. Tornion- ja Simojokivarsien asukkaiden ja myös Itämeren lohien luonnonvaraisten ja uhanalaisten kantojen säilyttämisen kannalta erittäin tärkeä. Se on ensimmäinen askel lohikantojen elvyttämiseen näissä joissa, sillä lakimuutos ja sen myötä

tuleva asetus luovat välineitä lohen meripyyntiin nykyistä paremmalle ja tehokkaammalle sääntelylle.

Itämeren luonnonvaraisia lohikantoja on enää kahdessa joessa, Tornion- ja Simojoessa, ja näiden kuihtumisen pääsyy on ollut juuri merialueen, sekä pääaltaan että jokisuiden, liiallinen pyynti. Jokiin istutetuista lohenpoikasista vain 1 prosentti on päässyt palaamaan takaisin kutualueelleen. Maa- ja metsätalousministeriön lohityöryhmä esitti viime vuonna kunnianhimoisen ohjelman näiden lohijokien kunnostamisessa, ja työryhmän esityksen toimeenpanemiseen liittyy myös tämä laki. Jos työryhmän esitykset kokonaisuudessaan toteutuvat, voisi jo tämän vuosikymmenen lopulla Tornionjoki palata lohijokeksi jopa vuosisadan alun tasolle eli viisi — kymmenkertaiseksi lohen tuotoltaan nykyisestäään. Tällä on erittäin suuri merkitys paitsi lohikantojen suojelulle myös alueen asukkaille ja matkailuelinkeinolle.

Lakiesityksen eduskuntaan tulemisen johdosta voi esittää kiitokset ministeri Puralle hänen ripeästä toiminnastaan kalastusministerinä, joka näkee asiat laajasti koko Suomen kalastuselinkeinojen kannalta.

Mitä laissa sitten esitetään? Monta vuottahan on kiistelty ja pidetty porua siitä, kun asetuksella on keväisin rajoitettu lohen kalastusaikoja. Nämä aikarajoitukset ovat olleet sääntelykeinona epäonnistuneita ja riittämättömiä, ja ne ovat aika paljon myös vain suunnanneet kalastamista alueelta toiselle, mm. avomereltä rannikkoalueelle. Tämä laki mahdollistaa siirtymisen kalastuskiintiöiden käyttöön ja niiden tehokkaaseen valvontaan.

Ensimmäisen kerran viime vuonna Itämeren komissio asetti sääntelykeinona kiintiöt, joita Suomi lainsäädännön puutteiden takia ei ole kuitenkaan pystynyt valvomaan. Vieläkään ei tiedetä, montako kiloa lohta Itämerestä suomalaiset kalastajat viime vuonna pyysivät. Eräiden arvioiden mukaan me kuitenkin olemme ylittäneet nuo kiintiöt jopa kaksinkertaisesti, ja syy on juuri valvonnan keinojen puute.

Rannikkoalueiden, lähivesien, kalastus myöskään ei ole ollut minkäänlaisen valvonnan piirissä, ja tämän lain ja myöhemmin annettavan asetuksen avulla myös tämä tulee valvontaan ja kalastajat tulevat pitämään kalastuspäiväkirjoja. Myös kalastuksen ja kiintiöitten valvonta siirtyy lähemmäksi kalastajia eli kalastuspiireille, ja myös kalakauppaa veloitetaan antamaan saalistietoja.

Toivon maa- ja metsätalousvaliokunnalta asialle kiireellistä käsittelyä. Se on tarpeen, jotta mahdollisimman pian päästään jatkotoimiin lohikantojen elvyttämisessä. Jatkossa tarvitaan toimia erityisesti yhdessä Ruotsin kanssa. Ruotsalaisten tulisi lunastaa jokisuulla olevat pyydykset kalastajilta, koska nämä rajoittavat kaikkein eniten lohen pääsyä Tornionjokeen jokisuulla. Tästä on kuulunutkin jo myönteisiä arvioita Ruotsin maatalousministeriltä. Toisaalta jokisuulle on myös asetettava erityiset kalaväylät, joilla pyynti kielletään tietyillä alueilla, jotta lohi pääsee myös Tornionjokeen ja Simojokeen. Lisäksi itse joella tarvitaan viikkorauhoituksia ja yhtenäistä lupamenettelyä.

Luonnonvaraiset kannat tulevat monien vuosien, jopa kymmenen vuoden, aikana olemaan vielä hyvin pieniä, jolloin sääntelytoimien ohella tarvitaan myös tehokkaita istutuksia. Nämä toimet yhdessä pystyvät palauttamaan lohen takaisin Tornionjokeen. Tyytymättömyyttä varmasti tulee asian piirissä olemaan joka suunnalla, mutta nyt minusta tarvitaan myös kalastajilta pidättyvääsyyttä, jotta pitkällä tähtäimellä päästään parempiin tuloksiin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

liikennevaliokuntaan:

17) Hallituksen esitys n:o 5 laiksi Posti- ja telelaitoksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan:

18) Hallituksen esitys n:o 7 laiksi alueen luovuttamisesta Savukosken kunnalle

19) Ed. Aittoniemen lakialoite n:o 1 laiksi rikoslain 36 luvun 4 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! En kehtaa tulla puhujakorokkeelle, koska vaikka puhun ed. Mäkipäälle, hän ei minua kuitenkaan usko.

Sanon paikaltani lyhyesti, että vuoteen 1990 vakuutuspetos oli kriminalisoitu sillä tavalla, että siitä ylin rangaistus oli kuusi vuotta vankeutta. Se tarkoitti sitä, että joku sytytti omista maansa omaisuutta tuleen tarkoituksena nostaa vakuutuskorvaus. Rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä tehtiin se moka, että itse tuleen sytyttäminen erotettiin vakuutuskorvauksen hakemisesta erilleen, jolloin vakuutuskorvauksen hakeminen tässä tapauksessa tuli rangaistavaksi petoksen tunnusmerkistön mukaisesti. Nämä kaksi tekoa, tuleen sytyttäminen tässä tarkoituksessa ja korvauksen hakeminen, kuuluvat kuitenkin oleellisesti yhteen, ovat aina kuuluneet, ja tämä moka tehtiin lakivaliokunnassa kovan kiireen vallitessa käsittelyn loppuajkoina.

Jos joku nykyisin sytyttää sahansa tai talonsa tuleen, henkilö tietysti kyttäilee aikansa selviteläkseen, pääseekö poliisi tutkimuksissaan perille siitä, että hän on sen sytyttänyt. Jos näyttää, että poliisin silmät loistavat himmeää tyhmyyttä, siinä vaiheessa vasta mennään jättämään palovakuutuskorvaushakemus. Näin ollen uusi lakimuoto, joka on täydellinen virhe, aiheuttaa sen, että palovakuutusten tutkimukset ovat suurissa vaikeuksissa.

Sen vuoksi, rouva puhemies, olen ehdottanut lakiehdotuksessa, että pykälä palautettaisiin ennalleen, mutta rangaistus laskettaisiin kuudesta vuodesta neljään vuoteen, jolloin se vastaisi törkeän petoksen tunnusmerkistöä.

Ed. Mäkipää: Rouva puhemies! Haluan vain oikaista, kun ed. Aittoniemi sanoi, etten kuuntelisi häntä. Olen erittäin kiitollinen, että saan aivan kuin yksityisopetusta tässä suuressa, mahtavassa salissa. Voin myös yhtyä ed. Aittoniemen lakialoitteeseen kaikilta osin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

20) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 2 laiksi kalastuslain 9 ja 88 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Sanoin väärin, jos sanoin, että ed. Mäkipää ei kuuntele. Kyllä hän kuuntelee, mutta hän ei aina usko, mitä minä sanon.

Mutta tämä asia, joka on ehdotus kalastuslain 9 ja 88 §:n muuttamisesta, tarkoittaa sitä, että kun tällä hetkellä alle 18-vuotiaat henkilöt on vapautettu niin kalastuksenhoito- kuin pilkintämaksusta koko maassa, tämä oikeus tällä lakiehdotuksella ulotettaisiin myös sotaveteraaneihin, joilla on sotilaspiirin myöntämä rintamatunnus, rintamasotilastunnus tai rintamapalvelutunnus. He olisivat näin ollen vapaita valtion kalastusmaksusta sekä pilkintämaksusta.

Summat eivät ole suuret, mistä heidät vapautettaisiin. Se kuitenkin usein pienillä eläkkeillä eläville ihmisille olisi rahallisestikin merkittävää, ja nämä henkilöt, jotka käyvät pilkimässä, hakevat vähän ruoan apuakin kattilaansa, ja sekin on merkityksellistä. Tämä oli toisaalta kuitenkin se, mikä oli tarkoituksena. Oli se populistinen ehdotus tai ei, tarkoitus on, että sotien veteraaneja kunnioitettaisiin pienellä helpotuksella harrastusmaksujen suorittamisesta.

Tällaisia esityksiä on tehty aikaisemminkin. Ainakin toivomusaloitteita on tehty eduskunnassa. Vaikka tätä ei tällaisena hyväksyttäisi, vaikka hyväksymistä tietysti toivon, toivoisin, että se antaisi hallitukselle jonkinlaisen virikkeen siitä, että se eräänä päivänä itse toisi tällaisen esityksen saliin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

21) Ed. Alhon ym. lakialoite n:o 3 laiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Tupakoinnin vähentämiseksi ja tupakoitsijoiden ahdisteleminen on tehty kaikenlaisia aloitteita ja säädetty kaikenlaisia lakeja. Olen katsonut ed. Alhon ym. tekemää ehdotusta laiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta, ja mielestäni 8 a § on ihan positiivinen suuntaus nimenomaan siinä mielessä, että tupakkatuotteiden käyttäjiä informoitaisiin niistä vaaroista, joita tupakointiin liittyy.

Rouva puhemies! Kun tämän lakialoitteen ensimmäinen allekirjoittaja sen paremmin kuin muutkaan eivät ole paikalla, ehdotan, että asia jätettäisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Aittoniemi: Ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13 ja kyselytunti ensi torstaina kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 19.06.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola